

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ

**CHARITATIVNÍ A KULTURNÍ ČINNOST
FRANTIŠKA JOSEFA I. SEILERNA
A JEHO DRUHÉ MANŽELKY SAROLTY
NA VELKOSTATKU LUKOV
A ZÁMKU LEŠNÁ V LETECH 1883 – 1945**

Bc. Iva Kubíková

Diplomová práce

2010

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Iva KUBÍKOVÁ**
Studijní program: **N7105 Historické vědy**
Studijní obor: **Kulturní dějiny**
Název tématu: **Charitativní a kulturní činnost rodu Seilernů na
velkostatku Lukov v letech 1883 - 1945**
Zadávací katedra: **Katedra historických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Úvod - metodika práce, archivní fondy, úvod do tématu 2. Práce - historie rodu Seilernů a Wenkheimů - charitativní činnost Františka Josefa Seilerna a jeho druhé manželky Sarolty na velkostatku Lukov v letech 1883 - 1945 - kulturní činnost a podpora oblasti - aktivity hraběnky Sarolty Seilernové v oblasti charity a kulturní podpory a činnosti po smrti jejího manžela - zakládání a podpora charitativních a kulturních institucí na velkostatku Lukov v letech 1883 - 1945, spolupráce s boromejkami, vliv pozemkové reformy na podporu charity, lázně Kostelec, sirotčinec a starobinec v Lukově a špitál ve Štípě 3. Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

PRAMENY: MZA Brno, Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562-1944) **LITERATURA:** HURT, R. Dějiny Lukova. Lukov, 1983. MAŠEK, Petr. Modrá krev. Praha, 1999. POKLUDA, Zdeněk. Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství. Zlín, 2004. POKLUDA, Zdeněk. Zámecký areál Lešná: zoologická zahrada a zámek Lešná - Zlín. Zlín, 2002. POKLUDA, Zdeněk. Sedm století zlínských dějin. Zlín, 2006. PŘÍVARA, Milan. Z dějin farnosti Lukov - Velíková. Zlín, 2003. ŽUPA-
NIČ, Jan. Nová šlechta rakouského císařství. Praha, 2006.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Zbyněk Vydra, Ph.D.
Katedra historických věd

Datum zadání diplomové práce:

30. dubna 2009

Termín odevzdání diplomové práce:

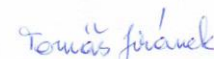
31. března 2010

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Jiránek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2009

Prohlašuji, že tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 30. 11. 2010

Bc. Iva Kubíková

Anotace

Práce se zabývá charitativní a kulturní činností hraběte Františka Josefa Seilerna a jeho druhé manželky Sarolty Seilernové, rozené hraběnky Wenckheimové v letech 1883 – 1945. Tento manželský pár svou činností pozvedl obyčejný velkostatek na centrum v oblastech kulturní, hospodářské a sociální, celého kraje. Cílem práce je podat stručnou, ale ucelenou historii šlechtické rodiny a velkostatku, zjistit do jaké míry se Seilernové zasadili o rozvoj sledované oblasti, vyzdvihnout kulturní a charitativní činnost a podporu regionu Seilerny. Práce se také snaží na příkladu konkrétního velkostatku nastínit dopad národních, hospodářských a politických dějin na konkrétním velkostatku.

Klíčová slova: Seilernové – lukovská větev Seilernů – František Josef hrabě Seilern – Aspang – Sarolta Seilernová rozená hraběnka Wenckheimová – Carolineum – Kongregace milosrdných sester sv. Karla Boromejského - velkostatek – charitativní a kulturní činnost.

Annotation

This diploma work is focused on charitable and cultural activities of the earl František Josef Seilern and his second wife Sarlota Seilern, who was born as the countess Wenckheim, in the years of 1883 – 1945. The above mentioned couple enhanced a humble manor, thanks to their activities, to a cultural, agricultural and social centre in the whole locality. The main aim of this diploma work is to put forward a compendious and compact history of an aristocratic family and their manor, elicit the range in terms of development of the area and underline the cultural and charitable activities of this family in the region. This work also seeks to outline national, agricultural and political changes in history against a background of the particular manor.

Key-words: the Seilerns family – a family-branch from Lukov – the earl František Josef Seilern – Aspang – Sarolta Seilern who was born as a countess Wenckheim – Carolineum – the congregation of merciful sisters of St. Karel Boromejský – manor – charitable and cultural activity

OBSAH

Úvod	1
1. Rod Seilern – Aspang	5
1.1 Rod Wenckheimů	18
2. Hrad Lukov a zámek Lešná	21
2.1 Hrad Lukov	21
2.2 Zámek Lešná	24
3. Stručná historie Lukova a Štípy	30
3.1 Lukov	30
3.1.1 Kostel sv. Josefa v Lukově	33
3.2 Štípa	34
3.2.1 Starý kostel a poutní místo	40
3.2.2 Nový kostel	41
3.2.3 Rodinná hrobka	47
4. Charitativní činnost v Lukově	50
4.1 Carolineum	50
4.2 Carolineum a Kongregace milosrdných sester sv. Karla Boromejského	56
4.2.1 Hlavní patroni, ochránci a vzory kongregace	57
4.2.2 Počátky boromejek v Čechách	59
4.2.3 Organizační struktura kongregace	60
4.2.4 Charakteristické znaky kongregace	61
4.3 Carolineum a Kongregace sester svatého Kříže	62
4.3.1 Hlavní patroni, ochránci a vzory kongregace	63
4.3.2 Počátky kongregace milosrdných sester sv. Kříže na Moravě	64
4.4 Soukromá národní škola dívčí v Lukově Carolineum	65
4.5 Národní škola Lukov	75
4.6 Čtenářský spolek v Lukově Pokrok	76
5. Nemocnice a škola ve Štípě	77
5.1 Nemocnice ve Štípě	77

5.2 Škola ve Štípě	82
5.3 Mariánská družina	85
6. Lázně Kostelec	86
7. Almužny, patronátní břemena, příspěvky a dobročinnost	99
7.1 Belcrediové	100
7.2 Charitativní činnost Belcrediů v Líšni a orovnění s charitativní činností Seilernů v Lukově	102
8. Pozemková reforma, její dopad na velkostatek Lukov a na podporu charitativní a kulturní činnosti	105
8.1 Pozemková reforma	105
8.2 Odraz pozemkové reformy na velkostatku Lukov a její dopad na podporu charitativní a kulturní činnosti	117
Závěr	122
Soupis pramenů a bibliografických citací	124
Soupis příloh a přílohy	132
Author's summary	151

ÚVOD

Zámek Lešná a zoologická zahrada kolem něj jsou neodmyslitelně spojeny se zlínským krajem. Tato dvojice výrazných prvků sama o sobě tvoří tandem kulturně vzdělávacího rázu. Zoologická zahrada je v současnosti právem řazena mezi nejkrásnější zooparky ve střední Evropě a zámek, který při prvním pohledu působí, jakoby vyšel z dětské pohádkové knížky, jen podtrhuje kouzlo místa. Toto místo nemají v oblibě pouze obyvatelé okolí, ale vrací se sem řada návštěvníků ze všech koutů republiky i ze zahraničí. Lešná společně s Mariánským poutním místem ve Štípně jsou skutečnými dominantami kraje.

Málokdo už ovšem tuší, že tyto dva prvky nespojuje jen přímá silnice a asi kilometrová vzdálenost. Mají společnou historii, tedy, přesněji řečeno spojují je osobnosti, které v minulosti určovaly ráz celé oblasti. Řeč je o hraběcí rodině Seilern – Aspang. V celé historii kraje se tato rodina nejvíce ze všech majitelů zasadila o rozvoj sledované oblasti.

Ve své diplomové práci se budu zabývat manželským párem, který svou činností pozvedl obyčejný velkostatek na centrum celého kraje v oblasti kulturní, hospodářské a sociální. Hlavní záběr této práce je soustředěn na činnost sociální a kulturní. Cílem práce je podat stručnou, ale ucelenou historii šlechtické rodiny a velkostatku Lukov, zjistit do jaké míry se Sielernové zasadili o rozvoj sledované oblasti, vyzdvihnout kulturní a charitativní činnost a podporu regionu Seilerny. Práce by měla také nastínit dopad národních dějin na daném velkostatku, konkrétně vliv pozemkové reformy na míru charitativní podpory.

Časově je práce vymezena hlavně svatbou (29. ledna 1885) Františka Josefa hraběte Seilerna – Aspanga s jeho druhou ženou Saroltou rozenou hraběnkou Wenckheimovou. V názvu je uveden rok 1883, to je doba, kdy František Josef již jistě kroky podniká. Hlavní působení této rodiny pak končí téměř současně se smrtí hraběte Františka Josefa, vznikem republiky a následně i odejmutím šlechtických titulů a příchodem pozemkové reformy. Hraběnka Sarolta však i po smrti svého manžela podporovala byť v menší míře (v důsledku ztráty majetku jak pozemkovou reformou, změnou vlastnictví majetku, co by vdovy, tak i v důsledku poválečné krize) charitativní organizace.

Geograficky se práce soustředí ze všech majetků rodiny na velkostatek Lukov, konkrétně na obce Lukov a Štípu, protože v Lukově vznikl komplex Carolineum (tento komplex zahrnoval starobinec, sirotčinec, nemocnici, klášter, dívčí školu a útulnu pro ženy a dívky) a ke Štípě přináležel zámek (později ve Štípě vzniká nová škola a nemocnice za podpory manželů Seilernových a výrazně se zasazují o duchovní oblast, zejména jako patroni štípského kostela, již zmíněného mariánského poutního místa). Završením této činnosti pak bylo hraběčino odkoupení kosteleckých lázní a jejich přeměna ve středisko rekreace, kultury a léčby.

Na příkladu hraběcí rodiny Seilern – Aspang bych ráda ukázala vývojový skok ve sledované oblasti a podporu sociální sféry šlechtickou rodinou, to vše na pozadí velkých změn národních, politických, hospodářských a hlavně sociálních.

Práce je strukturována do osmi kapitol. V úvodních kapitolách se snažím stručně uvést rodinu a velkostatek. Pozornost je věnována také mladší větvi Seilernů z Milotic. Obě části rodiny spolu dobře vycházely a vzájemně byly v kontaktu. Dokonce Františku Josefovi dělal poručníka jeho strýc Karel Maxmilián. Další kapitoly rozvádějí činnost konkrétních ústavů a jejich podpory od Seilernů. V práci je také kapitola věnovaná kosteleckým lázním. To by se dalo považovat za ryze podnikatelský krok od Sarolty, která je odkoupila a zrekonstruovala, avšak z lázní se brzy stalo nové společenské centrum nejen pro okolí, ale i pro celý kraj. Předposlední kapitola srovnává charitativní činnost Seilernů s rodem Belcredi. Výběr tohoto rodu byl záměrný – obě rodiny jsou velmi podobné (historii, majetek i přibližně stejný věk sledovaných párů), znaly se a byly v písemném kontaktu a jak Seilernové, tak Belcrediové založili školu v blízkosti svého sídla a oslovili Kongregaci milosrdných sester sv. Karla Boromejského, aby ji sestry vedly (z pramenů o Carolineu a z literatury o klášterní škole v Líšni je patrné, že oba ústavy pracovaly velmi obdobně a srovnatelně). Poslední kapitola se snaží nastínit důvody, průběh, právní normy a důsledky pozemkové reformy a následně jejich dopad na míru charitativní podpory a činnosti.

Archivní fond G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944), uložený v Moravském zemském archivu v Brně, je velmi obsáhlý. Zahrnuje kromě všeobecných záležitostí rodiny i pozůstalosti jednotlivých členů rodu, které obsahují kromě osobních dokladů také osobní korespondenci, vlastní majetkoprávní záležitosti, knihy osobních účtů, fotografie a řadu dalších.

Většinu z pozůstalosti prvních dvou členů rodu (Jana Fridricha I. a Jana Fridricha II.) tvoří majetkoprávní listiny, avšak pozůstalost třetího, Kristiána Augusta, je nejcennější. Svazky kopií z let 1752 – 1769 obsahují relace dvoru, Marii Terezii, kancléřům Ulfeldovi, Kounicovi, vicekancléři Collatovi. Dále pak reskripty dvoru vyslanci Kristiánu Augustovi do Řezna, Augspurku, Hanoveru, nebo do Londýna. Diplomatická korespondence nese zvučná jména, jako jsou například kancléř Kounic, kabinetní sekretář Koch, Fridrich Vilém Haughvitz, maršál Battyány, Jan Fridrich Schwarzenberg, Jan Karel Ditrichštejn nebo Rudolf Chotek. Z diplomatické činnosti Josefa Jana jistě stojí za zmínku relace z volby pasovského biskupa v roce 1795 nebo korespondence s arcivévodou Karlem a Ferdinandem, knížetem Metternichem, či Františkem Kolovratem.¹

Pozůstalost po Františku Josefovi Seilernovi je specifická tím, že navíc obsahuje spisy o chovu koní a Pozůstalost po hraběnce Saroltě zase prameny k dějinám dobročinných ústavů v Lukově a v Rakousku. Osobní korespondence Sarolty je sama o sobě velmi zajímavá už svým rozsahem, hraběnčina korespondence je uložena v 18 kartonech a obsahuje 157 inventárních čísel. Bohužel nám neodkrývá hlubší a osobnější důvody podpory charitativních organizací. Saroltiny dopisy, které psala svým blízkým a organizacím, se kterými spolupracovala, jsou sice obsáhlé, ale vnitřní důvody nám neodhalují. Nabízí se zde však několik hypotéz. Podnětem k Saroltině podpoře sirotkům se mohla stát smutná událost v jejím životě, Sarolta přišla totiž v roce 1892 o své třetí dítě – právě narozeného syna Jindřicha, či mohla Sarolta z podstaty své zbožnosti pomáhat bližnímu svému a nakonec v této práci našla sebeuplatnění. Ale bohužel žádnou z těchto domněnek nelze podložit prameny.

Dalšími stěžejními prameny jsou archivní fondy ve Státním okresním archivu ve Zlíně. Zde jsou uloženy dokumenty k jednotlivým obcím i institucím. Archivní materiály jsou převážně v němčině, dále pak v češtině, maďarštině, francouzštině, ale ojediněle i v angličtině a italštině.

V práci bude využita jak metoda přímá, tak i metoda nepřímá. Bude postupováno dle časové osy, tudíž bude uplatněna i metoda progresivní. V okrajových tématech, která jsou již zpracována a kterých se bude práce dotýkat, bude využita i komparace a kompilace.

Literatury, která by se zabírala šlechtou po roce 1918, je velmi málo. Lze však vycházet z monografií věnovaných jednotlivým rodům, solitérům, nebo publikace, které

---

¹ MZA Brno, Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944). MZA Brno, 1963, inventář.

jsou zaměřeny na konkrétní témata. Jednou z mála takovýchto publikací se širším zaměřením na jednu rodinu je dílo Radmily Slabákové-Švaříčkové „Rodinné strategie šlechty: Mensdorffové – Pouilly“. Autorka představuje rodinu od jejího usídlení v Čechách, zabývá se hospodářskými záležitostmi, zaobírá se otázkou šlechty a dopadu pozemkové reformy na ni a osobního vlastnictví. Šlechtou na přelomu 19. a 20. století se zabývá také Zdeněk Bezecný ve své práci „Příliš uzavřená společnost“, kde se zaměřuje na orlickou větev Schwarzenbergů. Zde je nastíněna i pozornost, kterou aristokracie věnovala kulturně-charitativní činnosti, jako byly patronáty škol a sakrální sféry.

Literatura, která by se týkala přímo rodiny Seilern – Aspang téměř neexistuje. Kromě publikací Zdeňka Pokludy „Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství“ a Josefa Paly „Štípa: Mariánské poutní místo“, které se především věnují historii architektonických objektů a rodina Seilernů je v nich zmíněna, v případě publikace doktora Pokludy i stručně nastíněna její historie, neexistuje však o této rodině žádná monografie. Zmínky encyklopedického charakteru najdeme v knize Petra Maška „Modrá krev: Minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v Českých zemích“, nebo v díle Constantina Wurzbacha „Biografisches Lexikon des Kaisertums Österreich Vierunddreißigster Teil Seild – Sina“, či v „Ottově slovníku naučném“.

Co se týče informací v oblasti působení Seilernů (hlavně sledovaného manželského páru Františka Josefa a Sarolty Seilernových), není práce vyčerpávající. Je soustředěna hlavně na Lukov a Štípu, kde je jejich vliv nejpatrnější. Ovšem jejich podpora a pozornost nepatřila jen těmto obcím. Z iniciativy Seilernů vznikaly například sirotčince (Lukov, Štípa), nemocnice (Lukov), pily (Lukov, Držková), sklárny (Držková), školy (Lukov, Štípa, Držková, Kašava, Vlčková), pivovar (Lukov), palírny (Lukov), dráslárna (Lukov), cihelna (Štípa) nebo vodovod a invalidovny (Štípa), nemluvě o patronaci řady dalších institucí a další dobročinnosti. Přesto je to první práce ve svém zaměření.

1. ROD SEILERN - ASPANG

Seilernové, jejichž původ nalézáme ve flanderských Bruggách, se v době, kdy kupovali panství Lukov, nemohli počítat mezi starobylou aristokracií.² Řadili se tedy k novější úřednické šlechtě. K vzestupu jim pomohla na konci 17. století služba u vídeňského dvora. **Jan Fridrich Seiler**³ (1645 – 1715),⁴ který po odchodu z Heidelbergu pokračoval v diplomatické kariéře ve Vídni, byl roku 1684 povýšen na říšského rytíře s pozměněním jména na Seilern a roku 1696 získal baronský titul.⁵ Zpočátku zastával drobné úřady a teprve později byl jmenován konferenčním radou a v letech 1705 – 1715 (za císařů Leopolda I., Josefa I. a Karla VI.) rakouským dvorním kancléřem.⁶ Během tohoto působení oplýval značným vlivem a podílel se na přípravách a následném prosazování různých smluv. Jelikož zůstal bezdětný, adoptoval⁷ roku 1697 nevlastního

---

² WURZBACH, Constantin. *Biographisches Lexikon des Kaisertums Österreich Vierunddreißigster Teil Seild–Sina*. Vídeň, 1877. [cit. 2010-03-18]. URL<<http://www.literature.at/viewer.alo?objid=11782&viewmode=fullscreen&scale=3.33&rotate=&page=22>>.

³ V této době je ještě tato podoba jména. Poslední písmenko N bylo do jména vloženo až po povýšení do stavu říšského rytíře roku 1684.

⁴ Seilern family. URL< <http://www.seilern.ch/individual.php?pid=1569&ged=seilern.ged>>.[cit. 2010-03-18].

⁵ POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín, 2004, s. 1-2. ŘEZNIČEK, Jan. *Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944)*. Moravský zemský archiv (dále jen MZA) Brno, 1963, s. 1. SMUTNÝ, Bohumír. *Ředitelství statků a hlavní pokladna Seilernů Lukov*. MZA Brno, 1991, s. 2–3.

⁶ POKLUDA Zdeněk, *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*, Zlín, 2004, s. 1-2. ŘEZNIČEK, Jan. *Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944)*. MZA Brno, 1963, s. 1. SMUTNÝ, Bohumír. *Rodinný archiv Seilern – Lukov*. MZA Brno, 1991, s. 1

⁷ Základním kritériem pro adopce v podunajské monarchii byl věk. Otec musel být bezdětný, nejméně o 8 let starší než adoptovaný a musel splňovat minimální věkovou hranici 40 let. Adoptovaný však adopci nezískal automaticky i šlechtický titul, vždy bylo třeba svolení císaře. V roce 1825 bylo dekretem dvorské kanceláře stanoveno, že povolení císaře získá adoptovaný pouze tehdy, když prokáže on či jeho adoptivní rodiče monarchii významné služby, které byly nobilitací zpravidla oceňovány. Toto pravidlo se kromě adopce vztahovalo také na přenesení šlechtického titulu na blízké příbuzné. Bylo vždy nutno dokládat různá doporučení a posudky, což v řadě případů bylo velmi neobjektivní, neboť tato potvrzení vystavovali hejtmani, kteří často k posuzovaným měli osobní vztah. Rozhodující proto bylo stanovisko ministerstva vnitra, které přenesení titulů příliš nepodporovalo. V případě přenesení titulu docházelo ke spojení šlechtického a nešlechtického jména, u adopci však bylo přijetí jména nového rodiče povinností bez ohledu na povolení či zamítnutí užívání šlechtictví. Další variantou bylo také spojení jmen, erbů a titulů žijících rodin. Zde však bylo zapotřebí nejen svolení císaře, ale také souhlas všech členů rodiny, o jejíž jméno bylo žádáno. ŽUPANIĆ, Jan. *Nová šlechta rakouského císařství*. Praha, 2006, s. 110 – 112.

synovce **Jana Fridricha de Keuckelier** (1676 – 1751).⁸ V závěru svého života byl Jan Fridrich Seilern povýšen do stavu říšských hrabat (1712).⁹

Jan Fridrich II. Seilern¹⁰ pokračoval v diplomatické dráze svého adoptivního otce a navázal na ni vlastní úspěšnou úřednickou kariérou, čímž se stal předním členem dvorské úřednické šlechty. Roku 1715 získal dědičný úřad nejvyššího poštmistra vévodství mantovského.¹¹ Své postavení si ještě více upevnil dosažením titulu skutečného tajného rady roku 1723,¹² v letech 1733 – 1735 byl zemským hejtmanem v Kraňsku¹³ a konečně v letech 1735 – 1749 se stal rakouským dvorním kancléřem.¹⁴ Mimo jiné vlastnil řadu manufaktur a stal se i prezidentem komerčního kolegia v Terstu.¹⁵ Jan Fridrich II. obrátil svou pozornost na statky na Moravě,¹⁶ kde nejprve dne 23. dubna 1724 odkoupil od zadluženého barona Rotala panství Lukov za 202 000 zlatých.¹⁷ V roce 1725 pak následovaly Kralice,¹⁸ dolnorakouské panství Erla,¹⁹ nebo odumřelý lenní statek

---

⁸ Seilern family. URL<<http://www.seilern.ch/individual.php?pid=I473&ged=seilern.ged&tab=0>>. [cit. 2010-03-18].

⁹ POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín 2004, s. 1-2.

SMUTNÝ, Bohumír. *Ředitelství statků a hlavní pokladna Seilernů Lukov*. MZA Brno, 1991, s. 1- 3.

¹⁰ Původním jménem Jan Fridrich de Keuckelier, adoptovaný syn a nevlastní synovec Jana Fridricha Seilerna.

¹¹ POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín 2004, s. 1-2.

¹² ŘEZNÍČEK, Jan. *Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944)*. MZA Brno, 1963, s. 1-12.

POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín 2004, s. 1-2.

¹³ MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944), k. 14, i. č. 14. Inkoláty pro Čechy, Slezsko, Rakousy nad a pod Enží, Korutanty, Štýrsko a Gorlici. ŘEZNÍČEK, Jan. *Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944)*. MZA Brno, 1963, s. 1-12.

¹⁴ MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944), k. 14, i. č. 14. Inkoláty pro Čechy, Slezsko, Rakousy nad a pod Enží, Korutanty, Štýrsko a Gorlici. ŘEZNÍČEK, Jan. *Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944)*. MZA Brno, 1963, s. 1-12.

¹⁵ MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944), k. 14, i. č. 14. Inkoláty pro Čechy, Slezsko, Rakousy nad a pod Enží, Korutanty, Štýrsko a Gorlici. ŘEZNÍČEK, Jan. *Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944)*. MZA Brno, 1963, s. 1-12.

¹⁶ Již roku 1715 prodal zděděné panství Aspang v Dolních Rakousích a krátce (1719 - 1722) držel východočeskou Chotěboř. ŘEZNÍČEK, Jan. *Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944)*. MZA Brno, 1963, s. 1-12.

¹⁷ POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín 2004, s. 1-2. MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944), k. 17, i. č. 19. Majetkoprávní záležitosti. ŘEZNÍČEK, Jan. *Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944)*. MZA Brno, 1963, s. 1-12. SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království českého XII*. Praha 1936, s. 293. SOMMER, Johann Gottfried. *Das Königreich Böhmen XI*. Praha, 1843.

¹⁸ POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín 2004, s. 1-2. MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944), k. 17, i. č. 19. Majetkoprávní záležitosti. ŘEZNÍČEK, Jan. *Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944)*. MZA Brno, 1963, s. 1-12.

¹⁹ POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín 2004, s. 1-2. MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944), k. 17, i. č. 19. Majetkoprávní záležitosti. ŘEZNÍČEK, Jan. *Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944)*. MZA Brno, 1963. s. 1-12.

Martinice,²⁰ jež přiléhaly k lukovskému panství. Tyto rozsáhlé finanční transakce poukazují jistě na nemalé peněžní jmění Seilernů. Přestože panství Lukov bylo jejich nejrozsáhlejším majetkem, pobývali zde jen zřídka. Nejspíše proto, že hrad Lukov (nyní spíše jen pevnost) nebyl dost pohodlný k bydlení a také hrabě byl svými úřady připoután k vídeňskému dvoru.

Marie Terezie, z moci české královny, udělila v roce 1750 Janu Fridrichu Seilernovi potřebný souhlas²¹ k ustanovení jeho panství za fideikomis,²² což učinil dne 21. dubna 1751.²³ Tento fideikomis zahrnoval panství Lukov, Kralice a Erlu a byl ustanoven tak, aby jej po otci přebíral vždy nejstarší syn, který měl uzavřít rodový sňatek s členkou přiměřeně urozeného rodu. Z nástupnictví pak vyloučil členy rodu v duchovním stavu.²⁴

Manželkou Jana Fridricha II. Seilerna byla Anna Marie roz. hraběnka z Lengheimu.²⁵ Z jejich početného potomstva se dědicem fideikomisních panství a lenních Martinic stal **Kristián August** (1717 – 1801). I přes četná diplomatická posláná, stačil stále dohlížet na své statky. Již roku 1737 se jako dvacetiletý stal vládním radou,²⁶ roku 1745 říšským dvorním radou²⁷ a poté si získal významné postavení jako diplomat ve službách Marie Terezie. V letech 1752 – 1761 zastával úřad kurfiřtského českého

---

²⁰POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín 2004, s. 1-2. MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944), k. 17, i. č. 19. Majetkoprávní záležitosti. ŘEZNÍČEK, Jan. *Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944)*. MZA Brno, 1963, s. 1-12.

²¹POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín 2004, s. 2.

²²FIDEIKOMIS – forma vlastnictví šlechtického majetku. Majetek zůstával v rukou jednoho člena rodu (dědic v mužské linii). Majetek musel zůstat v celku, nesměl být rozdělen, zastaven, nebo částečně odprodán bez souhlasu panovníka, či lenního pána. HROCH, Miroslav. *Encyklopedie dějiny novověku 1492 – 1815*. Praha, 2005, s. 98.

²³MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944), i. č. 6, 23, 24. Majetkoprávní záležitosti. Testament. Státní ústřední archiv Praha. Česká dvorská kancelář, i. č. 457. POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín 2004, s. 2.

²⁴POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín 2004, s. 4. ŘEZNÍČEK, Jan. *Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944)*. MZA Brno, 1963, s. 1-12.

²⁵POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín 2004, s. 4. MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944), i. č. 19; ŘEZNÍČEK, Jan. *Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944)*. MZA Brno, 1963, s. 1-12. WURZBACH, Constantin. *Biographisches Lexikon des Kaisertums Österreich Vierunddreißigster Teil Seild–Sina*. Vídeň, 1877. [cit. 2010-03-18].

URL<<http://www.literature.at/viewer.alo?objid=11782&viewmode=fullscreen&scale=3.33&rotate=&page=23>>.

²⁶POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín 2004, s. 4. MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944), i. č. 19; ŘEZNÍČEK, Jan. *Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944)*. MZA Brno, 1963, s. 1-12.

²⁷POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín 2004, s. 4. MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944), i. č. 19; ŘEZNÍČEK, Jan. *Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944)*. MZA Brno, 1963, s. 1-12.

vyslance v Řezně,²⁸ v letech 1761 – 1763 byl dokonce plnomocníkem mírového jednání mezi Anglií a Pruskem v Augspurku.²⁹ Poté působil v letech 1763 – 1769 jako vyslanec na anglickém královském dvoře v Hannoveru a Londýně.³⁰ Koncem 70. let zanechal diplomatické kariéry a věnoval se již jen úřednické kariéře a správě svých statků. V letech 1770 – 1779 působil jako dolnorakouský místodržící a viceprezident nejvyššího soudního dvora³¹ a od roku 1779 – 1791 dokonce jako prezident.³² Roku 1791 je jmenován státním konferenčním ministrem Leopolda II.³³

Kariérní vzestup doprovázel i vzestup majetkový. Za svého života dokázal své dědictví zdvojnásobit. Roku 1763 zakoupil dolnorakouské panství Litschau, o dva roky později prodal zděděný statek Erla (vázaný fideikomisem), v roce 1772 pak koupil panství Starý Jičín, na které přenesl fideikomisní závazek. A konečně přenesením fideikomisního závazku ze Starého Jičina na Litschau dal finální podobu seilernského fideikomisu. Ještě v roce 1778 koupil ves Přílepy, v roce 1779 následovaly Žeranovice a lenní Kunovice a Třebětice. Docílil tak toho, že lukovské panství lemovaly drobnější seilernské statky. Naposledy pak v roce 1778 odkoupil v Dolních Rakousích Enzerdorf a roku 1780 Hetzendorf.³⁴

Pro lepší správu majetku vybudoval ústřední správu.³⁵ Panství Lukov představovalo v seilernském majetku velkou hodnotu a to jak rozlehlostí panství, tak rozsahem vrchnostenského hospodaření. Tomuto panství přináležela 2 městečka

---

²⁸ POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín 2004, s. 4. MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944), i. č. 19; ŘEZNÍČEK, Jan. *Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944)*. MZA Brno, 1963, s. 1-12.

²⁹ POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín 2004, s. 4. MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944), i. č. 19; ŘEZNÍČEK, Jan. *Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944)*. MZA Brno, 1963, s. 1-12.

³⁰ POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín 2004, s. 4. MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944), i. č. 19; ŘEZNÍČEK, Jan. *Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944)*. MZA Brno, 1963, s. 1-12.

³¹ POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín 2004, s. 4. MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944), i. č. 19; ŘEZNÍČEK, Jan. *Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944)*. MZA Brno, 1963, s. 1-12.

³² POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín 2004, s. 4. MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944), i. č. 19; ŘEZNÍČEK, Jan. *Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944)*. MZA Brno, 1963, s. 1-12.

³³ POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín 2004, s. 4. MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944), i. č. 19; ŘEZNÍČEK, Jan. *Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944)*. MZA Brno, 1963, s. 1-12.

³⁴ SMUTNÝ, Bohumír. *Ředitelství statků a hlavní pokladna Seilernů Lukov*. MZA Brno, 1991, s. 2 – 3. WOLNY Gregor, *Die Markgrafschaft Mähren I*. Brno, 1835, s. 38. WOLNY Gregor, *Die Markgrafschaft Mähren IV*. Brno, 1838, s. 529, 531.

³⁵ SMUTNÝ, Bohumír. *Ředitelství statků a hlavní pokladna Seilernů Lukov*. MZA Brno, 1991, s. 2 – 3.

(Slušovice a Fryšták) a 20 vesnic.³⁶ Značné hospodářské změny provedl i na panských dvorech – zrušil panský dvůr v Držkové, Kašavě, Všemině a dva dvory v Trnavě, které byly málo úrodnými místy, na druhou stranu v roce 1785 byla založena nová sklářská huť u Držkové.³⁷

Pro pracovní vytíženost, kterou s sebou přinášela funkce prezidenta nejvyššího soudního dvora, pronajal Kristián August od roku 1780 všechny své moravské statky Janu Františkovi Haynischovi,³⁸ se kterým později vedl dlouhé soudní spory.³⁹

V roce 1783 hrabě ovdověl.⁴⁰ Tělo své zesnulé ženy nechal uložit do nové rodinné hrobky v nově vystavěném kostele ve Štípe. Sem dal také převést ostatky svých předků a rodinných příslušníků z Vídně.⁴¹ Dodnes je na desce při vstupu do krypty rodový erb Seilernů s tesaným nápisem a zmínkou o přenesení rodinné hrobky z Vídně dne 16. srpna 1784. Toto rozhodnutí učinilo z lukovského panství symbol definitivního usídlení rodu na panství.

Přestože mělo panství Lukov pro hraběcí rodinu velký význam, nechali hrad nad Lukovem zcela zpustnout. Veškerá správa panství byla postupně z hradu přenesena dolů do vsi, kde se zřizovaly nové úřady. K těm stávajícím přibyl například v roce 1765 lesní úřad.⁴² Důsledkem toho bylo, že ke konci 18. století neměla hraběcí rodina při svých občasných návštěvách na Moravě své sídlo, kde by mohli přebývat. K těmto účelům však mohl posloužit malý zámek v Kralicích (ten byl ovšem nezařízen), nebo nově vystavěný zámek ve Starém Jičíně, ale pokud šlo o Lukov, museli se spokojit s bytem v Holešově.⁴³

Situace se změnila až s novým majitelem. **Josef Jan** (1752 – 1838)⁴⁴ se stal roku 1801 dědicem veškerého majetku,⁴⁵ kromě Starého Jičína.⁴⁶ Spolu s nimi vlastnil i statky

---

³⁶ POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín 2004, s. 5.

³⁷ Tamtéž.

³⁸ Do té doby zastával funkci vrchního na lukovském panství. POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín 2004, s. 5.

³⁹ POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín 2004, s. 6. SMUTNÝ, Bohumír. *Ředitelství statků a hlavní pokladna Seilernů Lukov*. MZA Brno, 1991, s. 2 – 3.

⁴⁰ Karolina hraběnka von Solms-Braunfels-Sonnenwaldová (1725 – 1783).

URL< <http://www.seilern.ch/individual.php?pid=I50&ged=seilern.ged>>. [cit. 2010-03-18]

⁴¹ POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín 2004, s. 6. SMUTNÝ, Bohumír. *Ředitelství statků a hlavní pokladna Seilernů Lukov*. MZA Brno, 1991, s. 2 – 3.

⁴² MATOUŠ, Rudolf. *Lukov. Místopisný průvodce*. Gottwaldov, 1979, s. 10-11.

⁴³ POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín, 2004, s. 7.

⁴⁴ MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944), k. 81-82, i. č. 519. Výpisy ke genealogiím šlechty (Emil Kapoun).

⁴⁵ SMUTNÝ, Bohumír. *Ředitelství statků a hlavní pokladna Seilernů Lukov*. MZA Brno, 1991, s. 2 – 3.

⁴⁶ Ten zdědil jeho mladší bratr Karel August (1754 – 1806), ale záhy ho Josef Jan odkoupil od jeho dědiců. ŘEZNÍČEK, Jan. *Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944)*. MZA Brno, 1963. s. 1-12.

v Horní Lužici Wendisch- a Neder- Sohland, zděděné po Solmsech roku 1803.⁴⁷ Tento velký majetek rozdělil a vytvořil sekundogeniturní⁴⁸ svěřenectví z panství Starý Jičín, ze statků Žeranovice a Přílepy a svobodného dvora v Martinicích, což vedlo k vytvoření aloidní⁴⁹ větve.⁵⁰

Josef Jan byl posledním z řady zástupců rodu, který se věnoval diplomatické službě. V letech 1790 – 1801 působil jako velvyslanec na bavorském dvoře v Mnichově a působil i v říšské radě.⁵¹ Z diplomatických služeb odešel, aby se mohl věnovat správě majetku. Již v roce 1802 prodal Hetzendorf, ale ostatní majetek rodu zůstal. K přehlednější kontrole zřídil v Přílepech téhož roku inspektorát.⁵² Mezi další změny se řadí např. zastavení provozu sklářské huti v Držkové a obnovení panského dvora v roce 1807.⁵³ Nový hrabě důsledně dohlížel na hospodaření, v letech 1805 – 1806⁵⁴ nechal opravit a zařídit zámek v Kralicích i s přilehlým parkem a začal s výstavbou nového sídla i na lukovském panství. Nový zámek měl vyrůst na mírném návrší mezi Lukovem, Štípou a Kostelcem, obklopeným lesem s výhledem do krajiny.⁵⁵ Nové sídlo bylo dokončeno roku 1806.⁵⁶ Jednalo se o dvoupodlažní budovu,⁵⁷ ke které později přibyla i hospodářská stavení. Stavební práce nadále pokračovaly ve Štípě, kde byly započaty práce na stavbě nové rodinné hrobky, v Lukově a ve Slušovicích byl pak vystavěn nový kostel.

Přestože byl dvakrát ženatý,⁵⁸ zůstala obě manželství bezdětná. Proto přenesl dědická práva na syny svého mladšího bratra Karla Augusta.⁵⁹ Dědicem fideikomisu a lén se tedy stal mladší z bratrů **Josef August** (1793 – 1861),⁶⁰ avšak alody disponoval přímo

---

⁴⁷ SMUTNÝ, Bohumír. *Ředitelství statků a hlavní pokladna Seilernů Lukov*. MZA Brno, 1991, s. 2 – 3.

⁴⁸ SEKUNDOGENITURA – vedlejší mladší větev rodu, odvozená od mladšího ze synů. V případě vypršení hlavní větve rodu, přecházejí práva a povinnosti na mladší větev. HROCH, Miroslav. *Encyklopedie dějiny novověku 1492 – 1815*. Praha, 2005, s. 290.

⁴⁹ ALOD – dědičný majetek, který nemohl být majiteli zcizen, prodán, zdaněn, nebo rozdělen. Nevztahovaly se na něj lenní závazky. HROCH, Miroslav. *Encyklopedie dějiny novověku 1492 – 1815*. Praha, 2005, s. 16.

⁵⁰ SMUTNÝ, Bohumír. *Ředitelství statků a hlavní pokladna Seilernů Lukov*. MZA Brno, 1991, s. 2 – 3.

⁵¹ POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín, 2004, s. 7.

⁵² POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín, 2004, s. 7.

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ Tamtéž.

⁵⁵ MATOUŠ, Rudolf. *Lukov. Místopisný průvodce*. Gottwaldov, 1979, s. 10-11.

⁵⁶ POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín, 2004, s. 7.

⁵⁷ MZA Brno, F 24 Ředitelství v Lukově, i. č. 226. Stavební plány.

⁵⁸ První manželka Marie Kristina hraběnka Auerspergová (1754 – 1891), druhá manželka Marie Krescencie kněžna z Oettingen-Spielbergu (1765 – 1828) POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín, 2004, s. 3.

⁵⁹ ŘEZNÍČEK, Jan. *Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944)*. MZA Brno, 1963, s. 1-12.

⁶⁰ Seilern family. [cit. 2010-03-18]. URL< <http://www.seilern.ch/individual.php?pid=140&ged=seilern.ged>>. POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín, 2004, s. 14.

syn přímo syn Josefa Augusta, Karel Maxmilián.⁶¹ Dědicem Josefa Augusta byl jeho nejstarší syn **Josef Maria** (1823 – 1868).⁶² Tím se oddělila mladší větev seilernského rodu. Prvním sňatkem s hraběnkou Marií Leopoldinou Zichovou (1800 – 1828)⁶³ se Josef August dostal do přízně s vysokou uherskou šlechtou, což ještě umocnila jeho sestra, která se do Uher dvakrát výborně provdala.⁶⁴ Druhou manželkou Josefa Augusta byla Antonie z Krosigu (1811 – 1877).⁶⁵ Josef August se nepodílel na veřejném životě, spíše jen udržoval svá panství v pořádku a v chodu. A přestože v roce 1848 ztratili dosavadní výsady i pravomoci nad obyvatelstvem na svých panstvích, přesto měli Seilernové takový majetek i společenské postavení, že mohli nadále ovlivňovat fungování celého kraje.⁶⁶

Josef Maria po otci převzal dědictví a stejně jako on se věnoval výhradně jeho správě. Společně se svojí manželkou Elisou hr. Stürgkhovou (1838 – 1901)⁶⁷ a jejich jediným synem Františkem Josefem I. Seilernem měli velmi v oblibě venkovské sídlo na Lešné. Ke stavebním úpravám tohoto sídla přikročil tedy ihned po převzetí dědictví v roce 1861. PhDr. Zdeněk Pokluda popisuje hraběte ve své publikaci Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství takto:

*...Josef Maria Seilern měl z titulu své venkovské držby křeslo v moravském zemském sněmu a názorově se hlásil k zastáncům historických práv zemí svatováclavské koruny. Do politiky příliš nezasahoval, spíš byl známý tím, že nešetřil při podpoře školám a kostelům na svých statcích, dával prostředky určené k výchově náboženskému vzdělávání a nemajetné mládeže...*⁶⁸

Takovýto vzor v otci měl tedy **František Josef I. Seilern** (10. září 1859 – 23. ledna 1919).⁶⁹ Dědicem rodinného majetku se stal v devíti letech. Proto správu majetku

---

⁶¹ POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín, 2004, s. 14.

⁶² Seilern family. [cit. 2010-03-18]. URL< <http://www.seilern.ch/individual.php?pid=I40&ged=seilern.ged>>. POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín, 2004, s. 14.

⁶³ Seilern family. [cit. 2010-03-18]. URL< <http://www.seilern.ch/individual.php?pid=I40&ged=seilern.ged>>. POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín, 2004, s. 14.

⁶⁴ POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín, 2004, s. 13.

⁶⁵ Seilern family. [cit. 2010-03-18]. URL< <http://www.seilern.ch/individual.php?pid=I40&ged=seilern.ged>>. POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín, 2004, s. 14.

⁶⁶ MATOUŠ, Rudolf. *Lukov. Místopisný průvodce*. Gottwaldov, 1979, s. 10-11.

⁶⁷ Seilern family. [cit. 2010-03-18]. URL< <http://www.seilern.ch/individual.php?pid=I40&ged=seilern.ged>>. POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín, 2004, s. 14.

⁶⁸ POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín, 2004, s. 16.

⁶⁹ Seilern family. [cit. 2010-03-18].

URL<<http://www.seilern.ch/individual.php?pid=I151&ged=seilern.ged&tab=0>>. POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín, 2004, s. 16.

převzal do jeho plnoletosti strýc z milotické větve Seilernů,⁷⁰ **Karel Maxmilián Seilern**.⁷¹ Obě větve spolu dlouho udržovaly pevné kontakty, ať už s Františkem Karlem,⁷² nebo Ladislavem⁷³ a jejich rodinami.

---

⁷⁰ Po Kristianu Augustinu vše v roce 1801 zdědil Josef Jan. Na základě tohoto rozsáhlého majetku začal jednat o ustanovení sekundogeniturním svěřenectví z panství Starý Jičín a statků Žeranovic, Přílepy a svobodného dvora v Martinicích. Bohužel pro velké dluhy na majetku se tento projekt nemohl uskutečnit. Až po jeho smrti, na základě ustanovení v jeho závěti, se zrealizovalo vytvoření dvou rodových větví – lukovské a milotické. Lukovské větví byla určena správa fideikomisního majetku a milotické správa majetku lenního. Protože zemřel bez potomků, ustanovil dědicem synovce Josefa Augusta, syna Karla Maxmiliána Seilern – Aspanga a Marie Aloisie Hardeggové, která byla jednou z dědiček milotického panství. BALCÁREK, Pavel. *Rodinný archiv Seilernů Milotice (1082)-1269-1945*. MZA Brno, 1993, s. 11–16

⁷¹ **Karel Maxmilián Seilern** (1825 – 1905) se řadil mezi tu šlechtu, která podlehla rozvoji kapitalistického podnikání, hlavně v zemědělství. Obdivoval myšlenky Liebiga a ty pak zkoušel na svých velkostatech. Například na statku v Přílepech v roce 1860 zřídil pokusnou zemědělsko – chemickou laboratoř. Výsledky výzkumů úspěšně pak zaváděl do praxe a získal i nejedno mezinárodní ocenění. Mezi jedno z největších uznání patří Liebigova cena Bavorské akademie věd. Karel Maxmilián byl mimo jiné i poručenským kurátorem svého synovce Františka Josefa a spravoval tak jeho rozsáhlé majetky. K těmto majetkům patřil např. velkostatek Napajedla Pavly a Marie hraběnek Stockauových, sedmihradský velkostatek Bánáttorda, slovenský statek Ruma Petra hraběte Pajacseviche, velkostatek Holešov Rudolfa hraběte Vrbny, majetkový komplex Karla a Arnošta hrabat Paarů a Maxmiliána a Mikuláše hrabat Chorynských. Dále pak v Povážské Bystrici statek Pruské Alfréda hraběte Königsega, u Komárna Čičov Adély kněžny Sabran – Pontevesové, Milotice tchýně Františky Pavliny Hardeggové, velkostatyk ditrichštejských dědiček Klotyldy hraběnky Clam – Gallasové a Terezie hraběnky Herbersteinové. Jeho schopnosti pro podnikání dokládá i ten fakt, že se mu podařilo roku 1886 vyrobit ve vápencových lomech v Kurovicích portugalský cement. A tak přestavěl kurovickou vápenku na cementárnu, kterou jedna z větví rodiny vlastnila až do roku 1945. Aby nad veškerým majetkem svým i tím, který spravoval, měl řádnou kontrolu, zařídil si nejprve sekretariát s hlavní pokladnou, později pak inspektorát ve Vídni. ten však později přenesl na Kroměřížsko do Přílepy. Dalším ze synů Karla Maxmiliána Seilern – Aspanga a Marie Aloisie Hardeggové byl František Karel. Ten po smrti babičky z matčiny strany, Františky Pavliny Hardeggové, která byla přímou dědičkou Serényiů, dřívějších majitelů panství, v roce 1888 vyplatil zbylé dědice a to Julia hr. Hardegga, Klotildu hraběnku z O'Donell, rozenou hr. Hardeggovou a Marii Aloisii hr. Seilernovou – Aspangovou, rozenou Hardeggovou, svou matku. Tím se stal jediným majitelem milotického panství. Tak byl dovršen přechod majetku mezi Serényi a Seilerny. Toto panství se stalo základním majetkem milotické větve. Kromě velkostatku Milotice, k tomuto panství dále náležel statek Svatobořice a svobodný dvůr Vlkoš. Po smrti Karla Maxmiliána Seilern – Aspanga, v roce 1905, byl veškerý jeho majetek rozdělen na ideální poloviny mezi syny Františka Karla a Julia Maxe Maria. Pouze malý díl velkostatku Starý Jičín byl odprodán a ze zbylého se vytvořil velkostatek Hostašovice nedaleko Nového Jičína. Velkostatek Hostašovice, Žeranovice a Třebětice obhospodařoval poté Julius Max Maria a Přílepy s Kurovicemi měli s bratrem Františkem Karlem na polovinu. POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín, 2004, s. 14. MAŠEK, Petr. *Modrá krev. Minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v Českých zemích*. Praha 1999, s. 244. BALCÁREK, Pavel. *Rodinný archiv Seilernů Milotice (1082)-1269-1945*. MZA Brno, 1993, s. 11–16. BOČKOVÁ, M., SELUCKÁ, V. *Milotice 1341 – 1945*. Milotice, 2003, s. 40. KUNDRATOVÁ, Miroslava. *Velkostatek Milotice v letech 1916 – 1945*. Brno, 2009, s. 11-13.

⁷² **František Karel** (1852 – 1916) se zapojoval do politického života. Od roku 1902 byl poslancem za katolickou národní stranu v zemském a říšském sněmu. Zajímal se především o oblast hospodářského podnikání a národní otázky. Po změnách ve volebním řádu, roku 1906, byl znovu mezi kandidáty, tentokrát za venkovskou volební kurii v kyjovském soudním okrese a byl zvolen. V téže roce se stal také předsedou nově založeného milotického vodního družstva. Do třetice byl v tomto roce ještě zvolen předsedou skladištního družstva v kyjovském okrese a okolí. Toto družstvo bylo zaměřeno na nákup dobytka, strojů, náradí atd., ale zpracovávalo a prodávalo i hospodářské výrobky. Po založení Moravské agrární a průmyslové banky v roce 1908 se stal jejím prezidentem. Do říšské rady byl opětovně zvolen ve volbách roku 1911. Hraběti ovšem nebylo lhostejné ani to, co se dělo v jeho obci. Zasedal v milotickém obecním výboru a byl členem řady spolků. Stal se také donátorem milotického kostela, do jehož presbytáře věnoval čtyři malovaná okna a podílel se třetinou na opravě kostela. Z jeho dalších dobročinných počinů můžeme zmínit např. to, že když v roce 1914 přišlo do vesnice 338 polských Tíďů, ubytoval je v zámeckých oranžériích a hospodářských

Nový majitel se již trvale usadil na Lukově, kam si přivedl i svou první manželku Ilonu hraběnkou z Wenckheimu (21. května 1860 – 19. prosince 1883).⁷⁴ Sňatkem, kterým obnovil staré rodové vazby s uherskou aristokracií a spojil nepříliš vzdálené příbuzenstvo, protože Ilonina babička a dědeček Františka byli sourozenci,⁷⁵ také získal velkostatek Hagymádfalva nedaleko Velkého Varadína.⁷⁶ Jeho první manželka bohužel brzy zemřela a hrabě se záhy oženil s její sestrou – dvojčetem Saroltou.⁷⁷ V knize evidence zemřelých (1878 – 1888) stojí zápis:

„19/20 (1883) zemřela Paní hraběnka Helena ze Seilernů – Venckheimu nemocí ochrnutí srdce.“⁷⁸

---

budovách do té doby, než pro ně nechal vystavět domky ve Svatobořicích. Svobodný hrabě František Karel Seilern zemřel na lukovském panství a v testamentu ustanovil za univerzálního dědice synovce JUDr. Ladislava Seilerna, syna svého bratra Julia Maxe Maria a jeho ženy Terezie, rozené hraběnky Pejaczewichové z Veröcze. POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín, 2004, s. 37. MALÍŘ, Jiří. K vývoji velkostatkářských stran na Moravě. In *Časopis Matice moravské* 1 – 2, 1996, roč. CXV, s. 51. KUNDRATOVÁ, Miroslava. *Velkostatek Milotoce v letech 1916 – 1945*. Brno, 2009, s. 11–13. BALCÁREK, Pavel. *Rodinný archiv Seilernů Milotice (1082)-1269-1945*. MZA Brno, 1993, s. 11–16. BOČKOVÁ, M., SELUCKÁ, V. *Milotice 1341 – 1945*. Milotice, 2003, s. 43–44.

⁷³ **JUDr. Ladislav hrabě Seilern** (1886 – 1976) po smrti svého bratra, Jana Nepomuka v roce 1900, byl jediným synem Julia Maxe Maria a jeho ženy Terezie, rozené hr. Pejaczewichové z Veröcze. Nejprve studoval na Státním gymnáziu v Kroměříži, ze kterého přešel již jako soukromý žák ve školním roce 1901/1902 studovat do Stella Matutina ve Feldkirchenu. Po maturitě studoval práva na univerzitě ve Vídni. Svá studia zde dokončil v roce 1911. Po vypuknutí 1. světové války vstoupil do sedmého dragounského regimentu c. k. armády s hodností nadporučíka. Účastnil se i tažení do Itálie. Za své působení v armádě během první světové války získal bronzovou a stříbrnou medaili za válečné zásluhy. V roce 1916 pojal za manželku Antonii, rozenou baronku Laudonovou, dceru majitele velkostatku Bystřice pod Hostýnem. Rok 1916 vnesl do života Ladislava hr. Seilern – Aspanga i další změnu. Zemřel jeho strýc František Karel a on se tak stal novým majitelem milotického panství, kam se však se svojí rodinou přestěhoval až po narození nejstarší dcery Marie Henrietty v roce 1918. Do té doby žili manželé střídavě ve Vídni a v Přílepech u Holešova. Se svojí manželkou zplodil celkem čtyři děti. Ladislav hrabě Seilern – Aspang svou podnikatelskou činnost zaměřil z převážné části na advokátní praxi. Jeho podnikatelskou činnost zaznamenáváme nejen v kapitálové účasti na elektrárně v Rudolfsheimu v Dolních Rakousích, ale i v Zentral – Hotelu v Mnichově, na komanditní společnosti pily J Křížana a spol. ve Valašském Meziříčí či v různých rodinných dědických sporech. Avšak základem jeho majetku byl velkostatek Milotice, kde se věnoval hospodaření. V Miloticích se také 25. prosince 1941 přihlásil k říšské státní příslušnosti. POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín, 2004, s. 37. KUNDRATOVÁ, Miroslava. *Velkostatek Milotoce v letech 1916 – 1945*. Brno, 2009, s. 11–13. BALCÁREK, Pavel. *Rodinný archiv Seilernů Milotice (1082)-1269-1945*. MZA Brno, 1993, s. 11–16.

⁷⁴ Seilern family. [cit. 2010-03-18].

URL<<http://www.seilern.ch/individual.php?pid=I283&ged=seilern.ged&tab=0>>. POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín, 2004, s. 14.

⁷⁵ ŘEZNÍČEK, Jan. *Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944)*. MZA Brno, 1963, s. 1–12.

⁷⁶ POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín, 2004, s. 20.

⁷⁷ Seilern family. [cit. 2010-03-18].

URL<<http://www.seilern.ch/individual.php?pid=I151&ged=seilern.ged&tab=0>>. [cit. 2010-03-18]. POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín, 2004, s. 20.

⁷⁸ Státní okresní archiv Zlín (dále jen SOKA Zlín), Obú. Štípa, k. 8, i. č. 8, Evidence zemřelých (1878–1888).

V letech 1887 – 1894 se rozhodl strhnout původní stavbu zámku a vystavět na jeho místě novou stavbu, moderní a plně komfortní pro každodenní hraběcí život. Dalšími prvky, které dokazují zájem Seilernů o tuto oblast, byly: zřízení bažantnice, zavedení chovu anglických plnokrevných, později belgických užitkových koní.⁷⁹

„27/-29/6. Hrabě Fr. Seilern zařídil na Lešné výstavu koňstva; a národní slavnost v parku Lešné, již na 30 tisíc lidí se zúčastnilo, z nich mnozí pro nedostatečné arangement s nespokojením odešli, čistý výnos věnován dobročinným účelům, totiž spolku pro zvelebení koňstva, spolku zbudování kostela v Trnavé a na sirotčineč v Liptále.“⁸⁰

„17/6. Byl tzv. „Premierung“ koní na Lešné u přítomnosti minostra orby hr. Buquoye a mnohého panstva...“⁸¹

Z iniciativy Seilernů dále vznikly například sirotčince (Lukov, Štípa), nemocnice (Lukov), pily (Lukov, Držková), sklárny (Držková), školy (Lukov, Štípa, Držková, Kašava, Vlčková), pivovar (Lukov), palírny (Lukov), dráslárna (Lukov), cihelna (Štípa) nebo vodovodu a invalidovny (Štípa). Byla provedena rekonstrukce kostela ve Štípě, kam se po více než 127 letech vrátily řádové sestry. V kostele je pak umístěn oltářní náhrobek hraběte Seilerna, hrobka⁸² jeho rodu se nachází je pod presbytářem a křížová cesta je z r. 1905. Hrabě se ale nestaral pouze o výstavbu nových zařízení a podporu sociální sféry, za jeden z projevů jeho lidského zájmu o dění v obcích a zapojení se do běžného života lze považovat fakt, že v roce 1905 František Seilern osobně zapůjčil vystrojení koní do průvodu.⁸³ Druhá manželka hraběte Františka Josefa I. **Sarolta** byla o daleko více proslulá svou dobročinností a zbožností. V pozůstalosti Sarolty roz. Wenckheimové je zachován

---

⁷⁹ Ty byly ve své době na Lešné vyhlášenou chovnou stanicí. ŘEZNIČEK, Jan. *Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944)*. MZA Brno, 1963, s. 1-12. SMUTNÝ, Bohumír. *Ředitelství statků a hlavní pokladna Seilernů Lukov*. MZA Brno, 1991.

⁸⁰ SOkA Zlín, Římsko – katolický farní úřad Štípa (dále jen ŘkFú Štípa), i. č. 74, Farní kronika (1899 – 1957), folio 43-44, zápis pro rok 1903.

⁸¹ SOkA Zlín, ŘkFú Štípa, i. č. 74, Farní kronika (1899 – 1957), zápis pro rok 1905.

⁸² Po dokončení zámku obrátil hrabě svou pozornost ke Štípě, kde na místě starého opuštěného kostelíka nechal zřídit novou rodinnou hrobku. Hrobka byla dokončena v roce 1807 a téhož roku nechal hrabě převést ostatky rodinných příbuzných na nové místo odpočinku. Nová hrobka pak byla vybudována v roce 1907 na nově vybudovaném hřbitově ve Štípě vedle kostela. POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín, 2004, s. 8, 32-33.

⁸³ SOkA Zlín, Obú Štípa, K. 13, i. č. 13, Kronika (1926 – 1946), folio 53, zápis pro rok 1905.

z let 1910-1934 i materiál k dějinám lázní Kostelec u Štípy (zakoupený roku 1913), který tvořil část soukromého majetku Sarolty, získaného z pozůstalosti po manželovi.⁸⁴

Posledním uživatelem lukovského fideikomisu byl Františkův syn z prvního manželství s Ilonou, **Josef** (25. listopadu 1882 – 18. srpna 1939).⁸⁵ Josef byl známý svým mecenášstvím a láskou k divadlu, jeho zájmy se projevíly v podpoře zakládání uměleckých spolků.⁸⁶ Hrabě Josef byl všestranným člověkem, mezi jeho záliby patřilo také cestování. Podíval se mimo jiné do exotických oblastí dálného východu, zavítal dokonce až do Japonska. Z těchto cest se dochovala v jeho osobní korespondenci i v osobní korespondenci členů rodiny řada dopisů. Po svém návratu o této cestě dokonce napsal knihu „Z výletu na Daleký východ“ a nechal ji v češtině vytisknout vlastním nákladem.⁸⁷

Josef byl také vášnivým ornitologem a na zámku Lešná shromáždil bohaté sbírky domácích i cizokrajných ptáků, jež měly možnost obdivovat i děti z blízkých škol.⁸⁸ Ve všech kronikách najdeme nesčetně záznamů o výletech dětí do muzea na zámku, a jaký praktický přínos to pro výuku mělo. Josef se také těšil oblibě u farářů, kteří o něm s vlídností vedli záznamy ve farních kronikách. V předválečné době byl politicky činný v katolické straně a působil i jako prezident Moravské agrární a průmyslové banky v Brně.⁸⁹ Věnoval se rozšiřování obory a rezervace na Lešné. Jeho manželkou se stala Terezie hraběnka Lažanská (1890 – 1979). Je jen velkou škodou, že památku na jeho působení na Lešné zkazila finanční aféra zpronevěry správců velkostatku, která ve své době zaplňovala stránky řady deníků. Aféra, která propukla v roce 1934, její následné protahování a řada dalších soudních jednání se podepsaly na jeho zdraví. Josef Seilern prodělal několik mozkových příhod a jeho zdravotní stav se horšil.

Po smrti Josefa Seilerna zdědil velkostatek jeho nejstarší syn **František** (1914 – 2004). Přestože Hrabě Josef smýšlel v podstatě po celý svůj život pročesky, celá jeho rodina vystupovala spíše prorakousky a ještě před osvobozením v roce 1944 uprchla. Poté jim byl jejich opuštěný majetek vyvlastněn. Možná to byl důsledek toho, že Josefovi děti a

---

⁸⁴ S Lukovem je také spojena charitativní činnost lešenských pánů. Manželé Seilernovi zde založili ústav „Carolineum“ (podle hraběnky Sarolty – Karoliny), jež od roku 1885 sloužil jako útulek pro přestárlé a pro děti. V tomto „klášteře“ měli svěřenci úplné zaopatření, pečovaly o ně sestry boromejky (z řádu sv. Karla Boromejského) a pro zdejší sirotky byla zřízena r. 1892 také soukromá dívčí škola. O deset let později přibyla v Lukově mateřská školka a roku 1912 byla soustava charitativních zařízení doplněna o nemocnici. POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín, 2004, s. 34.

⁸⁵ ŘEZNÍČEK, Jan. *Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944)*. MZA Brno, 1963, s. 1-12.

⁸⁶ Např. Pěvecké sdružení moravských učitelů. ŘEZNÍČEK, Jan. *Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944)*. MZA Brno, 1963, s. 1-12.

⁸⁷ SEILERN-ASPANG, Josef hrabě. *Z výletu na Daleký východ*. Brno, 1911.

⁸⁸ KAZDA, Richard (red.). *Duchovní kultura zlínské oblasti*. Zlín, 1930, s. 94-97.

⁸⁹ ŘEZNÍČEK, Jan. *Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944)*. MZA Brno, 1963, s. 1-12.

vnuci více než na Moravě žili v Rakousku, hlavně ve Vídni, kam se během první světové války rodina uchýlila a zdržovala se tam i v meziválečném období.⁹⁰ Poslední zmínky o Františku Josefovi Seilernu nám říkají, že:

„Frant. Seilern-Aspagn, nar. 18. 8. 1914 ve Štípě, tamtéž na základě domovského listu vydaného obcí Štípou ze dne 19. 7. 1939 č. 931 příslušný, státní občan čsl. Republiky na základě vydaného osvědčení o stát. občanství okres. Úřadem ve Zlíně ze dne 20. 5. 1936 č. 1/121a, přijal německé říšské občanství na základě Staatsangehörigkeitsausweisn vydaného Oberlandratem ve Zlíně dne 29. 8. 1939. Byl členem Bund Deutscher Osten e. B. od 1. srpna 1942 po členským číslem 18,180.196. Členem NSDAP nebyl.“⁹¹

1.2 ROD WENCKHEIMŮ

Rodina Wenckheim je franckého původu, zmínky o tomto rodu sahají až k Rudolfovi II., avšak opravdové ocenění za zásluhy získal až v roce 1748 **Josef August Wenck** (tak se do této doby rod nazýval). Nejen, že získal titul říšského rytíře, ale bylo mu i pozměněno jeho jméno. Z dosavadního Wenck na Wenckheim. Jeho první manželkou byla Maria Clara Susanna, ale důležitější bylo jeho druhé manželství s Annou Cecilíí rozenou von Harruckern. Toto spojení přineslo oběma rodinám, co si přály, a totiž Wenckheimům majetek a Harruckernům alespoň rytířský titul. Majetek rodiny se sice nacházel z převážné části v Maďarsku, ale konexe rodu sahaly až do Vídně. Po smrti Josefa Augusta byla rodina rozdělena na dvě rodové linie: hraběcí linii, kterou zastupoval starší syn Josef a linii svobodných pánů, kterou vedl František Xavier.⁹²

Josef Wenckheim (1734 – 1803), nejstarší syn Josefa Augusta, vstoupil do armády a věnoval se poměrně intenzivně své vojenské kariéře. Získal hodnost generálporučíka a v roce 1762 (přibližně po 30 letech služby u pěchoty) byl jmenován plukovníkem. Vyznamenal se zejména v turecké válce v letech 1787 – 1790. V roce 1776 mu císař Josef

⁹⁰ ŘEZNÍČEK, Jan. *Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944)*. MZA Brno, 1963, s. 1-12.

⁹¹ SOKA Zlín, MNV Lukov, k. 82, i. č. 124, Konfiskace velkostatku Lukov (1945-1951), folio 37.

⁹² WURZBACH, Constantin. *Biographisches Lexikon des Kaisertums Österreich Vierundfünfzigster Teil Weil – Weninger*. Vídeň, 1886, s. 271-279. [cit. 2010-03-18]. URL<<http://www.literature.at/viewer.alo?objid=11713&viewmode=fullscreen&scale=3.33&rotate=&page=271-279>>.

II. udělil titul barona a o 26 let později, získal dokonce rakouský titul hraběte. V roce 1791 byla rodina přijata do uherského indigenátu. Jeho manželkou se stala Terezie rozená baronka Gruberová (1741 – 1801).⁹³

Dalším v rodové linii byl **František Sezafin** (1785 – 1838), který téměř většinu svého života strávil v úřadu královské a císařské kanceláře. Jeho zásluhy lze spatřovat hlavně v sociální oblasti: založil nadaci pro podporu vdovám, sirotkům a nemanželským dětem, kteří nemohou vykonávat manuální práci. František Serafin se roku 1802 oženil s hraběnkou Barbarou Pálffyovou (1787 – 1862), se kterou měl čtyři potomky mužského rodu. Třetím v pořadí byl **Anton** (1813 – 1864), otec Illony a Sarolty. Anton se oženil s Marií Maximilianou rozenou hraběnkou Zichyovou (1822 – 1881). Marie byla dcerou Crescentie Zichyové, rozené Seilernové a vnučkou Karla Seilerna. Při tomto sňatku byly poprvé propojeny rodiny Wenckheimů a Seilernů, ke druhému spojení obou rodů došlo pak při sňatku Františka Josefa s Illonou a později i se Saroltou. Manželství Marie s Antonem se dá považovat za šťastné, svědčí o tom i osm potomků, mezi nimiž jsou i Illona se Saroltou. Rodina žila převážně ve Vídni, ačkoliv silné vazby na rodinu v Maďarsku jsou znát hlavně z korespondence Sarolty.⁹⁴

Neopomenutelným příbuzným, byť z vedlejší větve Wenckheimů byl **Wenckheim Béla**, baron a uherský státník (1811 – 1879). Béla byl v roce 1839 zvolen do zemského sněmu, záhy roku 1848 se stal vrchním županem a vrchním hofmistrem arcivévody Štěpána. Po revoluci v roce 1849 utekl do ciziny, ale po návratu se přidal k Deákově straně. Další kariérní růst následoval v roce 1867, kdy se stal ministrem vnitra. O dva roky později, tedy v roce 1869 byl jmenován ministrem královského dvora a v roce 1875 byl jeho kariérní postup završen zvolením do funkce ministerského předsedy.⁹⁵

Sarolta, rozená hraběnka Wenckheimová, (21. května 1860 – 6. března 1946) byla druhou manželkou hraběte Františka Josefa Seilerna. Byla proslulá svou dobročinností a zbožností. Hlavně její zásluhou jsou dodnes Lukov, Štípa a Kostelec (ale i další oblasti z bývalého velkostatku) stále významnými místy v kraji. Sarolta se významně zasadila o vybudování charitního komplexu v Lukově, který byl pod vedením boromejek.

---

⁹³ A Harruckern és a Wenckheim család története röviden [cit. 2010-03-18]
URL <http://www.wenckheim.hu/wenckheim_csalad.htm>.

⁹⁴ A Harruckern és a Wenckheim család története röviden [cit. 2010-03-18]
URL <http://www.wenckheim.hu/wenckheim_csalad.htm>.

⁹⁵ WURZBACH, Constantin. *Biographisches Lexikon des Kaisertums Österreich Vierundfünfzigster Teil Weil – Weninger*. Vídeň, 1886, s. 271–279. [cit. 2010-03-18].
URL <<http://www.literature.at/viewer.alo?objid=11713&viewmode=fullscreen&scale=3.33&rotate=&page=271-279>>.

Vybuďovala zde sirotčinec, institut pro staré lidi, dívčí školu s klášterem a nemocnici. Štěďře také podporovala i podobné instituce v okolí. Prokázala ale i podnikatelského ducha, když odkoupila téměř zkrachovalé lázně a vybuďovala z nich lázeňský komplex, který se stal mimo jiné i kulturním bodem v okolí:

„24/2 1913 koupila pí hraběnka Charlota ze Seilern lázně Kostelcké za 123000K od Druŕstva lázeňského pro zřizení Sanatoria pro alkoholiky, a dala je s velkým nákladem opravit.“⁹⁶

„...Lázně byly letošního roku čteně navštívěny i p. doktor Stojan se v Kostelci zotavoval, a měli letošního roku v Kostelci dosti jídla. Poslední z kněŕží hostů byl P. superior kněŕžského semináře v Olomouci Mons. Alois Demel.“⁹⁷

Téměř všechny instituce, časem pochopitelně v pozměněných podobách, však fungují dodnes. Po druhé světové válce jí byl veškerý majetek zkonfiskován, během tohoto procesu Sarolta zemřela, proto už po ní nikdo její majetek nezdědil, byla tedy poslední majitelkou Kosteleckých lázní a spolumajitelkou velké části velkostatku Lukov.

„Sarolta Seilernová, nar. 21. 6. 1860 stala se členem Bund Deutscher Osten pod člen. č. 15,331.011 od 10. 8. 1940. členem NSDAP nebyla.“⁹⁸

Sarolta byla výjimečná žena a to hned v mnoha ohledech. Nejen že měla zajímavý životní příběh, byla spojovacím článkem celé rodiny, ale svým přičiněním se zasloužila o rozvoj velké části kraje. Hraběnka si svého muže vzala, co by vdovce po své sestře Illoně, tedy svého švagra. Již tento samotný fakt je zajímavý, o to zajímavějším se však může jevit, že Illona byla dvojčetem Sarolty. Dalším zajímavým faktem je, že spojení těchto dvou rodů, tedy Seilern-Aspangů a Wenckheimů není těmito svatbami ojedinělé. Saroltinou a Illoninou babičkou (z matčiny strany) byla Crescentia Zichyová rozená

---

⁹⁶ SOkA Zlín, ŘkfÚ Štípa, i. č. 74, Farní kronika (1899 – 1957), folio 107, zápis pro rok 1913.

⁹⁷ Tamtéž. Folio 119, zápis pro rok 1916.

⁹⁸ SOkA Zlín, MNV Lukov, k. 82, i. č. 124, Konfiskace velkostatku Lukov (1945-1951), folio 37, vyjádření k chování Sarolty Seilernové během války.

Seilernová a jejich pradědečkem (otcem Crescentie Zichyové rozené Seilernové) byl Karel Seilern.⁹⁹

Hraběnka byla v neustálém písemném kontaktu nejen s velkou částí rodiny, ale také s přáteli a známými. Její osobní pozůstalost obsahuje několik kartonů korespondence s rodinou, přáteli, známými i úředních dopisů. Běžně komunikovala v němčině, francouzštině, češtině, maďarštině i v angličtině. Dopisovala si se svou matkou Marií Wenckheim, rozenou Zichyová (1870 – 1881),¹⁰⁰ s bratry Dionýsem hrabětem Wenckheimem (1875 – 1905), Františkem (1873 – 1934), Jindřichem (1870 – 1897), Štěpán (1871 – 1883), se sestrami Ilonou (1873 – 1883), Marií hraběnkou Degenfeld – Schonburgová (1878 – 1925), Štěpánkou (1882 – 1937). Rozsáhlou korespondenci vedla také se svým manželem František Josef (1879 – 1918), s nevlastním synem Josefem (1893 – 1932), synem Františem Rudolfem (1893 – 1928), dcerou Ilonou provdanou hraběnkou Hoyosová (1893 – 1942), s tchýní Alžbětou hraběnkou Seilernovou, rozenou hraběnkou Stürgkhová (1884 – 1900), se svým strýcem Karlem hrabětem Wenckheimem (1881 – 1884), Rudolfem hrabětem Wenckheimem (1881 – 1886), s tetou Karolínou hraběnkou Festeticsová, rozenou hraběnkou Zichyová (1882 – 1885), Žofíí hraběnkou Zichyovou rozenou svobodnou paní Vittinghoff-Schellovovou (1883 – 1885). A k dalšímu příbuzenstvu se řadí hrabata Degenfeld – Schonburgové, svobodní pání Radakové, hraběnka Forgáčová, Gladen-Burtonové, Baumgartnerové, hrabata Pálffyové z Erdödu, hrabara Kollonitzové, hrrabata Norman-Andenhovové, hrabata Schönborn-Wiesentheidové, markraběnka Pallaviciniová, hrabata Lažanští, hrabata Toggenburgové, hrabata Degenfeld-Schonburgové, hrabě Ledochowski, hrabata Dobřanští z Dobřanic, svobodní pání Walterskirchenové, a dále Buquoyové, Valdštejnové a řada dalších.

Živou korespondenci vedla například s P. Christian Adamsem, Marií Baltazziovou rozenou hraběnkou Stockauová, s hraběcí rodinou Belcrediovou, s Buquyovou, s hraběnkou Marií Kinskou, s Idou hraběnkou Lažanskou rozenou hraběnkou Schwarzenbergovou, s Marií svobodnou paní Ledererová rozenou hraběnkou Clam-Martinicovou, nebo s Žofíí hraběnkou Zamoyskou. To byla jen ta nejzvučnější jména, pisatelů najdeme v její osobní korespondenci daleko více.

Sarolta se však nevěnovala pouze vyřizování korespondence, charitě, nebo podnikání, čile se zapojovala i do společenského života obyčejných lidí. Kromě běžných

⁹⁹ Přehledně je to znázorněno na rodokmenu rodiny viz. Příloha č. 1.

¹⁰⁰ Datace dopisů dle MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944).

návštěv na školních, církevních a obecních akcích, účastnila se a zároveň i podporovala kulturní činnost v kraji. Stala se například členkou Mariánské družiny, kterou tvořily ženy a dívky z Lukova, Štípy a okolí a chovanky Carolinea. Členky družiny se účastnily nejrozličnějších akcí v okolí, podporovaly chudé například tím, že vlastnoručně vyráběly potřebné věci a oblečení, které jim darovaly, nebo potřebným darovaly výtěžky z prodeje svých ručních dílek a podobně.

„...Dne 19. července (1908) konala zdejší Mariánská družina významnou slavnost „Svěcení svého praporu“... Slavnost byla tím okázalejší jsouce přítomni nejen osadníci zdejší, ale i šlechtná pí. hraběnka ze Seilernů, jakožto vznešená „Matka“ praporu a komtessa Illona jako kmotra jeho. ...“¹⁰¹

---

¹⁰¹ SOkA Zlín, Soukromá národní škola dívčí Lukov, k. 9, i. č. 117, Kronika soukromé školy dívčí v Lukově (1892-1948), zápis pro rok 1908.

2. HRAD LUKOV A ZÁMEK LEŠNÁ

2.1 HRAD LUKOV

Prvním písemným dokladem o existenci Lukova a hradu je listina Markéty ze Šternberka datovaná 1. listopadu roku 1332, ve které se souhlasem svých synů darovala klášteru sv. Kláry v Olomouci ves Štarnov u Šternberka. Z toho tedy vyplývá, že hrad byl v té době v držení významného rodu Šternberků. Jakým způsobem a kdy se do jejich majetku původně zeměpanský hrad dostal, není známo¹⁰². V roce 1334 se hrad vrací pod správu královské moci, kdy nově jmenovaný moravský markrabě Karel IV. vykoupil ze zástavy na 20 hradů a Lukov byl mezi nimi. Dokladem o důležitosti je pak zmínka v Karlově životopise.

„...Tehdy jsme znovu nabyli s velikými náklady a úsilím hrady Křivoklát, Týřov, Světlík, ... na Moravě pak Lukov, Telč, Veverří, hrad olomoucký, brněnský a znojemský...“

103

To, že Lukov zmiňuje mezi moravskými hrady na prvním místě, snad dokládá i tehdejší význam hradu. V držení koruny však nezůstal hrad dlouho. Už někdy po roce 1342 znovu náleží Šternberkům, kdy se Lukov stal hlavním sídlem Matouše, který je považován za zakladatele lukovské větve rodu.¹⁰⁴ Po smrti Matouše ze Šternberka v roce 1371 se celé lukovské panství i hrad rozdělily mezi jeho syna Ješka a Zdeňka.

Samotný Matouš byl jedním z nejbouřlivějších majitelů hradu. Podnikal loupeživé nájezdy do širokého okolí, dostal se do sporů s přívrženci krále Jiřího z Poděbrad. Pravděpodobně odvetou za výpady proti uherským šlechticům a jejich pohraničním statkům došlo v roce 1469 k obléhání Lukova a dobytí vojskem Matyáše Korvína.

---

¹⁰² Stejně tomu bylo i v případě Zlína „...Z dalších pramenů (z r. 1358) se již dovídáme, že Zlín převzali Šternberkové, aniž však víme od koho a jak. V době převzetí Zlína byli Šternberkové nejsilnějším rodem v kraji...“ POKLUDA, Zdeněk. *Sedm století zlínských dějin*, Zlín, 2006, s. 9-10. MATOUŠ, Rudolf. *Lukov. Místopisný průvodce*. Gottwaldov, 1979, s. 6-7.

¹⁰³ KAREL IV. *Vita Caroli* (Vlastní životopis). Přeložil K. Hrdina Předloha: vydání Jana Laichtera, edice Žeň z literatur, Praha, 1911. [cit. 2007-07-02]. URL<<http://citanka.cz/karel4/vctoc.html>>.

¹⁰⁴ Lukov, brána Hostýnských hor URL< <http://www.lukov.cz/historie.htm> > [cit. 2007-07-02].

Hrad byl poté zřejmě značně poškozen, a tak ve druhé polovině 14. století přistoupilo k rozsáhlé přestavbě hradního areálu. Ve stylu vrcholné gotiky byla přestavěna původní románská kaple a vybudován nový východní palác. O hradním kostelu sv. Jana se dokonce zmiňuje 10. prosince 1392 sám papež Bonifác IX.¹⁰⁵ Zakladatelem tohoto kostela měl údajně být Jan (Ješek) ze Šternberka. Albrecht ml. ze Šternberka, jehož poručníkem byl Matouš, přestavbou vybuodoval jeden z nejrozsáhlejších hradních komplexů na Moravě.

Na základě smlouvy s Lidmilou ze Šternberka za 2600 kop gr. získali hrad Lukov do svých držav bratři Smil a Vilém z Kunštátu. Majetkovými převody v rodině Kunštátů hrad Lukov v roce 1522 získal Jan Kuna, který byl nejvýznamnější osobností z rodu lukovských Kunštátů. Páni z Kunštátu pokračovali ve stavební činnosti na hradě. Právě za Jana Kuny z Kunštátu, který zastával úřad zemského hejtmana, proběhla radikální přestavba hradního jádra a byl vybudován také „dolní hrad“, který se dochoval z tohoto období dodnes. Celek tak představoval novou, renesanční pevnost proti rostoucímu tlaku ze strany osmanské říše. Celkové rozvržení a členění hradního areálu po přestavbě jsou z větší části zachovány dodnes.¹⁰⁶ Po smrti Jana Kuny z Kunštátu v roce 1540 se Lukov stal majetkem jeho synů Bočka, Smila, Jana, Čenka a Kryštofa, kteří se narodili z manželství s Dorotou ze Zástřizl. Tito byli držiteli Lukova ještě koncem roku 1545. Boček brzy nato zemřel a jeho bratři nedovedli dobře hospodařit a postupně byli nuceni odprodávat rodový majetek, ze kterého jim nakonec nic nezbylo.

V roce 1574 byl hrad Lukov odprodán poručníkům sirotků po Zikmundu Nekešovi z Landeka. Na hrad Lukov se tak dostala vladýcká rodina německého původu. V roce 1553 se jako držitel Lukova uvádí Přemek z Víckova, poručník bratrů Jana a Přemka, ale od roku 1557 byl hrad již v držení bratrů Nekešů. Přemek Nekeš zemřel již během roku 1562, a tak se dědicem Lukova a Vsetína stal Jan ml. Nekeš. Po jeho smrti se Lukova ujali poručníci jeho synů Zikmunda a Václava, což trvalo do roku 1579, kdy se bratři o dědictví podělili. Václav si ponechal Lukov a Zikmund Vsetín. I přesto, že byl Václav třikrát ženatý, zůstala všechna manželství bezdětná. Z manželství Zikmunda se narodila jen jediná dcera Lukrécie. Lukovský Václav Nekeš ji ve svém testamentu ustanovil svou dědičkou,

---

¹⁰⁵ POKLUDA, Zdeněk. *Sedm století zlínských dějin*. Zlín, 2006, s. 15-31. MATOUŠ, Rudolf. *Lukov. Místopisný průvodce*. Gottwaldov, 1979, s. 10-11.

¹⁰⁶ POKLUDA, Zdeněk. *Sedm století zlínských dějin*. Zlín, 2006, s. 15-31. MATOUŠ, Rudolf. *Lukov. Místopisný průvodce*. Gottwaldov, 1979, s. 10-11. HOLÍK, Jiří. *Lukov*. Zlín, 1999, s. 7. KAZDA, Richard (red.). *Duchovní kultura zlínské oblasti*. Zlín, 1930, s. 94-97. ŠÍŠKA, Adolf. *Zlínský okres*. Zlín, 1930, s. 74-78.

ovšem ne jako majitelku, ale jen jako doživotní uživatelku. Po její smrti v roce 1614 připadlo toto sídlo jejímu druhému manželovi Albrechtu Václavu Eusebiovi z Valdštejna, protože se mu jako neobyčejně ctižádostivému šlechtici podařilo zvrátit testament strýce Václava Nekeše.

V době stavovského povstání vystoupil Albrecht z Valdštejna jako oddaný stoupenec Ferdinanda II., s odbojem nesouhlasil, a tak mu byl majetek zkonfiskován. Jeho statky dostal Jan Adam z Víckova jako náhradu za škody, které utrpěl od císařského vojska na svých jihomoravských statcích v Čejkovicích a Boleradicích. Dostal se tak na hrad strategického významu, který mu podle práva náležel jako nejstaršímu členu rodu Prusinovských z Víckova.

Po Bílé hoře se na Lukov vrátil Albrecht z Valdštejna, avšak Jan Adam z Víckova získal na svou stranu obyvatelstvo svých bývalých panství, především jeho valašskou složku a společně obsadili hrad Lukov. To však již byl hrad oficiálně majetkem Štěpána Šmída z Freyhofenu, jemuž toto sídlo v roce 1624 prodal Albrecht z Valdštejna. Lukov se stal významným opěrným bodem rebelujícího obyvatelstva, ale v říjnu 1627 je odtud vypudilo císařské vojsko vedené Baltazarem Maradasem.¹⁰⁷

V roce 1643¹⁰⁸ se Lukova s pomocí Valachů zmocnili Švédové. Na přímý rozkaz generála Torstensonova na podzim téhož roku švédské oddíly hrad opustili, nicméně došlo ke zničení opevnění Lukova, vyplenění hradu a jeho zapálení, což předznamenalo jeho pozdější zánik. Po nejnutnějších opravách se hrad v 17. století stal sídlem Minkviců z Minkvicburku. Tito již roku 1710 prodali lukovské panství Janu Josefu z Rotalu. Ten stejně jako jeho předchůdci kvůli finančním potížím prodal panství vysokému dvorskému úředníkovi Janu Fridrichovi hraběti ze Seilern-Aspang. Neboť Seilernové byli vídeňská šlechta, nezdržovali se z počátku na panství příliš často a hrad pustl. Postupně z něj byly přemístěny i vrchnostenské kanceláře dolů do vesnice. Na konci 18. století byl hrad již úplně opuštěn a stal se zdrojem stavebního materiálu pro hospodářské a správní budovy.¹⁰⁹

---

¹⁰⁷ POKLUDA, Zdeněk. *Sedm století zlínských dějin*. Zlín, 2006, s. 15-31. MATOUŠ, Rudolf. *Lukov. Místopisný průvodce*. Gottwaldov, 1979, s. 8-9.

¹⁰⁸ SOKA Zlín, Obú. Lukov, k. 3, i. č. 3, Kronika Lukov 1. díl (1914-1945), nefoliováno. SOKA Zlín, Obú. Lukov, k. 1, i. č. 1, Pamětní kniha obce Lukov (1927), nefoliováno

¹⁰⁹ POKLUDA, Zdeněk. *Sedm století zlínských dějin*. Zlín, 2006, s. 15-31. MATOUŠ, Rudolf. *Lukov. Místopisný průvodce*. Gottwaldov, 1979, s. 11-13. HOLÍK, Jiří. *Lukov*. Zlín, 1999, s. 7. KAZDA, Richard (red.). *Duchovní kultura zlínské oblasti*. Zlín, 1930, s. 94-97. ŠÍŠKA, Adolf. *Zlínský okres*. Zlín, 1930, s. 74-78. POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*, Zlín, 2004, s. 1-2.

2.2 ZÁMEK LEŠNÁ

Historie zámku Lešná začíná tam, kde končí historie dříve slavného valašského hradu Lukova.¹¹⁰ Seilernové si nechali na místě zvaném Lešná postavit pohodlnější šlechtické sídlo. O jeho vzniku víme pouze to, že zde již roku 1810 stála jednoduchá jednopatrová budova, která sloužila jen jako letní rezidence. Na sklonku 19. století se majitelé rozhodli pro výstavbu nového reprezentativnějšího sídla. V roce 1886 byla budova starého zámku stržena a na jeho místě byl v letech 1887 - 1894 vybudován nový,¹¹¹ dnešní zámek, který je vystavěn ve smíšeném historizujícím slohu - novogotiky, novorenesance a novobaroka. Nový zámek byl velmi komfortně vybaven (zavedení elektřiny, vodovodu se studenou i teplou vodou, pěkné koupelny, domácí telefon a vytápění celého zámku ústředním topením) a díky tomuto pohodlí, které poskytoval, a díky malebnému okolnímu kraji se stal předním sídlem hrabat Seilernů a byl obýván do dubna roku 1945.¹¹²

Necelých osm kilometrů od Zlína, za obcí Štípa, se nachází areál zoologické zahrady, jehož součástí je romantický pseudoslohový zámek Lešná. Budova zámku je charakteristická svou romantickou siluetou vysokých střech, věží a věžiček, v jeho okolí je upravený zámecký park, obora i zoologická zahrada.

V roce 1801 zdědil panství Josef Jan ze Seilernu a Aspangu, který zde nechal v letech 1809 – 1810 vybudovat pozdně barokní zámek, a tak se Lešná stala hlavním venkovským sídlem rodu. Zámecký pán neváhal vynaložit nemalé finanční částky na udržování přepychové šlechtické domácnosti, na nákup drahých koní, na získávání prvotřídních kuchařů pro panskou kuchyni atp. Nároky na pohodlí a okázalost vedly k tomu, že hrabě nechal nové lešenské sídlo dále rozšiřovat – vedle zámku byla v roce 1813 postavena samostatná budova kuchyně a při ní pak byla v roce 1821 vyhloubena

---

¹¹⁰ V pozdějších letech bylo učiněno několik seriózních pokusů o zmapování jeho historie a jednotlivých etap architektonického vývoje hradu. První známou osobností se zájmem o lokalitu hradu byl lukovský učitel František Kratochvíl. Namaloval podrobnou mapu stavu hradního areálu a okolí v roce 1891. Zaznamenal i zajímavou skutečnost, že z prostoru Bzové je veden pod severní úbočí hradu vodovod. Dodnes se okolo této informace vedou diskuse. V letech 1940 - 1942 na hradě pracoval přední historik umění a památkář Dr. Karel Svoboda, pracovník státního ústavu pro Moravu a Slezsko. Výsledky své práce shrnul ve zprávě "Hrad Lukov - jeho stavební vývoj, popis a uměleckodějinný význam", která však byla vydána až v roce 1985.

¹¹¹ Místní výrobci a obchodníci z okolních míst získali jen malé zakázky, velké objednávky vybavovaly renomované firmy převážně z Vídně. Přesto i toto malé gesto znamenalo pro drobné obchodníky značný zisk. POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná*. Zlín, 2004, s. 30.

¹¹² KLIKA, Ivo. *Zoopark a zámek Lešná*. Zlín, 1984, s. 14.

studna. Přímo naproti zámku byla v letech 1818 – 1823 vybudována prostorná budova označovaná jako Tyrolský dům. Jednalo se o lehčí stavbu v tzv. švýcarském slohu, v přízemí zděnou, v prvním patře z velké části dřevěnou. K bydlení tu tedy měla vrchnost již dva objekty. Hlavní zámecká budova se odlišovala označením „kamenný zámek“. Kromě toho přibývaly okolo zámku další hospodářské a provozní objekty, vzadu za Tyrolským domem byl umístěn ananasový skleník a oranžerie, dobudovala se protáhlá květinová hala mezi zámkem a Tyrolským domem, která byla dokončena v roce 1833.¹¹³

Zámek byl jednopatrový (pouze v jednom místě měl nástavbu v úrovni druhého patra) a jeho přízemí sloužilo zejména jako zázemí pro služebnictvo, nacházely se zde byt domovníka, pokoj pro sloužící a kočí, kuchyň se spížírnou cukrářská kuchň. Do patra vedla dvě schodiště, hlavní z nich vystupovalo z přízemní vstupní haly. Hraběcí rodina obývala celé první patro. Velká jídelna byla zařízena pro 18 stolovníků, byl tu prostorný společenský salon, osm obytných místností a dva pokojíky pro služebné. V nadstavbě nad prvním patrem mělo dvě místnosti služebnictvo.¹¹⁴

Tyrolský dům měl v přízemí jedenáct místností (mezi nimi kulečnickový salon), v prvním patře bylo patnáct místností pro hraběcí rodinu a hosty.¹¹⁵

V roce 1868 zdědil toto panství František ze Seilernu a původní, již nevyhovující, zámek nechal zbourat. Na jeho místě pak dle projektů Johanna Micka a Viktora Siedka byl vystavěn v období 1887 – 1893 zámek nový, který se ve své podobě zachoval do současnosti. Svými přepychově zařízenými interiéry poskytoval vysoký standard bydlení včetně moderního komfortu té doby, jako bylo ústřední topení, elektřina atd., pohodlí i náležitou reprezentaci. Náklady na stavbu byly vyčísleny na 642 426 zlatých.¹¹⁶

Vnitřní prostory zámku byly rozčleněny tak, že v suterénu se soustřeďovaly místnosti hospodářského a provozního charakteru, přízemí zaujímaly reprezentační prostory a obytné místnosti, v prvním patře byly obytné místnosti hraběcí rodiny a druhé – podkrovní patro obsahovalo hlavně hostinské pokoje. Nádherou svého vybavení udivovaly především sály v přízemí – hala, knihovna, jídelna, sál předků s galerií portrétů příslušníků rodu. Hrabě Seilern se zde i s rodinou usadil a ze záznamů v návštěvní knize, která byla vedena od r. 1892, je patrné, že zde přijímali i početné návštěvy.¹¹⁷

---

¹¹³ POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná*. Zlín, 2004, s. 7-10.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 12.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 12.

¹¹⁶ POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná*. Zlín, 2004, s. 13-20.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 27-30.

V lešenské oboře se stále pěstovala stará tradice chovu bažantů a František Seilern tu nechal r. 1882 k tomuto účelu vybudovat nový objekt. Rozsah majetku i výnosy plynoucí z hospodaření umožnily hraběti financovat nejen nákladnou novostavbu zámku, ale také investovat další nemalé finanční částky do úplného přebudování celého zámeckého areálu na Lešné. Nejprve se stavěly velké stáje pro koně (1892-1893) a vedle nich jízdárna (1893-1894), stará budova kuchyně vedle zámku byla přestavěna na prádelnu (1896). Byl vybudován nový vytápěný skleník, stáje pro krávy a kozy, v dolní části obory byla postavena elektrárna.¹¹⁸

Při těchto pracích se bouraly, stavěly nebo přestavovaly objekty, které byly postaveny kolem starého zámku, až nakonec natrvalo zůstal pouze Tyrolský dům. V polovině 90. let již kolem lešenského zámku stálo celé seskupení budov v nové podobě. Ke změnám docházelo i v pozdějším období, ale tyto zásahy už jen pozměňovaly podobu sídla. Za zmínku určitě stojí zbudování velkého palmového skleníku poblíž jízdárny (1906) nebo přestavba jednoho ze starých skleníků na muzeum (před r. 1904). Za zdi rozsáhlého lešenského parku, na protilehlé straně za lukovsko-štípskou silnicí byl zbudován hřebčinec zvaný Reineltův dvůr (1904) a přilehlé prostranství sloužilo v té době k pořádání velkolepých přehlídek koní.¹¹⁹

Náročná stavební činnost velmi zaměstnávala zejména architekta Siedeka, který byl trvale v hraběcích službách, připravoval projekty a dohlížel na jejich realizaci. Jeho působení se neomezovalo na samotnou Lešnou, ale směřovalo také do okolí – budovala se hraběcí vila Tusculum v Lukově (před r. 1899), stavěla se seilernská rodinná hrobka na štípském hřbitově (dokončovala se v roce 1904) atd.¹²⁰

Celý areál se zámkem a všemi přilehlými budovami i s parkem a oborou byl na přelomu 19. a 20. století dotvořen do podoby jedinečného architektonického a přírodního celku. Toto unikátně vybavené sídlo sloužilo hraběcí rodině, ke které sem zajíždělo i uherské příbuzenstvo, přijímaly se tu návštěvy sousedů z okolních zámků a aristokracie z celé monarchie. Často se sem hosté sjížděli k velkolepým podzimním honům. Mimo jiné zde pobýval také jako zámecký kaplan J. Wiesbauer, který se vedle svých povinností duchovního věnoval botanickým studiím, publikování a udržoval kontakty se znalci až do své smrti v roce 1906.¹²¹ Pěstováním přírodních věd, zejména ornitologií, se na Lešné

---

¹¹⁸ POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná*. Zlín, 2004, s. 32-33.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 33.

¹²⁰ POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná*. Zlín, 2004, s. 32.

¹²¹ Tamtéž, s. 33-34.

zabýval také syn zámeckého pána, mladý Josef Seilern. Sám cestoval po Evropě, podnikl výpravu do Japonska (1908), navštívil Špicberky (1911). Ze všech koutů světa přivázel cenné exponáty do sbírky přírodnin, publikoval své poznatky a získával si tak jméno ve vědeckém světě.

Díky hospodářské praxi Františka Seilerna, botanického bádání kaplana Wiesbauera i ornitologickým výzkumům mladého Josefa Seilerna vzniklo na Lešné zámecké muzeum. Je známo, že lešenské zámecké sídlo nebylo uzavřenou šlechtickou enklávou, ale Seilernové sem umožňovali přístup veřejnosti a podporovali tak širší kulturní zájmy. V archivních materiálech téměř všech škol lze dohledat záznam, že žáci ze Zlína, Lukova, Štípy a dalších škol při školním výletě navštívili na Lešné zdejší „přírodopisné museum“. Kromě muzea navštěvovali návštěvníci také elektrárnu, zámek i park.

V období první světové války a následně po zániku Rakouska-Uherska a vzniku Československé republiky začaly zámeckým pánům přibývat starosti, zda v budoucnu zůstane jejich majetek pohromadě, anebo do jaké míry bude okleštěn vyhlášenou pozemkovou reformou. František Seilern se nadcházejících změn již nedočkal, zemřel v necelých šedesáti letech v lednu 1919 a byl pohřben do štípské rodinné hrobky. Dědicem rodových statků (Lukov, Kralice, Litschau) se stal Františkům starší syn – přírodovědec Josef Seilern, který kromě odborných zájmů také v letech 1914 – 1921 zastával funkci ve vedení Moravské agrární a průmyslové banky.¹²² Ten při provádění pozemkové reformy ve 20. letech dosáhl poměrně přijatelného řešení – obětováním majetků na střední Moravě a v jižních Čechách udržel lukovský velkostatek ze dvou třetin ve svých rukou.

Součástí jednání při pozemkové reformě bylo i posouzení seilernského sídla a odborný posudek vypracovaný roku 1925 z hlediska památkové péče ocenil lešenský areál takto:

„Celý... komplex je krásným vzorem panského sídla podle anglického způsobu... Úsadbá stane se ... velmi důležitým dokladem pro úroveň kultury na našich panských sídlech a dostane se jí takto značné historické a kulturní hodnoty.“¹²³

Tato zpráva zvláště oceňovala, že sídlo „*má dokonce své vlastní přírodopisné museum sestavené a vedené úplně odborně*“.¹²⁴ Zámek Lešná byl rodině při pozemkové

---

¹²² POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná*. Zlín, 2004, s. 35.

¹²³ POKLUDA, Zdeněk. *Zámek Lešná*. Zlín, 1998, s. 18-19.

reformě ponechán spolu se závazkem, že areál bude dobře udržován a sbírky ptáků, hmyzu a minerálů zůstanou i nadále přístupné odborníkům i školním výpravám. Josef Seilern nepřestával ve 20. a 30. letech rozšiřovat své sbírky a ty už tehdy udivovaly svou početností i vědeckou hodnotou (hlavně pokud šlo o sbírky ptačích vajec anebo kolibříků).¹²⁵

Přírodovědné zájmy Josefa Seilerna obohatily Lešnou ještě v jednom směru – vznikla zde také malá soukromá zoologická zahrada. V letech 1928 až 1929 podnikl Seilern cestu kolem světa a po návratu nechal do obory přivádět stále početnější druhy zvěře. Byli zde daňci a mufloni, posléze i jeleni sika, několik jedinců antilopy jelení, chovaly se tu i některé vzácnější druhy jako gazela perská, jelínek červený, byli tu australský pštrosi emu, jeřábi antigoni atp. Ve velkém vytápěném skleníku žili volně papoušci. Stále se také věnovali bažantnici, čítající ve 30. letech 400 – 1000 kusů.¹²⁶

Po smrti Josefa Seilerna v létě 1939 zdědil Lešnou i s lukovským velkostatkem jeho starší syn František. Okupace a léta války byly předzvěstí velkých změn. Na konci války urychlovali majitelé přípravy k odchodu, o Velikonocích 1945 Seilernové z Lešné odjeli a už se nevrátili. Po válce bylo Seilernům jako Němcům jejich jmění, Lešná a pozemky lukovského velkostatku, zkonfiskováno a stalo se státním majetkem. Vše bylo podřízeno národní správě, které kromě nemovitostí a hospodářských objektů podléhal také zámek se zařízením, muzeum s cennými sbírkami a také zvěř v zámecké oboře. Národní správa byla jen nezbytným provizoriem, po němž byla Lešná předána do vlastnictví města Zlína. Ministerstvem zemědělství mu byl nejprve v červnu 1946 přidělen zámek s okolními budovami a přilehlým parkem a v lednu 1947 město převzalo také oboru se zvěří, čímž se vyjasnilo i budoucí poslání celého komplexu. Nový vlastník přebíral Lešnou se záměrem přizpůsobit areál kulturnímu využití se zachováním cenné aktivity ze seilernských dob¹²⁷ (muzejní sbírky, tradice chovu zvěře v zoologické zahradě¹²⁸). Nejdůležitějším bylo zachování celistvosti areálu. Takto si získal rychle oblibu veřejnosti (v návštěvní sezoně roku 1947 sem přišlo až sedm tisíc osob). Po provedení nutných úprav byl celý areál na Lešné v květnu 1948 slavnostně otevřen návštěvníkům a své poslání plní dodnes. Zdejší

---

¹²⁴ POKLUDA, Zdeněk. *Zámek Lešná*. Zlín, 1998, s. 18-19.

¹²⁵ POKLUDA, Zdeněk. *Zámek Lešná*. Zlín, 1998, s. 19.

¹²⁶ Tamtéž, s. 20.

¹²⁷ SOKA Zlín, MNV Lukov (1940) 1945-1990, k. 82, i. č. 130, Přidělení zámku Lešná a přilehlých nemovitostí městu Zlínu.

¹²⁸ POKLUDA, Zdeněk. *Zámek Lešná*. Zlín, 1998, s. 20-21.

zoologická zahrada se významně rozrostla. Zámecká budova, před nedávnem opravená, nepřestává přitahovat svým zvláštním kouzlem.¹²⁹

---

¹²⁹ MEJZLÍKOVÁ, Sonja. *Zámek Lešná je nejmladší v republice*. In Moravský den, 28. 5. 1999.

3. STRUČNÁ HISTORIE LUKOVA A ŠTÍPY

3.1 LUKOV

Lukov je vesnice ležící přibližně 9 km severovýchodně od Zlína v nadmořské výšce asi 320 m. Obec se nachází pod stejnojmenným hradem.¹³⁰ Katastrálně sousedí Lukov s obcemi Fryšták, Vítová, Vlčková, Velíková a Štípa. První zmínka o obci je z roku 1373¹³¹ a její historie je nerozlučně spjata s dějinami hradu Lukova a lukovského panství. Vývojem prošla nejen obec, ale také její název. V již zmíněném roce 1373 se dočteme v dokumentech o vsi Lukowecz, naopak v roce 1446 najdeme pojem medietatem castru Lukaw, v letech 1517-1552 se užíval název Lukovec (Lukovec pod hradem), roku 1633 a 1671 byl užit název Lukow (statku lukowskeho), roku 1718 je obec nazývána jako Gross Lukawetz. A v roce 1846 najdeme hned tři názvy obce, a to Lukow, Gross Lukawetz a Welikij Lukowecz, stejně tak tomu bylo i v roce 1872, kdy bylo užíváno názvů Gross Lukow nebo Hrubý Lukovec. V roce 1885 se užívalo názvů jako Gross Lukow, Velký Lukov či Hrubý Lukovec, ale od roku 1924 už nacházíme ustálený výraz Lukov.¹³²

Lukov patřil k lukovskému panství až do zřízení soudních a politických okresů v roce 1850 (definitivně 1868). Po zrušení poddanství v roce 1848 obec spadala pod soudní a politický okres Holešov, od roku 1850 do roku 1949, s výjimkou období let 1942 až 1945, kdy připadla pod správu Kroměříže.¹³³ Od roku 1949 byl Lukov přiřazen k okresu Gottwaldov-okolí.¹³⁴

Obec je středně velká s většinou lesů v katastru. Hlavní obživou obyvatelstva ve sledovaném období bylo zemědělství, pastevectví a výroba dřevěného a slaměného zboží.

---

¹³⁰ Stručná historie hradu Lukova je popsána v předchozích kapitolách.

¹³¹ Ve 14. století v době rozdělení hradu na poloviny mezi bratry Zdenka a Jěška ze Šternberka v roce 1373 se v dokumentech připomíná i ves pod ním Lukowecz. ZBRÁNKOVÁ, Dana. *Archiv obce Lukov 1724 – 1945 (1957)*.

¹³² Dle vlastního studia archivního fondu. Dále pak HOSÁK, Ladislav. *Místní jména na Moravě a ve Slezsku*. Praha, 1970, s. 566 – 567. ZBRÁNKOVÁ, Dana. *Archiv obce Lukov 1724 – 1945 (1957)*. SOKA Zlín, 2002, s. 2.

¹³³ ZBRÁNKOVÁ, Dana. *Archiv obce Lukov 1724 – 1945 (1957)*. SOKA Zlín, 2002, s. 2. BARTOŠ, Josef, SCHULZ, Jindřich, TRAPL, Miloš. *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960 Sv. VII, Okresy: Valašské Meziříčí, Vsetín, Holešov, Gottwaldov (Zlín)*. Ostrava, 1980, s. 147.

¹³⁴ BARTOŠ, Josef, SCHULZ, Jindřich, TRAPL, Miloš. *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960 Sv. VII, Okresy: Valašské Meziříčí, Vsetín, Holešov, Gottwaldov (Zlín)*. Ostrava, 1980, s. 147.

Z řemesel, která zde byla zastoupena, jmenujme například řemeslo kovářské, kolářské, řezbářské, řeznické, kupecké aj.¹³⁵ V obci býval lesní úřad (lesmistr, hajný, kočí, myslivec,...), panský dvůr, pivovar (1769-1891, patřící k velkostatku), palírny, parní pila (1857, patřící k velkostatku a od roku 1948 státní), 2 vodní mlýny (1848, 1939) a čtyři rybníky¹³⁶. Na velkostatku Seilernů se nacházely dále cihelna, elektrárna, hřebčinec¹³⁷. Po první pozemkové reformě bylo z výměry 381 ha zabaveno 70 ha a 311 ha ponecháno vlastníkům.¹³⁸

Výkonným orgánem byl fojt – rychtář, který vybíral platy a měl dozor nad robotou. Tento úřad byl dědičný¹³⁹. Svá práva ztratil fojt zrušením poddanství. Roku 1859 bylo fojtství prodáno Františku Burghartovi a později se stalo majetkem hraběnky Sarolty.¹⁴⁰ Správu obce měl ve svých rukou purkmistr a později starosta¹⁴¹. O dobrý chod obce se starali také placení obecní zřizenci – obecní sluha, hajný, písař, porodní babka, listonoš, policejní komisař, noční hlídač, chovatel obecního býka, knihovník, kronikář a řada dalších.¹⁴² V letech 1923 – 1933 byla v obci zavedena elektřina a v roce 1923 byl zaveden i telefon a zřízena knihovna.¹⁴³ Od roku 1900 zde fungovala četnická stanice (od roku 1945 SNB) a pošta. V roce 1909 zde byla zřízena pobočka záložny. Od roku 1910 je pro obyvatele k dispozici lékař a o rok později i zvěrolékař. V roce 1885 zde byl zřízen řádový chudobinec (od roku 1926 ženská útulna, po roce 1948 Domov důchodců) a v roce 1892 i řádový sirotčinec.¹⁴⁴

Jak již bylo výše zmíněno, obec byla ve sledovaném období převážně zemědělského charakteru. V roce 1900 činila hospodářská půda 1072 ha půdy (lesy 538 ha, pole 375 ha, louky 58 ha, pastviny 55 ha, zahrady 46 ha) z celkového výměru obce 1097 ha. V témže roce 1900 bylo v obci 28 koní, 178 kusů skotu a 137 kusů bravu. Majetek velkostatku hraběte Františka Josefa Seilern-Aspang byl vyměřen v témže roce na 6222 ha

---

¹³⁵ ZBRÁNKOVÁ, Dana. *Archiv obce Lukov 1724 – 1945 (1957)*. SOKA Zlín, 2002. s. 2. PŘÍVARA, Milan. *Z dějin farnosti Lukov – Veliková*. Lukov, 2003, s. 11.

¹³⁶ Dříve byly čtyři, nyní jsou dva Horní a Dolní lukovský rybník a dále proti proudu potoka ještě Bezedník.

¹³⁷ Hrabě Seilern založil spolek pro chov belgického koně.

¹³⁸ BARTOŠ, Josef, SCHULZ, Jindřich, TRAPL, Miloš. *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960 Sv. VII, Okresy: Valašské Meziříčí, Vsetín, Holešov, Gottwaldov (Zlín)*. Ostrava, 1980, s. 147.

¹³⁹ Úplný jmenný seznam fojtů je v ZBRÁNKOVÁ, Dana. *Archiv obce Lukov 1724 – 1945 (1957)*. SOKA Zlín, 2002, s. 3.

¹⁴⁰ Tamtéž.

¹⁴¹ Úplný seznam všech purkmistrů a starostů je v ZBRÁNKOVÁ, Dana. *Archiv obce Lukov 1724 – 1945 (1957)*. SOKA Zlín, 2002, s. 3.

¹⁴² Tamtéž.

¹⁴³ Tamtéž. s. 4.

¹⁴⁴ BARTOŠ, Josef, SCHULZ, Jindřich, TRAPL, Miloš. *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960 Sv. VII, Okresy: Valašské Meziříčí, Vsetín, Holešov, Gottwaldov (Zlín)*. Ostrava, 1980, s. 147.

(4 dvory, 2 pily, cihelna, elektrárna). Po první pozemkové reformě bylo z výměry 6534 ha (4 dvory, 9 revírů) rozděleno v parcelách 233 ha půdy, vytvořen zbytkový statek 61 ha a navráceno původnímu majiteli 6240 ha. V roce 1935 měl velkostatek Seilern-Aspang rozlohu 4625 ha.¹⁴⁵

Pro názornější představu o vývoji obce slouží níže uvedená tabulka č. 1 s údaji o změnách počtu a složení obyvatelstva, domech a rozloze obce.¹⁴⁶

Tabulka č. 1

Rok	pl. ha	Domy	obyv.	Čes.	něm.	jiné
1869	/	109	737	/	/	/
1880	/	120	824	782	41	1
1900	1097	139	951	927	21	3
1910	1097	142	965	955	2	8
1921	1097	136	828	811	4	13
1930	1097	163	826	822	2	2
1950	1097	184	952	/	/	/

V obci se také čile rozvíjel spolkový život, například v roce 1883 vznikl čtenářský spolek, 1900 hasičský, 1911 včelařský, 1924 Sokol a Orel.¹⁴⁷

První i druhá světová válka zasáhla obec a její obyvatele jako řadu jí podobných. Z první světové války se domů nevrátilo čtyřicet mužů z Lukova a blízkých obcí kolem farnosti.

„... V roce 1914 z Lukova šli první vojáci do 38 let, druhá výzva se týkala ročníků ve věku 38 – 43 let. Nejprve šli dvacetiletí (nar. 1892) a pak ve věku 24 – 38 let, 38 – 43 a 43 – 50 let. První padl Divila Jan ve věku 30 let, pracoval v panské stolárně, velmi

¹⁴⁵ BARTOŠ, Josef, SCHULZ, Jindřich, TRAPL, Miloš. *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960 Sv. VII, Okresy: Valašské Meziříčí, Vsetín, Holešov, Gottwaldov (Zlín)*. Ostrava, 1980, s. 147.

¹⁴⁶ Údaje jsou převzaty z: BARTOŠ, Josef, SCHULZ, Jindřich, TRAPL, Miloš. *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960 Sv. VII, Okresy: Valašské Meziříčí, Vsetín, Holešov, Gottwaldov (Zlín)*. Ostrava, 1980, s. 147.

¹⁴⁷ ZBRÁNKOVÁ, Dana. *Archiv obce Lukov 1724 – 1945 (1957)*. SOKA Zlín, 2002, s. 4. BARTOŠ, Josef, SCHULZ, Jindřich, TRAPL, Miloš. *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960 Sv. VII, Okresy: Valašské Meziříčí, Vsetín, Holešov, Gottwaldov (Zlín)*. Ostrava, 1980, s. 147.

pořádný hoch. Druhý padl Kutra Josef (9. března 1915) ve věku 21 let, předseda venkovské omladiny ve Velíkově, velký čtenář, organizátor, chlapec nadmíru pořádný a hodný. Třetí padl ve věku 31 let Mand'ák Josef (18. března 1915), syn Fr. Mand'áka, domkaře... Emil Uhřík z Lukova raněn, Josef Vajda z Velíkové – raněn. Padl: Antonín Daněk z Lukova, Alois Jangot z Lukova, Alois Pekař z Velíkové, Josef Slušík z Lukova, Jaromír Žáček – invalida z pruského zajetí zemřel v Lipníku, Karel Pagáč zemřel ve Vídni...¹⁴⁸

Pomník padlým vojínům byl postaven v roce 1922 před vchodem do farního kostela. Na svém místě setrval do počátku okupace a po skončení druhé světové války byl opět obnoven na původním místě. S druhou světovou válkou je spojena řada jmen lukovských občanů, kteří se podíleli na partyzánské činnosti, nebo jí alespoň napomáhali, nebo se účastnili boje proti fašismu na straně oddílů zahraničních armád. Významným mezníkem dějin obce je její osvobození provázené těžkými boji v okolí i v obci samotné. Jednou z obětí se stal i Jaroslav Žůzek, který byl zasažen přímo na svém dvoře střepinou granátu a zranění na místě podlehl. Lukov byl osvobozen 5. května 1945.¹⁴⁹

3.1.1 KOSTEL SV. JOSEFA V LUKOVĚ

Dominantu obce vytváří kostel sv. Josefa. Má jednoduchou empírovou architekturu a je příkladem dobového venkovského kostelíka.¹⁵⁰ Základní kámen byl položen 25. srpna 1810 na pozemku č. 4. Ve stejné době vzniká i farní budova (nad vstupem je do pískovcového ostění vytesán letopočet 1818 a erb rodu Seilern-Aspang). Ta je umístěna po levé straně kostela. Stavebníkem obou staveb byl Jan Josef hrabě Seilern-Aspang (25. 8. 1752 Vídeň – 26. 6. 1838 Vídeň). V srpnu roku 1813 byla na věž kostela přistavěna bání.¹⁵¹

Seilernové nebyli jen stavebníky, ale i patronátními pány kostela (a řady dalších postavených kostelů v okolí),¹⁵² proto se rovněž zasloužili i o jeho vnitřní vybavení¹⁵³ a

¹⁴⁸ SOKA Zlín, ŘKF v Lukově (1826 – 1945), neinventarizováno, Farní kronika, s. 77-80, zápis provedl třetí farář v Lukově P. Alois Heroudek

¹⁴⁹ Lukov, brána Hostýnských hor [cit. 2008-10-10]. URL< <http://www.lukov.cz/obec-a-okoli/historie.html>>.

¹⁵⁰ Původně zde stála jen malá kaplanka, taktéž zřízená Seilerny. PŘÍVARA, Milan. *Z dějin farnosti Lukov – Velíková*. Lukov, 2003, s. 12.

¹⁵¹ PŘÍVARA, Milan. *Z dějin farnosti Lukov – Velíková*. Lukov, 2003, s. 12.

¹⁵² Tamtéž, s. 16.

¹⁵³ Josef Jan Seilern si dal s vybavením kostela záležet, protože kostel byl zasvěcen Sv. Josefovi, který byl zároveň patronem hraběte. PŘÍVARA, Milan. *Z dějin farnosti Lukov – Velíková*. Lukov, 2003, s. 12.

případné opravy (na příklad na nákladnou opravu oltářního obrazu finančně přispěl František Josef Seilern-Aspang).¹⁵⁴ Dalšími dary kostelu byly roku 1814 dva šestnáctiramenné benátské lustry od Jana Josefa hraběte Seilerna,¹⁵⁵ 14 obrazů zastavení darovala v roce 1886 hraběnka Sarolta Seilern-Aspang,¹⁵⁶ Josef August hrabě Seilern-Aspang v roce 1853 učinil zakázku na stavbu nových varhan,¹⁵⁷ nebo roku 1929 se jednou z kmoter nových kostelních zvonů stala paní Terezie Seilernová-Lažanská¹⁵⁸ a dále to byla nesčetná řada dalších drobných darů od patronátních pánů a jejich manželek.

Seilernové podporovali i jiné kostely v okolí, například ve Velikové, Fryštáku, Štípě, Hvozdné, Kašavě, Slušovicích, Trnavě nebo Všemíně.

Opět pro přehlednost je doložena tabulka č. 2 s údaji o náboženském vyznání obyvatel v obci.¹⁵⁹

Tabulka č. 2

Rok	obyv.	katolíci	evangelist.	židé	čs.bří	bez vyz.
1900	951	941	7	3	/	/
1930	826	810	4	1	5	6

3.2 ŠTÍPA

Tato obec je přibližně 7 km severovýchodně od Zlína v jihozápadní části Hostýnských vrchů v nadmořské výšce 270 m. První písemná zmínka¹⁶⁰ o této vesnici je zaznamenána v Zemských deskách moravských kraje olomouckého a váže se k roku 1391 v souvislosti s obdarováním štípského kostela Ješkem ze Šternberka.¹⁶¹ Také pro tuto obec

¹⁵⁴ PŘÍVARA, Milan. *Z dějin farnosti Lukov – Veliková*. Lukov, 2003, s. 18.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 22.

¹⁵⁶ PŘÍVARA, Milan. *Z dějin farnosti Lukov – Veliková*. Lukov, 2003, s. 41.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 46.

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 54.

¹⁵⁹ Údaje byly získány a následně zpracovány do tabulky z: BARTOŠ, Josef, SCHULZ, Jindřich, TRAPL, Miloš. *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960 Sv. VII, Okresy: Valašské Meziříčí, Vsetín, Holešov, Gottwaldov (Zlín)*. Ostrava, 1980, s. 147.

¹⁶⁰ Tato zmínka je současně jednou z nejstarších v tomto regionu.

¹⁶¹ SOKA Zlín, Obú Štípa, k. 1, i. č. 1, Pamětní kniha obce Štípa, folio 6.

je charakteristický vývoj jejího názvu a různé způsoby jeho psané formy. Roku 1464 je zmínka o faráři štípském, 1509 se dočteme o vsi Ssczypa, o pár let později, v roce 1517 už nacházíme psanou formu obce jako Ščípa. V roce 1552 nacházíme spojení na vsi Sstypie. V roce 1671 se setkáváme se Sstipou a o rok později, tedy 1672 ecclesie Stýppensis, mezi roky 1718 až 1846 byly užívány názvy Sstipa i Stipa, Schtip, nebo Stjpa. V dokumentech z roku 1872 nacházíme dokonce dvojí zápis tohoto jména, a to Steip i Štíp. Od roku 1881 se však definitivně ustaluje název Štípa.¹⁶²

Štípa byla součástí lukovského panství¹⁶³ až do zřízení soudních a politických okresů v roce 1850. Nejprve spadala pod politický okres Holešov (v letech 1850 až 1935) a od roku 1935 patřila pod politický okres Zlín. Soudní správu vykonával pro Štípu soudní okres Holešov do roku 1923 a od toho roku ji převzal soudní okres Zlín.¹⁶⁴ Po zrušení poddanství v roce 1850 obec spadala pod soudní a politický okres Holešov od roku 1850 do roku 1949, s výjimkou období let 1942 až 1945, kdy připadla pod správu Kroměříže.¹⁶⁵ Od roku 1949 přiřazena k okresu Gottwaldov-okolí.¹⁶⁶

Že Štípa patřila k panství lukovskému, můžeme doložit i ze zápisu z Pamětní knihy Štípy, kde se píše:

„... Poddaní naši předkové byli povinni také robotou. Tato roboty sestávala z roboty jízdní a ruční pěší a nebyla pro každého stejná. V jaké míře kdo a kdy a každý usedlý musel vrchnosti robotu vykonávati zví každý z opisu „Robotního deníku“ Robots Journal od roku 1828 počínaje. Starší záznam se v archivu vrchnosti lukovské nezachoval.¹⁶⁷ ...Obec Štípa odváděla vrchnosti: Gruntovní činže 4zl 1kr na sv. Jiří, 7zl 58½kr na sv. Jana, 4zl 1kr na sv. Václava, 9zl 15¾kr na sv. Martina, za vosk 6zl 15kz, za víno 11zl 40kr, o vánocích 4zl 57½kr, za husy 2zl 45kr, předivo 373 funtů, ovsu 66měr 4actt, 48 kuřat, 191 vajec. Z neobdělanych polí 3zl 27kr. Obce z celého panství obce odvádí vrchnosti 4měr 1actt kmínu. Prádlo+ořechy, oříšky, houby a roboty. 6 sedláků při obci robotovalo 6 trojspřeží koňského 3 dny týdně 5 chalupníků 5 osobami 1½dne týdne...“¹⁶⁸

¹⁶² HOSÁK, Ladislav. *Místní jména na Moravě a ve Slezsku*. Praha, 1970, s. 562 – 563.

¹⁶³ SOkA Zlín, Obú Štípa, k. 1, i. č. 1, Pamětní kniha obce Štípa, folio 6.

¹⁶⁴ ŠTROBLÍK, Vladimír, Archiv obce Štípy 1564-1945 (1956), SOkA Zlín, 1989, s. 2.

¹⁶⁵ Tamtéž.

¹⁶⁶ Tamtéž.

¹⁶⁷ SOkA Zlín, Obú Štípa, k. 1, i. č. 1, Pamětní kniha obce Štípa, folio 8.

¹⁶⁸ Tamtéž, folio 14-15.

Obecní samosprávu prováděl po roce 1848 obecní výbor a obecní předsednictvo, ti byli voleni na tři roky. Představenstvo bylo v té době voleno z členů obecního výboru a tvořili ho obecní představení – starosta a 2 obecní radní. Důležité dokumenty byly stvrzovány obecní pečeti s obrazem Panny Marie Štípské s Jezulátkem a nápis OBEC ŠTÍPA. Původní pečetidlo s nápisem OB-SC se nedochovalo. Po vzniku republiky byl obecní výbor nahrazen obecním zastupitelstvem a obecní představenstvo obecní radou. Nově byla zřízena funkce náměstka starosty. Obecní zastupitelstvo bylo voleno z příslušníků politických stran. Již před první světovou válkou byly ve Štípe 2 politické strany. Sociální demokracie a křesťanští socialisté (tj. strana lidová), které kandidovaly v prvních volbách v Československé republice v roce 1919. Obecní zastupitelstvo mělo 18 členů. Starostou se stal člen sociální demokracie. Posloupnost starostů lze sledovat z knih protokolů schůzí od roku 1899.¹⁶⁹ Po roce 1938 se volily i další funkce: pokladník, policejní komisař, prohlížeč masa, školní hospodář a řada dalších.¹⁷⁰

Štípa by se ve sledovaném období dala charakterizovat jako velká česká obec, v roce 1900 byla hospodářská půda vyměřena na 664 ha (pole 412 ha, lesy 147, pastviny 43 ha, louky 38 ha a zahrady 24 ha). Dále bylo v obci 60 koní, 318 kusů skotu a 108 kusů brav.¹⁷¹

Obec má několik částí, nejstarší část někdejší osady se říká Hrubá Štípa (ta se dále dělí na Horní konec, Dolní konec a Výpustu) a mladší část se nazývá Malá Štípa (neboli U kostela). V Malé Štípe byl do konce 17. století filiální kostel na hřbitově a zpustlá fara č. p. 51, hospoda č. p. 48 a pustevna. Roku 1736 vrchnost nechala postavit špitál. Od husitských válek byla ve Štípe samostatná duchovní správa, později byl štípský kostel i s farou spravován farou z Fryštáku. Nový kostel Narození Panny Marie byl postavený v letech 1743 až 1762,¹⁷² díky čemuž se stala Štípa významným poutním místem. Starý kostelík odkoupil roku 1782 tehdejší majitel lukovského panství Kristián August hrabě Seilern a jeho syn Josef Jan Seilern z něj několik let po otcově smrti roku 1807 zřídil rodinnou hrobku. Po vydání Filbingerova řádu byla roku 1787 zřízena škola a byla umístěna v domě č. p. 66, který obec později prodala za 2000 zlatých velkostatku. Novou školní budovu započali stavět roku 1886 poblíž nového kostela. Stavba se údajně nacházela na kostelecké

---

¹⁶⁹ ŠTROBLÍK, Vladimír, Archiv obce Štípy 1564-1945 (1956), SOKA Zlín, 1989, s. 2.

¹⁷⁰ Tamtéž, s. 3

¹⁷¹ BARTOŠ, Josef, SCHULZ, Jindřich, TRAPL, Miloš. *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960 Sv. VII, Okresy: Valašské Meziříčí, Vsetín, Holešov, Gottwaldov (Zlín)*. Ostrava, 1980, s. 220.

¹⁷² PALA, Josef. *Štípa. Mariánské poutní místo*. Štípa, 2003, s. 8.

půdě, a tedy po dohodě se sousední obcí byla škola označena jako škola v Kostelci-Štípě.¹⁷³

„...V témže měsíci, 27/12. Zřízena ve Štípě t. zv. Raiffeisenova záložna, anžto dpp. ze Želechovic, kde už zavedena jest, pro strašnou nepohodu a ledovici přijeti nemohli, občané štípsští, s p. starostou Jos. Plevou a p. Jos. Matulíkem v čele, sami co bylo potřeba učinili, stanovy k c. k. úřadům ku schválení zaslali a s pomocí Boží ji vésti a řídití započali; poznamenati třeba, že p. hrabě Fr. Ze Seilern jim k tomu na prvním místě nápomocen byl obnosem 1200zł. jež obci co nájem z honby na 12 roků napřed ochotně byl vyplatil.“¹⁷⁴

Do katastru Šípy patřily také panské pozemky na návrší asi 1 km severně od kostela. Této oblasti se říkalo Lešná a právě zde bylo v 19. století vystavěno nové sídlo majitelů Lukovského panství. Cesta od kostela k zámku byla a je lemována barokními sochami svatých. Zvláštní uměleckou hodnotu měl sloup na rozcestí u lešenského zámku, jež byl postaven již v roce 1660 na způsob Božích muk.¹⁷⁵

„28/11. Podána písemná žádost (o opravu) od představenstva obce Štípy p. hraběti na Lešné o opravu hrozně zpustlé cesty pod starou školou ke Kostelci vedoucí k „Dančíkovému“¹⁷⁶

„12/3. Druhá žádost o opravu cesty hraběcí byla v Lukově na kanceláři od představenstva obce Štípy panu bar. Mensimu a p. řediteli statků Fleischerovi doručena ale nemilostivě přijata. Důvod: „Sparsystem“.¹⁷⁷

I přes opakovanou žádost a následné zamítnutí byla cesta opravena a to na hraběcí náklady.¹⁷⁸

Štípa byla čistě zemědělskou obcí. Řemeslníci (zedníci a tesaři) byli díky své výborně odvedené práci známí po širokém okolí, vyjížděli za prací do Ostravy, do Pešti

¹⁷³ ŠTROBLÍK, Vladimír, Archiv obce Štípy 1564-1945 (1956), SOkA Zlín, 1989, s. 1.

¹⁷⁴ SOkA Zlín, ŘkFú Štípa, i. č. 74, Farní kronika (1899-1957), zápis z roku 1902.

¹⁷⁵ ŠTROBLÍK, Vladimír, Archiv obce Štípy 1564-1945 (1956), SOkA Zlín, 1989, s. 2.

¹⁷⁶ SOkA Zlín, ŘkFú Štípa, i. č. 74, Farní kronika (1899-1957), zápis z roku 1905.

¹⁷⁷ Tamtéž, folio 71, zápis z roku 1906.

¹⁷⁸ Jsou o tom archivní záznamy v SOkA Zlín, Obú. Štípa, k. 16, i.č. 50, Oprava cesty hrabětem Seilernem, (1904-1914).

v Uhrách i do Haliče a dali také základ sociálně demokratické straně, později KSČ, jež byla ve 20. letech po lidové straně nejnvlivnější. Štípa byla hlavně v 19. století známá výrobou různých drobných předmětů z olova a cínu a malováním světských obrazů i obrázků svatých koptem – černidlem, při jehož výrobě bylo použito sazí. Prodej výrobků se uskutečňoval na hojně navštěvovaných poutích, jež se konaly 2x za rok. Další možností obživy byla výroba papučí (v roce 1911 zde byly tři dílny), nebo perníku.¹⁷⁹

Ve Štípě se zpracovávala perleť na knoflíky, dále zde byla soustředěna výroba papučí a perníku. Z větších podniků pracovala ve Štípě cihelna velkostatku (1930). Štípa měla společně s Lukovem funkci centra velkostatku Lukov, protože se zde nacházel kostel, fara, hřbitov, sídlo majitelů velkostatku, škola, roku 1897 byl u kostela zřízen samostatný poštovní úřad, u něhož byl roku 1905 zaveden jízdní postilion a otevřela se tak možnost přepravy osob s okolím. Telefonní linka byla zavedena až v roce 1923. Pošta zde byla již od roku 1900 a záložna od roku 1911.¹⁸⁰

V roce 1919 padlo rozhodnutí o stavbě hasičského skladiště a po dokončení a přístavbě se tam přestěhoval za staré radnice i obecní úřad. Stará radnice byla roku 1926 prodána majiteli velkostatku a zpět od něj byla koupena budova staré školy.

Štípa byla jedním z dvorů velkostatku Lukov. Během první pozemkové reformy roku 1924 bylo z vyměřených 235 ha rozparcelováno 99 ha a zbytek, tedy 136 ha i s hřebčincem, byl navrácen zpět Seilernům.¹⁸¹

Parcelací velkostatkářské půdy během první pozemkové reformy získala obec stavební místa na „Rytířovém“. Ve 20. a 30. letech zde stavěli domy hlavně zaměstnanci firmy Baťa, kteří dojížděli do Zlína. Dopravu zajišťovali místní autobusoví dopravci Nesvadba a Petráš od roku 1926. Spojení se Zlínem a pracovní příležitosti v něm si vyžádaly i zlepšení silnic, například okresní silnice Kostelec - Velíková (1926). Elektrifikace obce proběhla v roce 1936.¹⁸²

Pro názornější představu o vývoji obce slouží níže uvedená tabulka č. 3 s údaji o změnách počtu a složení¹⁸³ obyvatelstva, domech a rozloze obce.¹⁸⁴

---

¹⁷⁹ BARTOŠ, Josef, SCHULZ, Jindřich, TRAPL, Miloš. *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960 Sv. VII, Okresy: Valašské Meziříčí, Vsetín, Holešov, Gottwaldov (Zlín)*. Ostrava, 1980, s. 220.

¹⁸⁰ Tamtéž.

¹⁸¹ Tamtéž.

¹⁸² ŠTROBLÍK, Vladimír, Archiv obce Štípy 1564-1945 (1956), SOKA Zlín, 1989, s. 4.

¹⁸³ Za zmínku jistě stojí, že v roce 1830 zde žilo 23 obyvatel německé národnosti. BARTOŠ, Josef, SCHULZ, Jindřich, TRAPL, Miloš. *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960 Sv. VII, Okresy: Valašské Meziříčí, Vsetín, Holešov, Gottwaldov (Zlín)*. Ostrava, 1980, s. 220.

Tabulka č. 3

Rok	pl. Ha	domy	obyv.	čes.	něm.	Jiné
1869	/	119	805	/	/	/
1880	/	133	869	866	3	0
1900	685	145	967	962	0	5
1910	685	171	1051	1049	0	2
1921	685	170	1075	1056	5	14
1930	685	209	1111	1088	7	16
1950	685	265	1196	/	/	/

Ve volném čase se mohli obyvatelé scházet v nejrůznějších spolcích. Od roku 1877 ve Štípe začala fungovat občanská beseda, v roce 1911 vznikl čtenářský, řemeslnický a katolický spolek a v roce 1924 byly založeny spolky FDTJ, Sokol, Orel a Hasičský spolek. V témže roce vzniklo také Muzeum na zámku Lešná (založené panem hrabětem Seilernem), které bylo přístupné veřejnosti.¹⁸⁵

Za okupace se situace značně zhoršila, mladí muži byli přidělováni na práce do Německa a obyvatelé zatěžovaly i vysoké dávky zemědělských produktů. V roce 1944 bylo v obci ubytováno 120 příslušníků SS. Pro tyto účely jim byly postaveny dřevěné baráky a zabrána byla i školní budova pro Hitlerjugend z Krakova¹⁸⁶ – všichni ustupovali z východní fronty. V březnu 1945 pochodovali přes obec do Fryštáku sovětsí váleční zajatci, kteří byli ve velmi zuboženém stavu. V dubnu byl obsazen poštovní úřad pro lepší spojení s frontou. Dne 3. května vybrali Němci české peníze, zničili telefonní ústřednu a odjeli z obce na Kroměříž, v blízkosti Štípy se ještě tři dny úporně bojovalo.¹⁸⁷ Nakonec byla Štípa dne 6. května osvobozena vojáký jednotky 1. československého armádního

¹⁸⁴ Údaje jsou převzaty z: BARTOŠ, Josef, SCHULZ, Jindřich, TRAPL, Miloš. *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960 Sv. VII, Okresy: Valašské Meziříčí, Vsetín, Holešov, Gottwaldov (Zlín)*. Ostrava, 1980, s. 220.

¹⁸⁵ BARTOŠ, Josef, SCHULZ, Jindřich, TRAPL, Miloš. *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960 Sv. VII, Okresy: Valašské Meziříčí, Vsetín, Holešov, Gottwaldov (Zlín)*. Ostrava, 1980, s. 220.

¹⁸⁶ SOKA Zlín, Obú. Štípa, k. 1, i. č. 1, Pamětní kniha, folio 133.

¹⁸⁷ SOKA Zlín, Obú Štípa, k. 1, i. č. 1, Pamětní kniha, folio 141.

sboru. Osvobozením obce zanikly dosavadní samosprávné orgány a působnost převzal místní národní výbor.¹⁸⁸

3.2.1 STARÝ KOSTEL A POUTNÍ MÍSTO

„...Od nepamětných dob socha Panny Marie Štípské září milostmi a jest jedna ze tří nejstarších na Moravě. Původu jest neznámého. Kosteletčí, věrohodní a nejstarší obyvatelé však vypravují, že od svých předků tradicí čili ústním podáním se dověděli, v Kostelci že býval před dávnými časy kostelík (tempellum), z něhož základy a zbytky se nalézají na zahradě obyvatele Kosteleckého jménem Martin Židek, v kterémžto kostelíku soška Panny Marie prý bývala. Odtud neznámým způsobem zmizela a nalezena byla nedaleko ve Štípském háji, mezi stromy ozářená na místě, kde nyní (roku 1730) ve skutečném kostele Štípském na oltáři se nachází, kdež nezasklena jsouc, ustavičně ctitelům svým milostnou se býti ukazovala...“¹⁸⁹

Takto je popsán původ vzácné sošky Panny Marie ve Štípě v pamětní knize farnosti fryštácké. Záznam pochází z roku 1737. A právě díky této sošce, která činí zázraky,¹⁹⁰ ve Štípě vzniklo i významné Mariánské poutní místo.

O tom, že Štípa byla vyhledávaným poutním místem, můžeme soudit z postupného rozšiřování malé kaple, která byla ve 14. století přestavěna rodinou Šternberků v malý gotický kostelík.¹⁹¹ Původně měl kostel jen dřevěnou věž, avšak dodnes se zachovaly jen některé jeho části. Stavební změny, kterými kostel procházel v průběhu času, můžeme sledovat už jen ze stručných kronikářských záznamů.¹⁹² Při porovnání dobových záznamů s dnešní podobou se vzhled kostelíku poměrně shoduje, až na pozdější úpravy, hlavně z roku 1807, kdy bylo odstraněno kněžiště, podpěry u rohu zdi a klenba byla sepnuta železnými svorníky.¹⁹³ Tyto úpravy byly součástí přeměny kostelíku v rodinnou hrobku

¹⁸⁸ŠTROBLÍK, Vladimír, Archiv obce Štípy 1564-1945 (1956), SOKA Zlín, 1989, s. 4-5.

¹⁸⁹ SOKA Zlín, ŘkFú Fryšták, neinventarizováno, Pamětní kniha farnosti Fryštácké (1617-1893), folio 310, Inventarium ecclae Stipensis anno domini z roku 1737.

¹⁹⁰ Tato zázračná uzdravení jsou zaznamenána v pamětních knihách farnosti fryštácké, štípské i lukovské které jsou uloženy v SOKA Zlín, ŘkFú jednotlivých obcí.

¹⁹¹ Na tuto dobu se odhaduje i vznik vstupního portálu starého štípského kostela. PALA, Josef. *Štípa. Mariánské poutní místo*. Štípa, 2003, s. 19.

¹⁹² PALA, Josef. *Štípa. Mariánské poutní místo*. Štípa, 2003, s. 19

¹⁹³ Tamtéž, s. 20

rodiny Seilernů, kteří jej koupili společně se svým panstvím v roce 1724. Jako hrobka sloužil rodině až do roku 1907, kdy začala výstavba nové rodinné hrobky na nově zbudovaném hřbitově ve Štípkě. Vybudování nové rodinné hrobky s sebou přineslo postupnou ztrátu významnosti tohoto místa.

„... Dle farní kroniky fryštácké str. 310 stával poutní kostel štípský na zrušeném nyní hřbitově. Zbývá z něho lod’.“¹⁹⁴

Tato podoba kostela se v podstatě nezměnila dodnes. V 90. letech 20. století byly jen provedeny nutné práce pro zakonzervování budovy.

3.2.2 NOVÝ KOSTEL

Dějiny nového poutního chrámu ve Štípkě jsou neobyčejné a nelze je tedy opomenout. Významnou roli zde sehráli přední osobnosti českých, moravských a dokonce i evropských dějin. Vrchnostenská správa rodu Šternberků přešla v roce 1497 pod správu kališnického rodu pánů z Kunštátu.¹⁹⁵ Nejprve panství spravoval Vilém, po něm je převzal Jan, ten ale již roku 1548 odkázal celý majetek sirotkům po Zikmundovi Nekešovi z Landeka, Janu a Přemkovi. Dědičkou hradu a celého panství se po posledním a bezdětném Nekeši, Václavovi, stala jeho neteř Lukrecie Nekešova z Landeka. Právě tato dáma měla zásadní vliv na výstavbu nového kostela ve Štípkě. Navíc po smrti svého prvního manžela Arkleba z Víckova na Prusinovicích zdědila další nemalé majetky. Tím se stala jednou z nejbohatších dědiček na Moravě, vlastnila 46 vesnic a čtyři městečka.

Další velkou osobností v historii Štípy byl právě druhý manžel Lukrecie, a to Albrecht Václav Eusebius z Valdštejna.¹⁹⁶ Roku 1608 byli oddáni s největší pravděpodobností právě ve štípském kostele. Manželství bychom mohli pokládat za šťastné, až na to, že zůstalo bezdětné. Lukrecie měla evidentně vliv na svého manžela, který byl známý svojí prudkou povahou, a dokázala jej umírnit. Lukrecie se však netěšila ani dobrému zdraví, a proto s jistotou věděla, že když nemůže mít děti, spolu s ní vymře i rod Nekšů z Landeka. To ještě více prohloubilo její zbožnost. Zemřela na květnou neděli

---

¹⁹⁴ SOkA Zlín, Obú Štípa, k. 1, i. č. 1, Pamětní kniha, folio 10.

¹⁹⁵ SOkA Zlín, Obú Štípa, k. 1, i. č. 1, Pamětní kniha, folio 6.

¹⁹⁶ Rozený voják, pozdější vévoda Frýdlantský a nejvyšší velitel císařského vojska.

23. března 1614, bylo jí pouhých 32 let, po velkolepém pohřbu byla uložena do rodinné hrobky ve Štípe.¹⁹⁷

Lukreciino poslední přání bylo ve Štípe vybudovat velký kostel a přenést do něj sošku Panny Marie Štípské a zároveň při novém kostele postavit také klášter. Toto přání bylo záhy vyplněno. Již v roce 1615 byly započaty přípravy a o rok později byl posvěcen základní kámen.¹⁹⁸ Současně se stavbou kostela probíhala i stavba kláštera. Během příprav bylo dojednáno, kdo převezme nový klášter ve Štípe. Z oslovených řádů to byli františkáni z Uherského Hradiště, jezuité z Olomouce a kartuziáni z Dolan u Olomouce, kteří nakonec nabídku přijali.¹⁹⁹ Prvním převorem se stal roku 1616 P. Petr Fišer, který převzal dozor nad stavbou kostela i kláštera. V letech 1616 až 1620 se na stavbě kostela i kláštera nepřetržitě pracovalo, stavební práce přerušilo až povstání proti králi Ferdinandovi II. a třicetiletá válka.²⁰⁰

Valdštejnovo rozhodnutí prodat lukovské panství ovlivnila řada faktorů. Morava mu nepřipadala tolik bezpečná a lukovské panství bylo příliš vzdálené od jeho sídla v českém Jičíně. Proto se v létě 1623 rozhodl panství prodat, odstěhovat se a s tím si i odnést štípskou kartuziánskou fundaci. Místo ve Štípe tedy vznikl kartuziánský klášter v Čechách – Valdice u Jičína.²⁰¹ Zde je také Valdštejn pohřben i se svou ženou, kterou sem nechal převést v roce 1625.

Právě tento moment je jedním z klíčových okamžiků v historii nového kostela a kláštera ve Štípe. Kostel byl vystavěn až po klenbu a na zdivu kláštera byly položeny základy pro trámy pro strop. V této fázi tedy výstavba ustala pro dalších 124 let. Postupně bylo zdivo rozebráno na stavební materiál a zůstaly jen základy. Ze zbytků klášterních zdí byla v roce 1760 postavena farní budova.²⁰²

Během třicetileté války v letech 1621 až 1623 byla řada obcí v okolí Štípy i Fryštáku vypleněna povstaleckými Valachy. Dalšími vlastníky lukovského hradu a panství byli od roku 1631 do roku 1710 Minkvicové z Minkvicburku. Od nich přešlo panství v

---

¹⁹⁷ SOKA Zlín, Obú Štípa, k. 1, i. č. 1, Pamětní kniha, folio 8.

¹⁹⁸ SOKA Zlín, Obú Štípa, k. 1, i. č. 1, Pamětní kniha, folio 25.

¹⁹⁹ Ve farní kronice ve Fryštáku je opis fundační listiny z 1. května 1617, která je vydána na hradě Lukově a je potvrzena 23. června 1618 olomouckým biskupem kardinálem Františkem Dietrichštejnem. Tento úřední doklad zabezpečil všechna práva i povinnosti kartuziánů ve Štípe. PALA, Josef. *Štípa. Mariánské poutní místo*. Štípa, 2003, s. 23.

²⁰⁰ SOKA Zlín, Obú Štípa, k. 1, i. č. 1, Pamětní kniha, folio 9.

²⁰¹ PALA, Josef. *Štípa. Mariánské poutní místo*. Štípa, 2003, s. 23.

²⁰² Tamtéž, s. 24.

držení vlivného rodu hrabat Rottalů na Holešově.²⁰³ Rottalové, jež pro rozkvět Štípy měli rozhodující vliv jako budovatelé a mecenáši poutních míst Hostýna a Štípy, drželi Lukov jen do roku 1724, kdy: „... jej prodá za 202.000zl Bedřichu, svobodnému pánu ze Seilern-Aspangů, který z Lukova a Kralic zřídí fideikomisní primogenituru...“²⁰⁴

Nový kostel byl dokončen až po roce 1760. Tahle informace se opakuje, viz. Výše. Roku 1743 odkázala paní Antonie hraběnka Rottalová, velká ctitelka Panny Marie Štípské, 2000 zlatých právě na rozšíření a dostavbu kostelíku ve Štípě.²⁰⁵ S pomocí dobrodinců mohla být barokní stavba během 20 let dokončena. Nový chrám byl slavnostně posvěcen 7. července 1765 olomouckým biskupem a o rok dříve byla s velkou pompou přenesena soška Panny Marie Štípské na své nové místo.²⁰⁶ Kostel ve Štípě je jednou z nejvýznamnějších památek kraje dodnes.

O kostel ve Štípě se ovšem Seilernové, co by patronátní páni, starali velmi dobře. Ve farní kronice i v kronice obce je několik záznamů o podpoře, darech, pomoci a zájmu ze strany Seilernů vůbec:

„Na místě starých již spráchnivělých varhan stojí v pozadí shůrn nákladem 5500 zl. v dílně Zachystala a Cápka v Kremži v Rakousku novozjednané vysokorodým pánem Františkem hrabětem ze Seilernů zbudované velkolepé varhany s 32ti rejstříky a pedály – jest krásný pomník obětavosti pana Patrona kostela Štípského ovšem na pobídku Josefa Richtera tehdejšího faráře – stalo se to počátkem roku 1890...“²⁰⁷

„Aby zdejší uvnitř tak krásný chrám Páně také zevnitř opraven býti mohl, jak Nejd. Velepastyř při lonské gen. visitaci naříditi ráčil, konány byly o slavnosti Nanebevstoupení Páně a v pondělí svatodušní sbírky v kostele, při první se sebralo při druhé 75 K, celkem dosud 168 K. Není to sice mnoho, ale s pomocí Boží a přispěním vysoce urozeného p. patrona lze doufati, že zdejší uvnitř nádherná svatyně Mariánská i zvenčí ještě letos slušně opravena...“²⁰⁸

²⁰³ SOKA Zlín, Obú Štípa, k. 1, i. č. 1, Pamětní kniha, folio 9.

²⁰⁴ Tamtéž.

²⁰⁵ PALA, Josef. *Štípa. Mariánské poutní místo*. Štípa, 2003, s 26.

²⁰⁶ SOKA Zlín, Obú Štípa, k. 1, i. č. 1, Pamětní kniha, folio 28.

²⁰⁷ SOKA Zlín, ŘkFú Štípa, i. č. 74, Farní kronika (1899-1957), folio 12.

²⁰⁸ Tamtéž. Zápis z roku 1902.

„Sbořena stará „kaplanka“ v kaplanově zahradě; na jejím místě nákladem p. hraběte dle nakresu „baurata“ p. Siedka ve Vídni počala se stavět nová kaplanka ... Stavba stála 12000 K a vedl ji p. Kloss, stavitel z Holešova.“²⁰⁹

„Oprava kostela...Rozpočet byl učiněn na 15000 korun, k tomu přispívati chce jmění kostelní částkou 5000k, zůstalo tedy pro konkurenci 10000K, patronátní třetina 3333K – Kostelec 4952.33K, Štípa 2427.18K, velkostatek nad 1/3 1179.48K a Paseky 65K 35h – tedy 78% přirážek k přímé dani...

...Nota bene lešení zapůjčil p. hrabě, kusů desek: fošni 116, prken 233 v ceně 4384K 48h, 14 tesaných dřev, 6 loten, a mnoho kulačů velikých i menších... Celkem stála oprava ...46731k41h- Na tento obnos přispěl kostel 10966K40h, přirážky hotové 5435k, p. patron 3000k; zůstává k placení 24.478K...“²¹⁰

Patronem kostela byl tedy hrabě František Seilern a po něm i jeho syn a vnuk. Jejich zájem o kostel, samozřejmě kromě náboženské otázky, se týkal převážně materiálních a finančních otázek podpory, oproti tomu hraběnka Sarolta byla spíše duchovní podporou a nositelkou myšlenek na zvelebení svatostánku:

„... Sotva jsme se tu jakž takž ohřáli, přišla paní hraběnka Charlotta s výslovným přáním, aby byla letošního roku opět konána slavnost přenesení milostivé sošky Panny Marie Štípské. Od 27. srpna do 8. září bylo k přípravám málo času, zvláště když měl pozván býti sám světící biskup D. Karel Wisnar, generální vikář. V kostele pro krátkost času se ničeho neopravovalo, bezprostředně svobodná děvčata kostel umyla, a věnci ověncila, a mimoto věncovou dekoraci provedl personál zahradnický v čele s p. nadzahradníkem Jakubem Grimem ... Rodina hraběcí se slavnosti účastniti nemohla, odjela do Vídně, aby odtud mladého hraběte Františka doprovodila do válečného pole. Paní hraběnce bylo to velice líto, a sama před domácími kněžími si stěžovala, před odjezdem vše prohlédla, šperky s milostné sošky sdělala a svaté svátosti zbožně přijala...“²¹¹

²⁰⁹ SOkA Zlín, ŘkFú Štípa, i. č. 74, Farní kronika (1899-1957), folio 89-90.

²¹⁰ SOkA Zlín, ŘkFú Štípa, i. č. 74, Farní kronika (1899-1957), folio 146-147, zápis z roku 1925.

²¹¹ Tamtéž, folio 112, zápis z roku 1915.

Kostel byl nejen nezbytnou součástí běžného života, ale i místem konání významných událostí v životě rodiny a také místem zbožnosti:

„28/8. byly ve zdejším chrámu P. náležitě ozdobeném slavné oddavky hraběte Jana Hoyose z Lanterbachu, nadporučíka král. Těles. Stráže husarského pluku pruského, s Markétou hrab. ze Seilern; oddavky při nichž na 60 osob šlechtické družiny přítomno bylo, vykonal za asistence dp. Em. Kapouna, t.č. zámeckého kaplana a místního duchovenstva štípského dp. Josef Roller, kurát u sv. Štěpána ve Vídni.“²¹²

„Pod jmenemoltář „Božského Srdce Páně“ sbudován od pana Patrona pana Františka hraběte ze Seilern na památku umrtí jeho milované choti Illony hraběnky Seilern-Venkheim v roku 18. července 1884. Tento oltář jest úplně dřevěný, půdy černé a bohatě pozlacený – byl shotoven ve Vídni – stojí v lodi nastraně evangel. hlav. Oltáře na zdí při kazatelní.“²¹³

Rodina Seilernů byla i jiným způsobem velmi těsně spojena s kostelem, svědčí o tom i záznamy z různých životních okamžiků členů rodiny (svatby, nemoci, nebo úmrtí v rodině), které stály za to být zaznamenány i v kronice, nebo opakované podpisy členů rodiny v pamětní knize fary, nebo i zmínky, které bychom v kronice kostela neočekávali (například zmínky i tom, že pan hrabě pořádá výstavu koní, paní hraběnka koupila lázně, nebo že příbuzná rodiny měla na zámku přednášku o ošetřovatelství):

„Dne 20. května měl zde svatbu druhorozený hraběcí syn František s Vileminou Lažanskou se setrou nynější hraběnky. Kostel si krásně vystrojili, svatba byla v jazyku německém, již se zúčastnili příbuzní z obou stran; pro chudé štípské věnováno: bratrem nynějším majitelem velkostatku hrabětem Josefem 1000K, otcem nevěsty 1000k, a ženichem 500 korun. Štola byla dána: faráři 300k, p. kaplanu za zpěv 200, slečně Konečné 200K za hru na varhany; otec nevěsty poslal ještě faráři 300k.“²¹⁴

---

²¹² SOkA Zlín, ŘkFú Štípa, i. č. 74, Farní kronika (1899-1957), folio 43, zápis pro rok 1902.

²¹³ Tamtéž, folio 20.

²¹⁴ Tamtéž, folio 127.

„Pan patron hrabě Josef Seilern byl raněn mrtvicí a léčen po 2krátě v Poděbradech. Přitom jest nábožensky veselý, a kněží patronátní jej rádi vzpomínají při mši sv. protože na kněze jest hodný.“²¹⁵

„18/8 zemřel p. patron kostela, urozený pan hrabě Josef Seilern- Aspang po dlouhé nemoci – a pochován, 21/8 generálním vikářem O. Janem Martinů – Kněží patronátní všichni přítomni, pouze farář štípský léčil nervosu v Rožnově – Ještě jednou budiž opakováno: byl to pán na nás kněze dobrý. Po něm stal se Pánem fideikomisním nejstarší syn František a tudíž i patronem; kněžstvo mu se představilo 11/10 a prosilo za prekarie.“²¹⁶

„Mladý p. hrabě, patronátní pán, měl 7/3 1943 oddavky ve Heirschbergu.“²¹⁷

„10/XI Urozená pí Stefania hrab. Wenckheim měla na Lešné přednášku o zařízení spolku pro ošetřování nemocných v Lukově a ve Štípě.“²¹⁸

„R. 1912, 25/4. o 10 hod. dopol. požehnal kardinál Leo Skrbenský arcibiskup Pražský ve své domácí kapli sňatku hraběte Josefa ze Seilern-Aspang, s hraběnkou Terezií Lažanskou z Bukové. Sňatku byli přítomni četní členové šlechty. V předvečeer sňatku konalo soirée ve Schwarzenberském paláci v Uršulinské ulici, ve čtvrtek odpoledne o 1hod hostilsvadebčany místodržitel kníže Thun. V Lukově v pivovaře byl banket pro 50 osob; pro chudé štípské a Kostelecké obce daroval urozený pan ženich toho dne 300 K, jeho otec 80 K. P. Bůh zaplat.“²¹⁹

Seilernové byli zkrátka nejen patrony po oficiální stránce, ale i skutečnými patrony, lidskými. Starost o kostel nebyla jen otázkou finanční, ale i osobního zájmu a ten rodina nejednou prokázala.

²¹⁵ SOKA Zlín, ŘkFú Štípa, i. č. 74, Farní kronika (1899-1957), folio 183, zápis pro rok 1938.

²¹⁶ SOKA Zlín, ŘkFú Štípa, i. č. 74, Farní kronika (1899-1957), folio 184, zápis pro rok 1939.

²¹⁷ Tamtéž, zápis pro rok 1943.

²¹⁸ Tamtéž, zápis pro rok 1909.

²¹⁹ Tamtéž, zápis pro rok 1912.

Opět pro přehlednost je doložena tabulka č. 4 s údaji o náboženském vyznání obyvatel v obci.²²⁰

Tabulka č. 4

Rok	obyv.	katolíci	evangelist.	židé	čs.bří	bez vyz.
1900	967	966	1	/	/	/
1930	1111	1093	9	/	/	9

3.2.3 RODINNÁ HROBKA

Původní hřbitov přináležel ke starému kostelu ve Štípě, ale s narůstajícím počtem obyvatel ve Štípě (a posléze i zesnulých) snižovala se jeho kapacita a brzy se stal zcela nedostačujícím. Proto se návrhy a různé zmínky v dopisech o novém hřbitově řadí už na konec 19. století. Hlavní krok však učinil patron nového štípského kostela, hrabě František Seilern, když roku 1891 zakoupil nedaleko nového kostela pozemek pro nový hřbitov. Tím se stal hrabě i patronem hřbitova, nechal zde nejprve zhotovit provizorní dřevěný kříž a později i kamenný. Pod jeho patronací žil i místní hrobník se svou rodinou.²²¹ V pamětní knize kostela se píše:

„...hrabě Seilern stává svým nákladem nový hřbitov pro obec Štípu a Kostelec, a také kryptu pro rod hrabat ze Seilern...“²²²

S výstavbou se začalo až o tři roky později, v roce 1894 a o rok později, v roce 1895 byla započata stavba hraběcí hrobky právě na tomto novém pozemku.²²³ Za zmínku

²²⁰ Údaje byly získány a následně zpracovány do tabulky z: BARTOŠ, Josef, SCHULZ, Jindřich, TRAPL, Miloš. *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960 Sv. VII, Okresy: Valašské Meziříčí, Vsetín, Holešov, Gottwaldov (Zlín)*. Ostrava, 1980, s. 147.

²²¹ PALA, Josef. *Štípa. Mariánské poutní místo*. Štípa, 2003, s. 83, 85.

²²² SOkA Zlín, Obú Štípa, k. 1, i. č. 1, Pamětní kniha, folio 52, zápis pro rok 1903.

²²³ Tamtéž, folio 28.

stojí, že přesné plány a nákresy jsou datovány až k rokům 1898 a 1899,²²⁴ avšak přesné datum zahájení výstavby nelze s přesností určit.²²⁵ Architektem se stal holešovský rodák Viktor Siedek, který působil převážně ve Vídni. Byl také spoluprojektantem lešenského zámku.

Část nového štípského hřbitova, hraběcí krypta a kamenný kříž byly posvěceny 26. listopadu 1905, přesto se stavební práce jak na hřbitově, tak i na hraběcí hrobce dokončovaly až do roku 1913.²²⁶ Na jiném místě již výše zmíněné pamětní knihy štípského kostela se nachází záznam týkající se dokončovacích prací:

„...Nový hřbitov blíží se konečně svému ukončení; krypta se uvnitř omítá, kříž kamenný za 3000 K od p. hraběte ve Vídni zakoupený se usazuje, povolení ku posvěcení (~~hřbitov~~) prozatím alespoň části nového hřbitova, jelikož úprava úplná hraběcí hrobky ještě mnoho práce, času a nákladu vyžadovati bude, ...“²²⁷

Půdorys hrobky má tvar rovnoramenného kříže, ve východním ramenní tohoto kříže se nachází oltář (oltářní obraz byl v 80. letech 20. století odcizen²²⁸).²²⁹ Hrobka skrývá tři náhrobky, v severním křídle je umístěn náhrobek Josefa Marii a Alžběty Seilernových (rodičů Františka Seilerna), oproti nim v jižním výklenku se nachází náhrobek Ilony Seilenové (první manželky Františka Seilerna a sestry – dvojčete Sarolty Seilernové). Všechny náhrobky mají tvar tuby, zdobený oválný rám nese reliéfní znak a na přední straně je nápisová deska. Suterén má stejný tvar jako přízemní patro, tedy rovnoramenný kříž. Vchod do této části objektu je z východní části. Je zde uloženo 11 rakví s tělesnými ostatky. V severní části se nachází sedm cínových rakví se štítky se jmény. Tyto rakve zde byly uloženy v roce 1907, kdy je nechala hraběnka Sarolta zhotovit na zakázku pro zesnulé rodinné příbuzné, jejichž ostatky byly přeneseny ze starého a nového kostela a uloženy do rodinné hrobky.

---

²²⁴ SOKA Zlín. MNV Lukov (1940) 1945-1990. Osobní archiv – Matouš. Štípa - Hrobka Seilernů na hřbitově (plány 1899, 1904, 1912) ze SOKA Kroměříž D A-8.

²²⁵ PALA, Josef. *Štípa. Mariánské poutní místo*. Štípa, 2003, s. 83.

²²⁶ Tamtéž, s. 84.

²²⁷ SOKA Zlín, ŘkFú Štípa, i. č. 74, Farní kronika (1899-1957), folio 42, zápis pro rok 1903.

²²⁸ PALA, Josef. *Štípa. Mariánské poutní místo*. Štípa, 2003, s. 84.

²²⁹ SOKA Zlín. MNV Lukov (1940) 1945-1990. Osobní archiv – Matouš. Štípa - Hrobka Seilernů na hřbitově (plány 1899, 1904, 1912) ze SOKA Kroměříž D A-8.

„...Téhož dne dala vys. uroz. paní hraběnka Charlotta ze Seilern roz. hr. Wenckheim otevříi hraběcí kryptu v kostele, na 1/3 metru vodou naplněné; po vyčerpání vody byly jejím řízením pozůstatky těl z krypty na starém hřbitově dočasně pochované do menších cínových rakví pospolu uloženy a převeženy dne 2/6 do nové kaple a krypty na novém hřbitově bez veškeré okázalosti a obřadnosti.“²³⁰

V západní části se nalézají osm kovových náhrobníků ze starého kostela ve Štípe, v centrálním prostoru se nachází 4 neidentifikované rakve a v jižní části je umístěna jen jedna rakev.²³¹

Dále jsou zde uloženi další členové rodu – František Josef Seilern sem byl uložen roku 1919, Anna Paarová (sestra hraběnky Alžběty Seilernové) v roce 1922 a v roce 1939 i Josef Seilern. Umístěn je zde i náhrobek Marie Ledochovské (rozené Seilernové) a jejích tří dětí (Antonie, Marie a Luisy).²³²

V roce 1996 byla hrobka vykradena. Došlo k odcizení několika šperků, ale hlavně byly poničeny ostatky členů hraběcí rodiny. Škoda byla vyčíslena na 40 tisíc korun, ale škoda na ostatcích je nevyčísitelná. Zadostiučiněním je, že vandalové byli dopadeni.²³³

---

²³⁰ SOKA Zlín, ŘkFú Štípa, i. č. 74, Farní kronika (1899-1957), folio 77, zápis ze dne 20. 6. 1907.

²³¹ Protože mi nebylo umožněno ve vstupu do hraběcí hrobky, abych sama provedla vnitřní popis tohoto objektu, využívám proto informace z publikace Josefa Paly, který se popisu hraběcí hrobky ve své knize také z části věnuje. PALA, Josef. *Štípa. Mariánské poutní místo*. Štípa, 2003, s. 84-85.

²³² PALA, Josef. *Štípa. Mariánské poutní místo*. Štípa, 2003, s. 85.

²³³ Tamtéž, s. 86.

4. CHARITATIVNÍ ČINNOST V LUKOVĚ

4.1 CAROLINEUM

Hraběcí manželský pár Sarolta a František Seilern – Aspang dal roku 1884 podnět k založení sirotčince a starobince v Lukově. Důvodů bylo hned několik, jak vyplývá z pramenů, které jsou uloženy v MZA Brno a SOkA Zlín, dostávali Seilernové desítky žádostí o různé podpory, úlevy a milodary. Proto se hrabě František Seilern s manželkou Saroltou rozhodli, že založí instituci, která by mohla vyřešit pomoc potřebným lépe, než almužny. Tak vznikl ústav Carolineum, nesoucí název po své zakladatelce a patronce. Ústav se postupně rozrůstal a členil se na několik částí, stále však tvořil komplex pod jedním vedením.

„Ústav v Lukovci pod Starým hradem obsahuje útulnu pro starce a stařenky, sirotčinec pro dívky, dívčí soukromou školu a klášter milosrdných sester sv. Karla Boromejského.

Útulna pro starce a stařenky založena byla roku 1885 Obětavostí Vysoce urozeného Pána J. Františka hraběte ze Seilernů, toho času pána Lukovce a Lešné. Jejím účelem bylo dvanácti chudým, k práci neschopným starcům a dvanácti stařenám poskytnouti bezplatného zaopatření až do smrti. Správa ústavu svěřena milosrdným sestřím sv. Karla Bor. z Prahy. Byly počtem tři, s představenou s. M. Amideí Seidlovou, kteráž však po několika měsících zemřela a na hřbitově Lukovském odpočívá. Na její místo přijela s. M. Devolta Jakše.²³⁴

Nynější hlavní budova Domova důchodců, čp. 82, byla skutečně postavena na místě původního Carolinea, útulku pro přestálé a děti.²³⁵ Původní budova, zakoupená v roce 1884, byla kamenná a jednopatrová. Pro potřeby sirotčince a starobince byl objekt upraven a byly k němu i přistaveny další budovy a v prvním patře jedné z nových budov byla

---

²³⁴ SOkA Zlín, Soukromá národní škola dívčí Lukov, k. 9, i. č. 117, Kronika soukromé školy dívčí Lukov (1892-1948), folio 1.

²³⁵ PŘÍVARA, Milan. *Z dějin farnosti Lukov – Velíková*. Lukov, 2003, s. 124.

vystavěna krásná kaple, zasvěcena Karlu Boromejskému. Do sirotčince (tehdy byl nazýván jako klášter) byly přijímány výlučně dívky z celého tehdejšího holešovského okresu (přibližně tam bylo okolo 30 dětí) a starobinec měl místo pro dvanáct starých a práceneschopných lidí (později se jejich počet zvýšil na 20 – 30). Všichni obyvatelé tohoto zařízení byli celoročně zaopatřeni šaty, prádlem, stravou a bydlením.²³⁶

Pro opatrování, výchovu a péči obyvatel v zařízení byly povolány sestry z Kongregace milosrdných sester svatého Karla Boromejského, kterým se říká také „boromejky“. První představenou se stala sestra Devota.

V roce 1892 byla dokončena přestavba východní budovy, určena pro osiřelé ženy a dívky („Útulna pro ženy a dívky“) a z kláštera byla vytvořena „Dívčí soukromá škola“ (první školní rok 1892 – 1893) s jednou třídou. Tato škola měla právo veřejnosti. V následujícím školním roce (školní rok 1893 – 1894) byla otevřena druhá třída a o rok později (školní rok 1894 – 1895) další, třetí třída,²³⁷ přičemž v každé třídě bylo okolo 50 žáků, hlavně dětí z Lukova.²³⁸

Počátkem 20. století byla zřízena v čp. 31 mateřská školka a v roce 1912 nechali hrabě František Seilern a hraběnka Sarolta zřídit nemocnici. Zmínky o svěcení nemocnice, která byla zbudována za klášterní zahradou, jsou i ve školní kronice *Carolinea*.²³⁹ Zařízení bylo malé, pouze pro sedm osob, protože vážně nemocní, nebo zranění byli po ošetření převezeni do nemocnice v Kroměříži (nemocnice ve Zlíně ještě neexistovala, Baťova nemocnice byla založena až v roce 1927)²⁴⁰. O nemocné a raněné se staraly sestry lékařky Krescencie a Kristýna.²⁴¹

Sestry boromejky zajišťovaly, ač v malém počtu, široké spektrum služeb. Pečovaly o staré a práceneschopné lidi (těch bývalo většinou do 30), sirotčinec (zde pečovaly pravidelně o 40 – 60 dětí), útulnu pro ženy a dívky,²⁴² nemocnici (ta byla určena pouze pro sedm pacientů, ale sestry pravidelně docházely za nemocnými domů, nebo oni k nim) a v neposlední řadě sestry vyučovaly ve škole všeobecným předmětům a ručním pracím a

---

²³⁶ PŘÍVARA, Milan. *Z dějin farnosti Lukov – Veliková*. Lukov, 2003, s. 124.

²³⁷ Tamtéž, s. 125-126.

²³⁸ ŠTROBLÍK, Vladimír. *Soukromá národní školadívčí Lukov (1892-1948)*. SOKA Zlín, 1967, s. 1.

²³⁹ SOKA Zlín, Soukromá národní škola dívčí Lukov, k. 9, i. č. 117, Kronika soukromé školy dívčí Lukov (1892-1948), folio 2.

²⁴⁰ BAKALA, Jirí. *Historie Baťovy nemocnice*. Zlín, 2009, s. 16.

²⁴¹ PŘÍVARA, Milan. *Z dějin farnosti Lukov – Veliková*. Lukov, 2003, s. 126.

²⁴² Bohužel pro útulnu nejsou přímé statistické údaje, neboť potřeby a náklady byly komplexní pro celé Carolineum a nevyskytují se ani jejich volební seznamy. Toto zařízení patrně sloužilo jen jako jakási přestupní stanice. Nejspíše mladší ženy byly přiřazovány ke klášteru a starší, nemohoucí a nemocné, přímo do starobince.

alespoň tři sestry působily ve školce (obě instituce byly veřejné, tudíž o žáky neměly nouzi a navíc je Lukov strategicky umístěn a děti mohly pohodlně docházet i z okolí a nemusely chodit do školy až do města). Nelze ani opomenout běžné denní starosti a provoz: v kuchyni pracovaly sestry Claudie a Veronika, v prádelně byly také dvě sestry a o zahradu se staraly alespoň čtyři sestry.²⁴³

Z hojné osobní i pracovní korespondence mezi paní hraběnkou Saroltou Seilernovou a řádovými sestrami vyplývá, že některé ze sester, jako byly například sestra Seraficca nebo sestra Devota, patřily i mezi přítelkyně paní hraběnky Sarolty.²⁴⁴ Ona sama se k boromejkám uchýlila do pražského domu na Klárově na sklonku svého života.

Během první světové války se přirozeně v důsledku krize zmenšila i pomoc a materiální podpora ze strany hraběcí rodiny, proto bylo na pozemcích kláštera zbudováno malé hospodářství pro vlastní potřeby (chovali zde krávy, vepře a slepice), aby hlavně děti trpěly nouzí co nejméně.²⁴⁵

23. ledna roku 1919 zemřel na zámku Lešná hrabě Frsntišek Seilern – Aspang, péči o ústav převzala hraběnka Sarolta a nový majitel zámku Lešná hrabě Josef Seilern. Původní převážně hmotná podpora ústavu se transformovala do podpory finanční. Ve stejném roce odešly boromejky z ústavu i z Lukova a místo nich sem přišly ještě v témže roce 1920 sestry z Kongregace Milosrdných sester sv. Kříže,²⁴⁶ které v Lukově působí dodnes. Hraběnka Sarolta se však s boromejkami nerozloučila definitivně. Když se na jaře roku 1945 odstěhovala do Prahy, odešla zakladatelka sirotčince a starobince v Lukově do Klárova právě za boromejkami, se kterými se přátelila desítky let. Zde také 6. března 1946 zemřela ve věku nedožitých 86 let (svého manžela tedy přežila o 27 let). Řeholní sestra Devota byla s ní až do poslední chvíle.²⁴⁷

Dalším výrazným předělem po první světové válce byla pozemková reforma, která výrazně okleštila majetek velkostatku a Seilernů (hraběcí titul jim byl po vzniku republiky odejmut). Mecenáši byli nuceni výrazně snížit svá dobročinná vydání, což mělo velký dopad na příjem ústavu. Počátkem 20. let 20. století se hraběnka Sarolta rozhodla dům Caroleina předat Svazu charity v Olomouci. K tomu aktu došlo dne 14. září 1924.

---

²⁴³ PŘÍVARA, Milan. *Z dějin farnosti Lukov – Velíková*. Lukov, 2003, s. 126

²⁴⁴ MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562-1944), osobní pozůstalost Sarolty Seilernové, k. 55, i. č. 234, Písemnosti ze správy sirotčince v Lukově a špitálu ve Štípě (1737) 1884-1931. SOkA Zlín, Soukromá národní škola dívčí Lukov, k. 9, i. č. 118, Písemnosti ze správy školy.

²⁴⁵ PŘÍVARA, Milan. *Z dějin farnosti Lukov – Velíková*. Lukov, 2003, s. 127-8.

²⁴⁶ Kongregaci milosrdných sester svatého kříže je věnována další kapitola v této práci.

²⁴⁷ PŘÍVARA, Milan. *Z dějin farnosti Lukov – Velíková*. Lukov, 2003, s. 135.

Dne 1. května roku 1924 bylo vyneseno usnesení Okresního soudu v Holešově, ve kterém se uvádí:

„Soud povoluje podle kupní smlouvy ze dne 7. května roku 1923, schválené výnosem Státního Pozemkového úřadu v Praze ze dne 20. listopadu 1923 č.j. 68, 047/23 a usnesení zemského soudu pro civilní věci v Brně ze dne 7. prosince 1923 č.j. A 5/19/42 pak na základě prohlášení ze dne 8. května 1923, aby se bez břemen odepsaly: z vložky knih. čís. 75 kat. obce Lukov pozemky pč. 1/3 stavební parcela, dům č.p. 82 s obytnými a hospodářskými staveními čp. 3/1 zahrada, z vložky knih. čísl. 16. kat. obce Lukov, pozemek čp. 2/1 zahrada a z vložky knih. čís. 91 kat. obce Lukov pozemky č.p. 2/2 zahrada a č.p. 3/2 zahrada, aby se pak tyto odepsané pozemky v pozemkové knize kat. obce Lukov zřídila nová vložka 308 a na ni aby se vložilo právo vlastnické pro Svaz. čs. Charity v Olomouci.

*Prodávatelkou jest pozůstalost po Františku Seilernovi zastoupena dílčí Saroltou Seilernovou Ilonou Hogesovou roz. Seilernovou Josefem Seilernem, Velkostatkáři na Lukově.*²⁴⁸

O čtyři roky později oslovila charita Saroltu Seilernovou znovu, tentokrát s žádostí o pronájem vily Tusculum pro „ústav mrzáčků v Tršicích“ a ačkoli bylo vše dohodnuto a nájemní smlouva podepsána, bylo od tohoto kroku upuštěno a k pronájmu tedy nedošlo, jak vyplývá z korespondence mezi Saroltou Seilernovou a Svazem charity (milosrdné lásky) Olomouc, bohužel v korespondenci není řečeno, z jakého důvodu bylo od dohody o pronájmu upuštěno.²⁴⁹

Sarolta Seilernová však organizaci i nadále, alespoň finančními prostředky, nebo jak je uvedeno v dopise ze dne 11. listopadu 1929 od Svazu charity (milosrdné lásky) Olomouc, přislíbila Sarolta Seilernová přispět na zavedení elektřiny do ústavu 50% z celkové částky nákladů. Tuto výslednou částku pak odečetla z ročního nájmu.

18. září 1931 přišel Svaz charity (milosrdné lásky) s další nabídkou, a to odkoupení další části Carolinea – Domu pro neduživé ženy:

„ ... dovoluje si Vám podepsaný svaz navrhnouti, bylo-li by Vám možno uvažovati snad i o prodeji uvedené budovy Svazu Charity. Myslíme totiž, že uvedený dům pro rodinné

---

²⁴⁸MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562-1944), osobní pozůstalost Sarolty Seilernové, k. 55, i. č. 234, Písemnosti ze správy sirotčince v Lukově a špitálu ve Štípě (1737) 1884-1931, folio 321. Prodej Carolinea Svazu československé Charity v Olomouci.

²⁴⁹ MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562-1944), osobní pozůstalost Sarolty Seilernové, k. 55, i. č. 234, Písemnosti ze správy sirotčince v Lukově a špitálu ve Štípě (1737) 1884-1931, folia 342-3, 396-8, obchodní korespondence mezi Saroltou Seilernovou a Svazem československé Charity v Olomouci.

*účely sotva se dá zařídit, jelikož nemá potřebného dvora ani zahrady okolo budovy. Proto soudíme, že byste nám ochotně tento dům prodala, čímž by budova zůstala trvale zachována dobročinným účelům ... „*²⁵⁰

Sarolta Seilernová tuto nabídku přijala, jak opět vyplývá z dopisu od Svazu charity.²⁵¹ Dohodnutá cena činila 80.000 Kč a podle vyjádření ředitele Svazu charity pana Šimíčka ze dne 6. listopadu 1931 byla tato cena „ ... *slušná a přijatelná, zvláště když se v tomto případě nejedná o nějaký výdělečný podnik, nýbrž čistě účel humánní ...*“²⁵² Prodej se uskutečnil, jak vyplývá z korespondence s holešovským notářem Janem Bernatíkem, v roce 1932.²⁵³

Sestry Kongregace sv. Kříže zde působily bezmála 65 let (působily zde nepřetržitě v letech 1920 – 1984). V jejich čele se vystřídalo 15 představených²⁵⁴:

1920 – 192	Valerie Moravcová	1943 – 1949	Arnolda Polášková
1921 – 1922	Constantia Kojecká	1949 – 1950	Florentina Nevařilová
1922 – 1925	Cyrila Pallová	1950 – 1960	Alkantra Nedbalová
1925 – 1926	Sigfrieda Müllerová	1962 – 1969	Viktorie Jagošová
1926 – 1932	Eleonora Zlámalová	1969 – 1975	Milburga Macháčová
1932 – 1933	Vlastimila Pospíšilová	1975 – 1984	Tichom. Viktorinová
1933 – 1939	Cassilda Židlíková	1984	Anežka Kolková
1939 – 1943	Beata Teličková		

Během této doby se zde vystřídalo 118 řádových sester, avšak najednou jich zde působilo z počátku 10 – 12²⁵⁵ a později 25 – 30 (početní nárůst souvisí s rozšiřováním celého ústavu).²⁵⁶

²⁵⁰ MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562-1944), osobní pozůstalost Sarolty Seilernové, k. 55, i. č. 234, Písemnosti ze správy sirotčince v Lukově a špitálu ve Štípe (1737) 1884-1931, folio 400. obchodní korespondence mezi Saroltou Seilernovou a Svazem československé Charity v Olomouci.

²⁵¹ MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562-1944), osobní pozůstalost Sarolty Seilernové, k. 55, i. č. 234, Písemnosti ze správy sirotčince v Lukově a špitálu ve Štípe (1737) 1884-1931, folio 401, obchodní korespondence mezi Saroltou Seilernovou a Svazem československé Charity v Olomouci.

²⁵² Tamtéž, folio 401, obchodní korespondence mezi Saroltou Seilernovou a Svazem československé Charity v Olomouci.

²⁵³ MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562-1944), osobní pozůstalost Sarolty Seilernové, k. 55, i. č. 234, Písemnosti ze správy sirotčince v Lukově a špitálu ve Štípe (1737) 1884-1931, folio 453.

²⁵⁴ Datace jsou čerpány z: PŘÍVARA, Milan. *Z dějin farnosti Lukov – Veliková*. Lukov, 2003.

²⁵⁵ Dle volebních seznamů z let 1936 – 1938. SOkA Zlín, Obú. Lukov, k. 43, i. č. 46, Seznamy voličů+seznam obyvatel ústavu Carolineum (1919, 1921-38)

²⁵⁶ PŘÍVARA, Milan. *Z dějin farnosti Lukov – Veliková*. Lukov, 2003, s. 156.

V Carolineu se, alespoň co můžeme posoudit dle volebních seznamů,²⁵⁷ nevystřídal přílišný počet sester. V období let 1936 – 1938 v Carolineu působily tyto ženy (pro přehlednost jsou informace seřazeny do níže uvedené tabulky):

Tabulka č. 5

Jméno řádové sestry	Datum narození	Místo narození	1936²⁵⁸	1937²⁵⁹	1938²⁶⁰
<i>Cassilda Židlíková²⁶¹</i>	8. února 1882	Mořice	ano/ano	ano/ano	ano
Laurence Galiová	2. dubna 1875	v Mniši	ano/ano	ano/ano	ano
Ambrozie Mikulášová	16. ledna 1877	Červená Voda	ne/ano	ano/ano	ano
Vítězlava Vaculíková	24. února 1888	Domažlice	ne/ano	ano/ne	ne
Romualda Halamičková	7. července 1900	Rožnov	ne/ano	ano/ano	ne
Polykarpa Maňásková	4. července 1902	Zlechov	ano/ano	ano/ano	ano
Ivana Turečková	20. dubna 1897	Nedašov	ano/ano	ano/ano	ano
Jarmila Mandrholzová	3. září 1906	Žeranovice	ano/ano	ano/ano	ano
Božetěcha Rojáková	18. srpna 1903	Francová Lhota	ano/ano	ano/ano	ano
Věra Kučerová	22. srpna 1912	Kněždub	ano/ano	ano/ano	ano
Mojmíra Hřivnácká	31. srpna 1910	Vřesina	ne/ano	ano/ano	ano
Vilma Vávřečková	24. října 1911	Horní Lhota	ano/ano	ano/ano	ano
Amadea Kupková	25. prosince 1898	Mor. Hory	ano/ne	ne/ne	ne
Jiřina Stomařová	12. března 1908	Kroměříž	ano/ne	ne/ne	ne
Assumpta Čáňová	19. května 1901	Olomouc	ano/ne	ne/ne	ne
Bibiána Pazíková	24. října 1911	Horní Lhota	ano/ne	ne/ne	ne

²⁵⁷ SOKA Zlín, Obú. Lukov, k. 43, i. č. 46, Seznamy voličů (1919, 1921-38), folio 257-265, volební seznamy.

²⁵⁸ První údaj je ze seznamu ze dne 9. května 1936 a druhý ze dne 10. prosince 1936. SOKA Zlín, Obú. Lukov, k. 43, i. č. 46, Seznamy voličů+seznam obyvatel ústavu Carolineum (1919, 1921-38), folio 256-261.

²⁵⁹ Oba seznamy jsou bohužel bez přesnější datace. SOKA Zlín, Obú. Lukov, k. 43, i. č. 46, Seznamy voličů+seznam obyvatel ústavu Carolineum (1919, 1921-38), folio 256-261.

²⁶⁰ Seznam ze dne 30. května 1938. SOKA Zlín, Obú. Lukov, k. 43, i. č. 46, Seznamy voličů+seznam obyvatel ústavu Carolineum (1919, 1921-38), folio 256-261.

²⁶¹ Cassilda Židlíková byla představenou v letech 1933 – 1939. PŘÍVARA, Milan. *Z dějin farnosti Lukov – Velíková*. Lukov, 2003, s. 156.

Ústav Carolineum prošel nejen personálními a vlastnickými změnami, ale dle politické situace i změnou názvu. V padesátých letech to byl Charitní domov odpočinku a Domov důchodců v Lukově a od 1. ledna 1960 byly Carolineum a charitní domov sjednoceny pod „Ústav sociální péče“. V první polovině devadesátých let 20. století byla původní budova Carolina (čp. 82) stržena a budova Domova důchodců vystavena znovu. Totéž čekalo Charitní dům (čp. 120) v roce 2001. Při této rekonstrukci došlo k propojení budov a tím se Charitní domov stal jedním křídlem dnešního Domova důchodců.²⁶²

4.2. CAROLINEUM A KONGREGACE MILOSRDNÝCH SESTER SV. KARLA BOROMEJSKÉHO

Congregatio Virginum Sororum Misericordias S. Caroli Borromei²⁶³ je označována mezinárodní zkratkou SCB = Sorores Carori Borromei (Sestry sv. Karla Boromejského). Kongregace boromejek je francouzského původu a je třetí nejstarší ženskou kongregací papežského práva. Toto společenství je předurčeno k péči o děti, sirotky a opuštěné a ke skutkům milosrdenství jako je služba chudým, nemocným a potřebným.²⁶⁴ Celkový charakter organizace je augustínsko – saleský, což dle augustiánských pravidel značí zdůraznění primátu milosti a lásky a teze sv. Františka Saleského přináší asketickou mírnost, vysoké mravní požadavky, spojení nazíravého života s životem činných, vnímavý postoj k době a prostředí.²⁶⁵

Kongregace nemá svého konkrétního zakladatele, jak tomu většinou bývá, ale prvotní impuls vzešel od advokáta Josefa Chauvenela ve francouzském městě Nancy. Zde se po třicetileté válce značně rozšířil mor a mnoho lidí trpělo chudobou. Mladý právník se prý snažil pomoci všem, kteří to potřebovali a do svého nemalého úsilí vložil nejen veškeré své jmění, ale i zdraví. Nejprve mu pomáhalo pět žen, které po pominutí epidemie moru dobrovolně po jeho vzoru zasvětily svůj život pomoci chudým a nemocným. Josef

---

²⁶² PŘÍVARA, Milan. *Z dějin farnosti Lukov – Velíková*. Lukov, 2003, s. 140 – 142.

²⁶³ JIRÁSKO, Luděk. *Církevní řády a kongregace v zemích českých*. Praha 1991, s. 129.

²⁶⁴ SVÁTEK, Josef. *Organisace řeholních institucí v českých zemích a péče o jejich archivy*. Praha, 1966, s. 153.

²⁶⁵ SVOBODOVÁ, Martina. *Škola a klášter kongregace milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Líšni*. Brno, 2007, s. 9. Konventní archiv sester boromejských v Praze, Šporkova 12, vázací desky – Historie SCB – všeobecně I., nestr.

Chauvenel se však morem nakazil a zemřel v pouhých 31 letech. Na jeho přání byl založen „Dům milosrdenství“, o což se postaral jeho otec, Emanuel Chauvenel roku 1652, od této doby se také datuje vznik kongregace.²⁶⁶

6. května 1663 byla společnost prvních sester státem schválena jako společnost „Služebnic Svaté Rodiny Ježíše, Marie a Josefa“ a 21. května téhož roku došlo i k církevnímu schválení od biskupa z Toulou. Pro svou obětavou činnost začaly být nazývány milosrdnými a jméno sv. Karla Boromejského přijaly ze dvou důvodů. Prvním z nich byl fakt, že původně bydlely v domě sv. Karla (říkalo se jim „milosrdné od svatého Karla“), který zdobila i socha tohoto světce, a tím druhým, spirituálním, důvodem bylo to, že v něm sestry našly svůj vzor milosrdenství, oddanosti církvi a statečnou lásku ke všem trpícím stejně jako sv. Karel Boromejský.²⁶⁷

4. 2. 1. HLAVNÍ PATRONI, OCHRÁNCI A VZORY KONGREGACE

Svatý Karel Boromejský však není jediným světce, kterého milosrdné sestry uctívají. Mezi jejich další patrony²⁶⁸ se řadí například **svatá rodina**, jejíž svátek je hlavním svátkem kongregace a slaví jej o Vánocích, protože celé společenství je výrazně charakteristicky ovlivněno rodinným životem.²⁶⁹ Svatá rodina je příkladem všech katolických rodin a vzorem lásky a svornosti.

Hlavním patronem kongregace je **sv. Karel Boromejský** (církevní svátek²⁷⁰ 4. 11.) se narodil 2. října 1538 na hradě Arona v Itálii do šlechtické rodiny Borromeů jako druhý syn hraběte Gilberta. Jako papežův synovec (jeho strýcem byl Giovanni Angelo de Medici di Marignano - papež Pius IV. 1559 – 1565²⁷¹) byl ve svých dvanácti letech zasvěcen kněžskému stavu a ve dvaadvaceti letech byl jmenován kardinálem. Své poslání bral velmi

---

²⁶⁶ Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. [cit. 2009-02-20]. URL<<http://www.boromejky.cz>>.

²⁶⁷ Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. [cit. 2009-02-20]. URL<<http://www.boromejky.cz>>.

²⁶⁸ Patroni jsou řazeni dle uvedeného pořadí na internetových stránkách kongregace. Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. [cit. 2009-02-20]. URL< <http://www.boromejky.cz>>.

²⁶⁹ Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. [cit. 2009-02-20]. URL< <http://www.boromejky.cz>>.

²⁷⁰ Za narozeniny každého světce je církví považován den jeho fyzické smrti, neboli vstup do království nebeského, tedy v tento den se „narodili“ (ve skutečnosti zemřeli). VRÁNA, Karel a kol. *V jednom společenství. Životní příběhy světců*. Praha, 2009, s. 54-55.

²⁷¹ Datace je označením doby jeho pontifikátu. FRIEDRICH, Gustav. *Rukověť křesťanské chronologie*. Praha, 1997, s. 235.

vážně a nezřekl se jej ani po smrti svého staršího bratra, kdy mohl požádat o sekularizaci²⁷² a stát se hlavou rodu. V pětadvaceti letech přijal biskupské svěcení s arcidiecézí v Miláně, Lombardii, dále pod jeho správu spadaly některé části v Benátsku, Švýcarsku a na janovském území. Působil na koncilu v Tridentu, ale hlavní jeho činností byla praktická péče o své věřící. Zakládal semináře, nechal stavět nemocnice a útulky, podporoval chudé z rodinného majetku. Sám se dokonce staral o nemocné nakažené morem, vyučoval a organizoval humanitární činnosti v oblasti. Zemřel ve čtyřiceti šesti letech na naprosté vyčerpání.²⁷³

K dalším světcům, ke kterým boromejky vzhlížely a vzhlíží, se řadí sv. Jan Evangelista,²⁷⁴ sv. Marie Magdalena,²⁷⁵ sv. Marta,²⁷⁶ sv. Šebestián,²⁷⁷ sv. Ludmila,²⁷⁸ sv. Václav,²⁷⁹ sv. Hedvika,²⁸⁰ sv. Roch,²⁸¹ sv. František Saleský,²⁸² sv. Vincenc z Pauly,²⁸³ sv. Jan Nepomuk Neuman²⁸⁴ či sv. Terezie z Lisieux.²⁸⁵

---

²⁷² Zproštění závazků, které ukládá duchovní stav. VRÁNA, Karel a kol. *V jednom společenství. Životní příběhy světců*. Praha, 2009, s. 474.

²⁷³ VRÁNA, Karel a kol. *V jednom společenství. Životní příběhy světců*. Praha, 2009, s. 473-4.

²⁷⁴ **Sv. Jan Evangelista** (církvní svátek 27. 12.) je příkladem velké lásky k Bohu a čistoty srdce a v neposlední řadě Sv. Václav se stal vzorem lásky k Eucharistii. Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. [cit. 2009-02-20]. URL< <http://www.boromejky.cz>>.

²⁷⁵ **Sv. Marie Magdalena** (církvní svátek 22. 7.; Je to postava, která splynula ze tří různých žen, také Marií. První z nich byla Marie z Magdaly, ze které Ježíš vyhnal sedm zlých duchů, z vděčnosti a obdivu jej následovala na jeho cestách. Druhou Marií je Marie - Lazarova sestra. A konečně třetí Marie, ta která Ježíši potřela nohy vonnou masťou a utřela je svými vlasy, byla hříšnicí, její jméno však evangelium neuvádí. Ze všech těchto tří žen vznikla tedy jedna postava, a to Marie Magdaleny, napravené hříšnice, společnice Ježíše a apoštol apoštolů.) Úctu kongregace má pro svou mateřskou lásku a péči, kterou rozdávala.²⁷⁵ Mimo jiné na svátek sv. Magdaleny roku 1679 v Nancy složily své sliby milosrdenství a vytrvalosti ve službě první řádové sestry. VRÁNA, Karel a kol. *V jednom společenství. Životní příběhy světců*. Praha, 2009, s. 326-7. Srov. Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. [cit. 2009-02-20]. URL< <http://www.boromejky.cz>>.

²⁷⁶ **Sv. Marta** (církvní svátek 29. 7.) se stala vzorem boromejek nejspíše díky své starostlivé péči o blízké, jako dokonalého spojení praktického života, milosrdenství a kontemplace. VRÁNA, Karel a kol. *V jednom společenství. Životní příběhy světců*. Praha, 2009, s. 337. Srov. Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. [cit. 2009-02-20]. URL< <http://www.boromejky.cz>>.

²⁷⁷ **Sv. Šebestián** (církvní svátek 20. 1.) je vzorem pro sestry díky své statečnosti (byl zabit svými lučištníky z nařízení císaře Diokleciána pro svou víru), jež si u něho vyprošují svobodu ducha a srdce, odvahy a statečnost. VRÁNA, Karel a kol. *V jednom společenství. Životní příběhy světců*. Praha, 2009, s. 48-9.

²⁷⁸ **Sv. Ludmila** (církvní svátek 16. 9.; Byla první světlicí a mučednicí pro křesťanskou víru v Čechách, ženou prvního doloženého českého knížete Bořivoje a babičkou knížete Václava. Oslavovanou jako mučednice byla hned po své smrti, u jejího hrobu ještě před přenesením ostatků se měla dít zázračná uzdravování. Ludmila se starala o chudé a podporovala v Čechách šíření křesťanství. Jejími atributy jsou knížecí šat a bílý šátek kolem krku, jeho cípy drží v rukou jako symbol své vraždy uškrcením.) se stala patronkou křesťanských učitelů a vychovatelů, je patronkou a vzorem matek a zároveň je matkou a ochránkyní české země. V kongregaci je uctívána, protože na její svátek vyšly sestry z Nance, aby založily českou větev kongregace. VRÁNA, Karel a kol. *V jednom společenství. Životní příběhy světců*. Praha, 2009, s. 408-9. Srov. Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. [cit. 2009-02-20]. URL<<http://www.boromejky.cz>>.

²⁷⁹ **Sv. Václav** (církvní svátek 28. 9.) je jako svatý uctíván po celém světě, ale v našich zemích je to slavnost. Ochránce českého národa je pochopitelně i ochráncem boromejek. Právě na jeho svátek přišly první sestry do Čech a modlitbou svěřily sv. Václavovi založení české větve kongregace. VRÁNA, Karel a kol.

4. 2. 2 POČÁTKY BOROMEJEK V ČECHÁCH

Počátek kongregace na našem území je bezprostředně spjat se vstupem čtyř dívek do noviciátu v Nancy. Dívky odjely na doporučení kněze p. Hěřmana Dichtla, který tak vyhověl žádosti pana Aloise Pavla Klára, který založil společně se svým otcem univerzitním profesorem a ředitelem ústavu pro slepé děti Petrem Aloisem Klárem ústav pro slepé dospělé.²⁸⁶

Česká větev, této původně francouzské kongregace, byla založena po návratu dívek do Čech v roce 1837. Společně s nimi přijela i řádová sestra kongregace Marie Terezie Helvigová. Jejich činnost začala v ústavu slepých na Klárově. Roku 1843 byla založena nemocnice a mateřinec s kostelem sv. Karla Pod Petřínem. Toto organizační a duchovní centrum na Malé Straně, které bylo založeno s velkou podporou Františka Lobkovice a

---

V jednom společenství. Životní příběhy světců. Praha, 2009, s. 424-7. Srov. Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. [cit. 2009-02-20]. URL<<http://www.boromejky.cz>>.

²⁸⁰ **Sv. Hedvika** (církevní svátek 16. 10.) byla slezskou vévodkyní (manželka Jindřicha I. Bradatého), světicí a patronkou kostela a kláštera v Třebnici, který je dnes mateřským domem polské větve boromejek. Je příkladem milosrdné péče o svěřené. Nejčastěji je zobrazována jako vévodkyně, nebo cisterciácká řeholnice s modelem kostela v Třebnici v rukou, nebo jak drží v ruce boty (chodila prý bosa), modlí se, či dává almužnu. Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. [cit. 2009-02-20]. URL<<http://www.boromejky.cz>>.

²⁸¹ **Sv. Roch** (církevní svátek 17. 8.) je obrazem obětování se pro nemocné bližní, modlitby k němu směřují pro ochranu před nákazou těla i ducha (pečoval o nemocné nakažené morem) a stal se symbolem poutníků (jeho atributy jsou plášť, klobouk, hůl, mušle na vodu, růženec a pes). Tomuto světcí jsou věnovány modlitby za nový dorost. VRÁNA, Karel a kol. *V jednom společenství. Životní příběhy světců.* Praha, 2009, s. 364-5. Srov. Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. [cit. 2009-02-20]. URL<<http://www.boromejky.cz>>.

²⁸² **Sv. František Saleský** (církevní svátek 24. 1.) je vzorem kongregace pro svou tichost, snahu o čest a slávu Boží a lásku k Bohu (mimo jiné také ochránce novinářů a katolických spisovatelů). Sestry se řídí jeho pravidly pro řeholní život. VRÁNA, Karel a kol. *V jednom společenství. Životní příběhy světců.* Praha, 2009, s. 54-5. Srov. Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. [cit. 2009-02-20]. URL<<http://www.boromejky.cz>>.

²⁸³ **Sv. Vincenc z Pauly** (církevní svátek 27. 9.) je kongregací uctíván pro svou velkou křesťanskou lásku a s jeho jménem je spojena dlouhá řada dobročinných děl a ústavů, které fungují dodnes. Sestrám je příkladem spojení milosrdné lásky k lidem a kontempace. VRÁNA, Karel a kol. *V jednom společenství. Životní příběhy světců.* Praha, 2009, s. 423-4. Srov. Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. [cit. 2009-02-20]. URL<<http://www.boromejky.cz>>.

²⁸⁴ **Sv. Jan Nepomuk Neumann** (církevní svátek 19. 6.) je světcem, jehož si přivlastňují tři národy- Češi, Němci a Američané, původem je totiž z Čech, ale z německé rodiny. Nejvíce působil jako biskup v americké Philadelphii, kde se významně zasloužil o rozvoj školského systému. Navíc jeho sestra Johanka (později řádová sestra Karolína) patřila k prvním členkám kongregace. VRÁNA, Karel a kol. *V jednom společenství. Životní příběhy světců.* Praha, 2009, s. 261-3. Srov. Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. [cit. 2009-02-20]. URL<<http://www.boromejky.cz>>.

²⁸⁵ **Sv. Terezie z Lisieux** (církevní svátek 1. 10.), tato světicí francouzského původu proslula svými drobnými oběťmi Bohu a stala se patronkou misí. V kongregaci byla uctívána ještě před svým blahorečením, protože se světicí stala patronkou noviciátu. VRÁNA, Karel a kol. *V jednom společenství. Životní příběhy světců.* Praha, 2009, s. 431-2. Srov. Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. [cit. 2009-02-20]. URL<<http://www.boromejky.cz>>.

²⁸⁶ SVOBODOVÁ, Martina. *Škola a klášter kongregace milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Líšni.* Brno, 2007, s. 1-12. Konventní Archiv v Praze, vázací desky – Začátky Kongregace v Čechách, s. 3.

jeho manželky Heleny, se stalo sídlem nové kongregace v Čechách.²⁸⁷ Činnost kongregace se postupem času rozšiřovala do dalších sociálních a zdravotních ústavů, do nemocnic, léčeben, starobinců, nebo ústavů pro mentálně a tělesně postižené (v roce 1946 působily sestry v přibližně 33 nemocnicích, 12 starobincích, 10 sirotčincích, ve státní trestnici, ale i jinde).²⁸⁸

Při konfiskaci majetku církve v 50. letech byl zestátněn i majetek kongregace. Sestry byly přinuceny opustit školy a nemocnice jen s minimem osobních věcí. Mladší sestry byly deportovány do příhraničních málo osídlených oblastí, kde byly přiřazeny do textilních továren. Starší sestry mohly zůstat v některých domovech důchodců, nebo v ústavech pro mentálně a tělesně postižené.²⁸⁹

Po roce 1990 kongregace opětovně převzala provoz v řadě svých původních zařízení.²⁹⁰ V Praze v bývalé fakultní nemocnici Pod Petřínem (od roku 1993 nemocnice Milosrdných sester sv. Karla Boromejského) a ve městě Albrechtice pracují sestry přímo s nemocnými. Dále působí v Domově sv. Karla Boromejského v Praze – Řepích a v Domově sv. Antonína v Moravských Budějovicích. Dále se věnují vyučování náboženství v Ostravě – Pustkovci, v Prachaticích, ve Znojmě – Hradišti. V Prachaticích spravují rodný dům sv. Jana Nepomuka Neumanna. Kromě toho se starají o mariánské poutní místo na severu Čech ve Filipově a službu Marty vykonávají v pražské apoštolské nunciatuře.²⁹¹

4. 2. 3 ORGANIZAČNÍ STRUKTURA KONGREGACE

Činnost kongregace se rozšířila i na Moravu, kde působila v Brně, Jihlavě, Nové Říši, Křídlovicích, v Líšni a v Albrechticích u Frýdlantu nad Moravicí.²⁹²

Domy, kde boromejky působí dnes: Mateřský dům sv. Notburgy (Praha), Kostel sv. Karla (Praha), Nemocnice MSKB v Praze, Domov sv. Karla (Praha – Řepy), Dům sv.

---

²⁸⁷ Dnešní Fakultní nemocnice pod Petřínem.

²⁸⁸ SVOBODOVÁ, Martina. *Škola a klášter kongregace milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Líšni*. Brno, 2007. s. 11. Konventní Archiv sester boromejských v Praze, Šporkova 12, vázací desky – Historie SCB – všeobecně I., nestr.

²⁸⁹ Tamtéž.

²⁹⁰ SVOBODOVÁ, Martina. *Škola a klášter kongregace milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Líšni*. Brno, 2007, s. 16-18.

²⁹¹ Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. [cit. 2009-02-20]. URL <<http://www.boromejky.cz>>.

²⁹² SVOBODOVÁ, Martina. *Škola a klášter kongregace milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Líšni*. Brno, 2007, s. 16-18. Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. [cit. 2009-02-20]. URL <<http://www.boromejky.cz>>. [cit. 2009-02-20].

Antonína (Moravské Budějovice), Charitní domov Albrechtice, Charitní domov Znojmo – Hradiště, Dům sv. Kříže (Praha), Pustkovec (Ostrava – Poruba), Neumanneum (Prachatice), Nepomuceum (Řím), Nazaret (Praha).²⁹³

Kongregace milosrdných sester svatého Karla Boromejského je řízena centrálně a to svou generální představenou a její radou ze svého hlavního sídla v Praze. Světová federace je tvořena sedmi generaláty (mateřských domů): Francie, Česká republika (Znojmo), dva generaláty v Německu, dva v Polsku, jeden v Rakousku (Viedeň). Světové kongregace působí také v různých misiích, například v Mexiku, v Palestině, v Zambii, v Egyptě, v Rumunsku, nebo na Sibiři.²⁹⁴

4. 2. 4 CHARAKTERISTICKÉ ZNAKY KONGREGACE

Komunitní společenství má charakter a vnitřní atmosféru rodiny. Všechny sestry pečují o tyto rodinné vztahy – životní osudy, prožívají společně radosti, starosti i smutky. Mají silnou vnitřní pospolitost. Řeholní oděv je tvořen jednoduchými černými šaty s černým závojem a bílým lemem, pro práci používají bílý oděv.²⁹⁵ Jejich hlavním posláním je starost o chudé, nemocné a jakkoliv potřebné, které uplatňují především v oblasti charity a zdravotnických zařízení a služba Bohu. Řídí se Evangeliiem a inspirují se životem jejich světce Karla Boromejského.

*„Boromejka patří vždy tam,
kde jsou chudí, trpící, nemocní – ti, kdo
potřebují pomoc a útěchu;*

---

²⁹³ V současné době má Kongregace tyto hlavní domy (u nás a ve světě): Mateřský dům sv. Notburgy Šporkova 12, Praha 1 (centrum Kongregace a sídlo generální představené od roku 1996, roku 1813 založen Siroťčinec sv. Notburgy, od roku 1939 majetek Kongregace, po roce 1950 zestátněno a byla zde zřízena Základní škola pro děti se zbytky zraku, po revoluci 1989 navráceno) Nepomucenum – Řím Pontificio collegio Nepomuceno, Via Concordia 1, Italia (založen roku 1928 z podnětu papeže Pia XI., nese název po Janu Nepomuckém, místo přípravy a působení československých kněží, během druhé světové války byly přerušeny styky s Československem, což se nezměnilo až do roku 1989, první sestry boromejky sem přišly v roce 1929 a měly na starosti kuchyň včetně zásobování, prádelnu, úklid a ošetrovatelství, jediné působiště českých boromejek v zahraničí). Naše domy a zařízení. Dostupné na: Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. [cit. 2009-02-20]. URL<[http://boromejky.cz/21htm - 211htm](http://boromejky.cz/21htm-211htm)>.

²⁹⁴ Naše domy a zařízení. Dostupné na: Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. [cit. 2009-02-20]URL<[http://boromejky.cz/21htm - 211htm](http://boromejky.cz/21htm-211htm)>.

²⁹⁵ Charisma a spiritualita Kongregace Milosr. Sester sv. K. Boromejského. Dostupné na: Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. [cit. 2009-02-20]URL< <http://www.boromejky.cz/13.htm>>.

*všude tam, kde se krvácí z ran těla i duše.*²⁹⁶

Způsob a podmínky přijímání nových členek jsou děleny na několik fází. Nejprve se dívky seznamují s komunitou sester a poznávají jejich život, pomáhají jim při práci, účastní se rekolekcí, exercicií, tráví se sestrami svoje volno. Pokud se dívka rozhodne vstoupit do tohoto společenství, přichází druhá fáze, tou je vstup do kandidatury (tato doba je různě dlouhá, liší se věkem dívky i druhem studia). V této fázi si mají dívky uvědomit, zda takový způsob života odpovídá jejich představám a touhám oddání se Bohu a službě potřebným. Po celou dobu dívky provází řeholním životem magistra, která jim zároveň pomáhá prohlubovat jejich náboženské vzdělání. Po ukončení studia nastává fáze postulátu, což je již bezprostřední příprava na noviciát, který trvá dva roky. Novicky pracují na zkrácený úvazek a intenzivně se věnují duchovnímu životu, aby mohly být připraveny na první dočasné sliby (ty jsou skládány třikrát, vždy na jeden rok). Předposlední fází je juniorát, kdy dívky pod vedením své magistry pokračují ve studiu a řeholním životě. Poslední fází přijímání je složení doživotního slibu sestry. V tuto chvíli již dívka poznala běžný život v kongregaci a je rozhodnuta odevzdat se církvi a Bohu. Svým slibem vyjadřují závazek, že budou až do své smrti žít, pracovat a obětovat se ve skutečích milosrdenství k chudým, nemocným a všem pomoci potřebným.²⁹⁷

4. 3 CAROLINEUM A KONGREGACE SESTER SVATÉHO KŘÍŽE

Sorores Misericordiae a Sancta Cruce.²⁹⁸ Původ této kongregace spadá do padesátých let 19. století. Jejím zakladatelem byl švýcarský kapucín a bojovník proti sociálním a mravním nespravedlnostem Theodosius Florentini (1808 – 1865). Rozhodl se založit v Aldorfu řeholní společenství, které se mělo zabývat vzděláním a výchovou mládeže a pochopitelně i péčí o chudé, nemocné a potřebné. Z této kongregace Školských sester svatého Kříže vznikla roku 1856 Kongregace Milosrdných sester sv. Kříže.

²⁹⁶ Charisma a spiritualita Kongregace Milosr. Sester sv. K. Boromejského. Dostupné na: Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. [cit. 2009-02-20 URL < <http://www.boromejky.cz/13.htm>>.

²⁹⁷ SVOBODOVÁ, Martina. *Škola a klášter kongregace milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Líšni*. Brno, 2007., s. 10-12. Konventní archiv sester boromejských v Praze, Šporkova 12, vázací desky - 100 let od příchodu SCB do Čech, III. Kázání, nestr.

²⁹⁸ JIRÁSKO, Luděk. *Církevní řády a kongregace v zemích českých*. Praha 1991, s. 136.

Mateřský dům měly sestry v Ingenbohlu, ale působily i v provinciích Čechy,²⁹⁹ Horní Rakousko, Chorvatsko, Štýrsko – Korutany a Morava.³⁰⁰ Řeholní oděv Kongregace sester sv. Kříže je tvořen hábitem v černé, nebo šedé barvě s bílým límečkem a je doplněn křížkem kongregace. Na hlavě mají sestry závoj taktéž v šedé, nebo černé barvě s bílým lemem kolem hlavy.³⁰¹

Největší rozmach této organizace byl zaznamenán v roce 1940, kdy v kongregaci působilo v 987 domech 9638 sester a působnost se rozrostla do Indie, Číny, nebo Spojených států amerických, v Evropě to pak byly nové provincie v Německu, Tyrolsku, Maďarsku, Dolních Rakousích, na Slovensku, nebo třeba i v Itálii.³⁰²

4. 3. 1 HLAVNÍ PATRONI, OCHRÁNCI A VZORY KONGREGACE

K hlavním patronům Kongregace Milosrdných sester svatého Kříže patří jak její zakladatel Theodosius Florentini, tak i její spoluzakladatelka blahoslavená matka Marie Terezie Schererová, dále pak blahoslavená sestra Zdenka Schelingová, blahoslavená sestra Ulrika Nischlová, nebo například svatý František z Assisi.³⁰³

Hlavním patronem kongregace je **Theodosius Florentini** (1808 – 1865), který pocházel ze švýcarského Münsteru, vystudoval filozofii a teologii. Často byl označován jako výborný kazatel a sociální apoštol. Domníval se, že se stát málo stará o nemocné, staré a chudé lidi, a proto se snažil těmto lidem pomoci, avšak bezúspěšně. Roku 1850 založil nemocnici a pro její vedení zvolil sestru Marii Terezii. Ta se stala spoluzakladatelkou pozdější kongregace.³⁰⁴

Dalšími ochránci sester svatého kříže jsou **bl. matka Marie Terezie Schererová**,³⁰⁵ **bl. Zdenka Schelingová**,³⁰⁶ **bl. Ulrika Nischlová**,³⁰⁷ nebo **sv. František z Assisi**.³⁰⁸

---

²⁹⁹ Hlavní sídlo této provincie bylo v Chebu a většina sester byla Německé národnosti, což bylo jednou z hlavních příčin jejich vystěhování v letech 1945 – 1954 do Německa a Švýcarska.

³⁰⁰ Kongregace Milosrdných sester svatého Kříže [cit. 2009-02-20]. URL<www.klaster-km.cz>.

³⁰¹ JIRASKO, Luděk. *Církevní řády a kongregace v zemích českých*. Praha 1991, s. 136.

³⁰² Kongregace Milosrdných sester svatého Kříže [cit. 2009-02-20]. URL<www.klaster-km.cz>.

³⁰³ Tamtéž.

³⁰⁴ Tamtéž.

³⁰⁵ **Blahoslavená matka Marie Terezie Schererová** (1825 – 1888) byla spoluzakladatelkou a první generální představenou Kongregace Milosrdných sester svatého Kříže. Tato žena byla také původem ze Švýcarska, vyznačovala se prý bystrým úsudkem, nenáročností, smyslem pro spravedlnost a humorem. Svou oblibu si vysloužila také tím, že dokázala motivovat k práci, dobrou práci ocenit a sestřím dodat sebedůvěru.

4. 3. 2 POČÁTKY KONGREGACE MILOSRDNÝCH SESTER SV. KŘÍŽE NA MORAVĚ

První sestry Kongregace Milosrdných sester sv. Kříže objevují na Moravě roku 1872, když přicházejí na pozvání hraběnky Luisy Šternberkové, aby na jejím panství v Malenovicích³⁰⁹ založily a vedly dětskou opatrovnu a dívčí školu. Záhy svou působnost rozšířily na dětský domov ve Vizovicích, školu v Napajedlích, chlapecký seminář v Kroměříži,³¹⁰ dále pak působily v Olomouci, nebo v Bratislavě. V roce 1912 bylo v 64 moravských působištích více jak 500 sester.³¹¹

Během první i druhé světové války se sestry staraly v lazaretech, v nemocnicích, sirotčincích, ve školách, v chudobincích, v církevních zařízeních, nebo ve starobincích o zraněné vojáky, výchovu a další sociální činnost.³¹² Svou odvahu prokázaly, když se dokonce zapojily do ošetřování partyzánů v Hostýnských vrších a v Beskydech.³¹³

V padesátých letech sestry Kongregace milosrdných sester sv. Kříže potkal stejný osud jako všechny ostatní církevní příslušníky. V naprosté většině případů byla jejich

---

Její činnost se nesoustředila pouze na klášter, ale dokázala spolupracovat i s okolním světem. Po náhlé smrti zakladatele Theodosiuse Florentina sama dokázala zachránit ohrožený a zadlužený institut. Kongregace Milosrdných sester svatého Kříže [cit. 2009-02-20]. URL<<http://sestrysvkriza.sk>>.

³⁰⁶ **Blahoslavená Zdenka Schelingová** (1916 – 1955) pracovala jako ošetřovatelka ve Státní nemocnici v Bratislavě. Za svou pomoc kněžím byla roku 1952 Státním soudem v Bratislavě odsouzena na dvanáct let ztráty svobody nepodmíněně. Jak však bylo tehdy běžnou praxí, ve vyšetřovací vazbě si protrpěla řadu mučení, což přispělo k podlomení jejího zdraví. Během svého trestu postupně prošla věznicemi v Rimavské Sobotě, v Brně, v Pardubicích a v Praze. Pro vážný zdravotní stav byla propuštěna z vězení dříve, avšak za tři měsíce na to zemřela. Svým hrdinstvím a trpělivostí snášet utrpení a ohotou zemřít pro Boha je dodnes vzorem sestrám Kongregace. Kongregace Milosrdných sester svatého Kříže [cit. 2009-02-20]. URL<<http://sestrysvkriza.sk/?cat=14>>.

³⁰⁷ **Blahoslavená Ulrika Nischlová** je vzorem sestrám kongregace pro svou věrnou a láskyplnou službu, pokoru a věrnost kříži. Kongregace Milosrdných sester svatého Kříže [cit. 2009-02-20]. URL<<http://sestrysvkriza.sk/?p=138=1>>.

³⁰⁸ **Sv. František z Assisi** (církevní svátek 4. 10.) je všeobecně uznávaným a uctívaným světce na celém světě i mimo jiné pro svou snahu o nenávislné protestní hnutí, pokud je už k něčemu takovému potřeba přistoupit a naprosté věrnosti církvi. Je symbolem sebezapření, odříkání a nalézání štěstí v neštěstí. Je pro něj typická důsledná věrnost učení evangelia a víra v Ježíše, kterého představuje již ne jako spasitele, ale jako bratra. VRÁNA, Karel a kol. *V jednom společenství. Životní příběhy světců*. Praha, 2009, s. 434-5.

³⁰⁹ Malenovice jsou vzdáleny přibližně 14 km od Štípy a od Lukova asi 16 km. Dříve byl součástí tohoto panství i Zlín, tan se však na přelomu 19. a 20. století mohutně rozrostl a získal dominantu nad okolím. Dnes jsou Malenovice městskou součástí Zlína.

³¹⁰ Zde mají v současnosti hlavní centrum v České republice. Kongregace Milosrdných sester svatého Kříže [cit. 2009-02-20]. URL<www.klaster-km.cz>.

³¹¹ Kongregace Milosrdných sester svatého Kříže [cit. 2009-02-20]. URL<www.klaster-km.cz>.

³¹² Kongregace Milosrdných sester svatého Kříže [cit. 2009-02-20]. URL<www.klaster-km.cz>.

³¹³ Oceňovány byly právě sestry z Lukova u Zlína. Kongregace Milosrdných sester svatého Kříže [cit. 2009-02-20]. URL<www.klaster-km.cz>.

společenství rozpuštěna a jejich počet zredukován na minimum. Sestry byly přidělovány na nová působiště, často do textilních továren v pohraničí.³¹⁴

V šedesátých letech se situace sice uvolnila a kongregace mohla přijímat novicky a kandidátky, ale nástup normalizace však opět přijímání mladých žen zakázal. Dnes se sestry věnují mimo jiné pomoci ve školách a v nemocnicích, nebo spolupracují s charitními službami.³¹⁵

4. 4 SOUKROMÁ NÁRODNÍ ŠKOLA DÍVČÍ V LUKOVĚ CAROLINEUM

Založení zprvu dvoutřídní soukromé školy pro dívky bylo povoleno zemskou školní radou výnosem ze dne 16. července 1892, číslem 6532. Zřízení dívčí soukromé školy bylo povoleno tím způsobem, že prvním rokem byla otevřena první třída a následujícím rokem druhá třída. Bylo tak vyhověno žádosti Kongregaci milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze.

„...Vysoce urozená Paní, hraběnka Sarolta ze Seilern-Wenckheim, manželka výše jmenovaného P. T. zakladatele útulny, s velikým nákladem dala přistavěti k této velkolepou budovu, v níž zřídila sirotčinec pro chudé, zcela osiřelé dívky, a soukromou školu pro dívčí mládež Lukovskou. V létě, r. 1892 ukončena stavba a dne 4. září téhož roku dle církevního řádu slavnostně posvěcena důstojným Pánem P. Abbé Crisonem, téhož času generálním vikařem v dioecesi Maulins ve Francii. Četné důstojné duchovenstvo patronátu hraběte Seilerna asistovalo, a kromě množství jiných vzácných hosti na prvním místě jmenovati sluší samu vysoce urozenou vrchnost' Lešenskou. Slavnostní řeč měl důst. Pán P. Bartoloměj Spisar spiritual milosrdných sester. Slovy nadšenými poukazoval na nutnou potřebu křesťansko-katolického vychování mládeže zvlášt' chudé a osiřelé, pro niž milostivá vrchnost' tak velkou obět' přinesla. Ku zvýšení slavnosti přispěl zpěvácký sbor důstojného P. P. Skalíka, svým velebným „Asperges“, jakož i průvod bílých družiček.“³¹⁶

Sirotčinec i škola byly odevzdány milosrdným sestrám kongregace sv. Karla Boromejského, duchovní správu nad nimi převzal důstojný pán Bartolomeus Spisar. Obě

³¹⁴ PŘÍVARA, Milan. *Z dějin farnosti Lukov – Veliková*. Lukov, 2003, s. 33.

³¹⁵ Kongregace Milosrdných sester svatého Kříže [cit. 2009-02-20]. URL<www.klaster-km.cz>. [cit. 2009-02-20]. URL<www.klaster-km.cz>.

³¹⁶ SOkA Zlín, Soukromá národní škola dívčí Lukov, k. 9, i. č. 117, Kronika soukromé školy dívčí Lukov (1892-1948), folio 2.

instituce byly připojeny k útulně pod stejný název „Carolineum“ k „*trvající památce vysoce urozené P. T. zakladatelky.*“ Správa školy a literární vyučování bylo svěřeno do rukou sestře M. Karolině Pasovské.³¹⁷

Samotné vyučování bylo zahájeno počátkem školního roku 1892 – 1893 s počtem 54 žákyň. O rok později, tedy ve školním roce 1893 – 1894 plnilo svou školní docházku na této škole 77 dívek.

Soukromá škola byla tedy umístěna v nové budově, kterou pro tyto účely dal vlastním nákladem vystavět pan hrabě František Josef Seilern. Téměř záhy a to 21. června 1896 bylo této škole uděleno právo veřejnosti výnosem č. 14591/1896.³¹⁸ V roce 1939 byla přiřazena pod společnou správu soukromé školy obecné také mateřská škola, ale již roku 1943 byla tato mateřská škola převedena pod správu veřejné obecné školy. Výnosem ministerstva školství ze dne 29. 10. 1942 klášterní škola dívčí byla s okamžitou platností zrušena. Žákyně byly převedeny do obecné školy. Po osvobození roku 1945 činnost soukromé školy v Lukově obnovena. Roku 1948 byly soukromé církevní školy postátněny a převedeny pod správu veřejné národní školy.³¹⁹

V klášteře bylo v průměru asi 50 dívek ve věku nejčastěji 3 – 14 let. Byly tu jistě i starší dívky, ty ale brzy odcházely do zaměstnání. Tyto mladé ženy měly několik možností, paní hraběnka jim nabízela službu na zámku Lešná, nebo cestu za prací do Vídně, několik málo dívek se rozhodlo pro vstup do řádu a jiné se vydaly na tradičnější životní cestu, šly někam do služby a později se vdaly.³²⁰

Děti v klášteře pocházely z nižších sociálních vrstev, alespoň to vyplývá z naprosté většiny žádostí o přijetí. Nejčastěji se jedná o polosirotky, nebo sirotky. Výjimkou nejsou ani děti z vícečetných rodin.³²¹ Nárůst žádostí o přijetí dítěte, mnohdy i dětí (sourozenců) do sirotčince, byl po válce zcela přirozeným jevem. Řada dětí přišla o rodiče, nebo se otec vrátil domů zraněný a nebyl již schopen se o děti starat a zaopatřit je. Proto přistoupili rodiče, rodič, příbuzní, nebo opatrovník k tomuto kroku. Tento jev zde však jistě není ojedinělý. Stejně situace se opakovaly ve všech krajích.

---

³¹⁷ SOkA Zlín, Soukromá národní škola dívčí Lukov, k. 9, i. č. 117, Kronika soukromé školy dívčí Lukov (1892-1948), folio 3.

³¹⁸ SOkA Zlín, Soukromá národní škola dívčí Lukov, k. 9, i. č. 117, Kronika soukromé školy dívčí Lukov (1892-1948), folio 3.

³¹⁹ ŠTROBLÍK, Vladimír. *Soukromá národní školadívčí Lukov (1892-1948)*. SOkA Zlín, 1967, s. 1.

³²⁰ SOkA Zlín, Soukromá národní škola dívčí Lukov, k. 9, i. č. 117, Kronika soukromé školy dívčí Lukov (1892-1948), nefoliováno.

³²¹ Žádostem o přijetí dětí do sirotčince je věnovaná samostatná podkapitola této práce, proto se na tomto místě o nich nebudu více rozepisovat.

V posledním roce svého provozu (1948) navštěvovalo soukromou obecnou školu 52 žáků, mateřskou školu navštěvovalo 40 dětí.

V archivních záznamech jsou uloženy společně s dalšími dokumenty týkajícími se Carolinea, také podrobně rozepsané stanovy pro vyučování pokračovacího kurzu pro dívky, které již ze školy vyšly. Na titulní straně tohoto dokumentu stojí zpráva, že se jedná o: „*Opis pro jeho hr. milost p. t. Josefa hraběte ze Seilernu. Stanovy a učební osnova speciálního učebního běhu při obecné soukromé škole v Liptále.*“³²² Můžeme tedy předpokládat, že tyto stanovy mohly být podobné jako v Lukově, nebo měl hrabě Josef Seilern, pro kterého byl dokument pořízen, v úmyslu obdobný kurz zavést i v Carolineu.³²³ Liptál je obec ve velmi těsné blízkosti od míst náležících k lukovskému velkostatku, což by mohl být další ukazatel, že se skutečně jednalo o dialog mezi dvěma školními zařízeními. Výuku ve škole v Liptále měly na starosti Sestry kongregace blahoslavené Zdislavy třetího řádu svatého Dominika, přezdívané Zdislavky.³²⁴

Stanovy v sedmi bodech definují že:

- „1.) *Kurs je řízen při obecné soukromé škole v sirotčinci liptálském.*
- 2.) *Vydržovatelem kursu jest správa sirotčince v Liptáli.*
- 3.) *Správkyňi a učitelkami kursu jest správkyně a učitelky soukromé školy obecné školy tamtéž.*
- 4.) *Kurs jest zřízen pro dívky školy odrostlé.*
- 5.) *Ku přijetí vyžaduje se propouštěcí vysvědčení ze školy obecné.*
- 6.) *Školní rok trvá 6-7 měsíců.*
- 7.) *Vyučování udílí se bezplatně.*“³²⁵

---

³²² MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562-1944), k. 55, i. č. 234, Písemnosti ze zprávy sirotčince a starobince v Lukově (1884-1931), folio 81.

³²³ Opis datován k 6. červnu 1909. MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562-1944), k. 55, i. č. 234, Písemnosti ze zprávy sirotčince a starobince v Lukově (1884-1931), folio 81.

³²⁴ Zdislavky patří k české kongregaci sester dominikánek, jejichž patronkou je blahoslavená Zdislava z Lemberka. Cílem kongregace je výuka a výchova mladých dívek a působení v charitativních ústavech. V roce 1889 byla zřízena v Řepčíně obecní škola a následně i ženský učitelský ústav český. Působení sester se neomezovalo pouze na základní, nebo odborné školy, ale působily i v řádových odborných gymnáziích, dětských domovech, domovech důchodců a v dalších sociálních zařízeních. Po druhé světové válce měla kongregace okolo třiceti působišť, ale po roce 1950 zůstaly jen v několika málo sociálních ústavech, jinak byly sestry umístěny na některá pracovní místa v zemi, hlavně v severních Čechách. JIRÁSKO, Luděk. *Církevní řády a kongregace v zemích českých*. Praha 1991. Str. 144.

³²⁵ MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562-1944), k. 55, i. č. 234, Písemnosti ze zprávy sirotčince a starobince v Lukově, folio 81.

Dále v textu stojí, že účelem tohoto kurzu je: „*Poskytnuti dívkám československým vzdělání v potřebných a rozsáhlejších vědomostech, zejména v oboru domácnosti a ženského průmyslu.*“³²⁶ Učebními předměty byly náboženství (1 hodina týdně), vychovatelství (2 hodiny týdně), jazyk vyučovací a písemnosti (1 hodina týdně), počty s domácím účetnictvím (1 hodina týdně), země-dějepis (1 hodina týdně), nauka o domácím hospodářství (6 hodin týdně, předmět byl ještě rozdělen na teorii a praxi), kreslení od ruky (1 hodina týdně), krasopis (1 hodina týdně), zpěv (1 hodina týdně), ženské ruční práce (15 hodin týdně, ruční práce byly rozděleny na povinné a nepovinné). Souhrnem tyto předměty čítaly 30 hodin týdně.

Dívky v Carolineu nezapomněly, v písemnosti „*Verzeichniss der Handarbeiten der Mädchen-Arbeitschule in Carolineum zu Lukow.*“³²⁷ stojí, že dívky měly za úkol například ušít jednoduchou dětskou a ženskou pracovní zástěru, 4 ženské košile (a sice s jedním a se dvěma klíny, francouzskou a sedlovou košili), 2 pánské košile, 2 spodničky, 3 noční košile, 3krát jednoduché šaty, dětské šaty, spodní prádlo a další. Kromě toho měly denně, kromě sobot, hodinu teorie včetně přípravy vzorů, střihů a dalších příprav a 2,5 hodiny dopoledne a 4 hodiny odpoledne přímé ruční práce na výrobcích.³²⁸

Kromě třídních výkazů a účtů školy jsou v archivních záznamech uloženy také pečlivě vedené záznamy o dětech, kdo jim co platí, nebo kdo je jejich patronem. V kronice jsou kromě běžných provozních záznamů (docházka a početní stav děvčat, průběh školního roku, materiální přírůstky a úbytky a podobně) také zmínky o inspekcích (zprávy z těchto inspekcí byly vždy pochvalné, inspekce byla vždy velmi spokojena a své pochvalné dopisy zasílala do Prahy do hlavního sídla Kongregace milosrdných sester sv. Karla Boromejského).

„...*Urozená paní hraběnka Karla ze Seilern-Wenckheim zvěděvší od svého příbuzného, člena okresní rady školní, že její škola vyhovuje všestranně, takovou měla radost, že obyčejný svůj dar k vánocům letos zdvojnásobila...*“³²⁹

---

³²⁶ MZA Brno, G151Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562-1944), k. 55, i. č. 234, Písemnosti ze zprávy sirotčince a starobince v Lukově, folio 82.

³²⁷ MZA Brno, G151Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562-1944), k. 55, i. č. 234, Písemnosti ze zprávy sirotčince a starobince v Lukově, folio 151.

³²⁸ MZA Brno, G151Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562-1944), k. 55, i. č. 234, Písemnosti ze zprávy sirotčince a starobince v Lukově, folio 151.

³²⁹ SOkA Zlín, Soukromá národní škola dívčí Lukov, k. 9, i. č. 117, Kronika soukromé školy dívčí Lukov (1892-1948), zápis ze školního roku 1903/1904.

Dále pak nalezneme zmínky o výměnách učitelek, farářů, nebo návštěv arcibiskupa.

„...Vysokorodá Pani hraběnka Karla ze Seilern-Wenckheimů uvedla arcipastýře do slavnostní síně, kdež sirotci hráli divadelní představení „Májová slavnost“...“³³⁰

Ale najdeme zde i zmínky o běžném životě v ústavu (výlety, školní a církevní slavnosti a náboženské zkoušky dívek, ale i zprávy o epidemiích) i smutné záznamy o úmrtí sester, představených a dívkách.³³¹

„...Dne 11. dubna povolal k sobě Bůh dívku z prvního oddělení, Celestinu Drábkovou, již spolužákyně vyprovodily k poslednímu odpočinku...Společným službám Božím obcovaly žákyně za dozoru učitelek v každou neděli a svátek, jakož i ve dny nejvyšších jmenin J. J. V. V. totiž dne 4. října a 19. listopadu, kterýžto, dnů význam, pokud útlému mládí pochopitelně, vřele na srdce vložen.

Církevních průvodů zúčastnily se v den sv. Marka, ve dny křížové a o Božím Těle, svatě svátosti přijalo druhé oddělení v čas velikonoční a na konec roku.

O vánocích podělována byla chudá mládež celého patronátu zdejšího oděvem a obuví, mimo to dostaly všechny žačky z kláštera modlitební knihy. Při této příležitosti hrály malé dětské divadlo: „Štědrý večer“ a pěly několik vánočních písní.“³³²

„...Za krásných letních měsíců podniknuty 4 školní vycházky: dvě zeměpisné a dvě přírodopisné, při kteréžto poslední neopomenuly jsme použití blahosklonného pozvání urozené paní. hr. ze Seilernů navštívivše se svými žákyněmi museum lešenské s prospěchem nemalým...“³³³

„...18. 6. konána náboženská zkouška za přítomnosti hr. Josefa Seilerna pochvalu od inspektora obdržel i Josef Seilern a kancelář velkostatku...“³³⁴

---

³³⁰ SOKA Zlín, Soukromá národní škola dívčí Lukov, k. 9, i. č. 117, Kronika soukromé školy dívčí Lukov (1892-1948), zápis ze školního roku 1900/1901.

³³¹ SOKA Zlín, Soukromá národní škola dívčí Lukov, k. 9, i. č. 117, Kronika soukromé školy dívčí Lukov (1892-1948).

³³² SOKA Zlín, Soukromá národní škola dívčí Lukov, k. 9, i. č. 117, Kronika soukromé školy dívčí Lukov (1892-1948), zápis ze školního roku 1902/1903.

³³³ Tamtéž, zápis ze školního roku 1907/1908.

³³⁴ Tamtéž, zápis ze školního roku 1918/1919.

O chod svého ústavu se hraběnka Sarolta velmi zajímala, nevynechala téměř žádnou příležitost Carolineum navštívit, nebo se zúčastnit školních akcí. Dokladem toho jsou četné záznamy ve školní kronice, kde prakticky nenajdeme záznam, kde by alespoň jednou za rok nebyla zmínka o „výsostně urozené paní hraběnce“, ať už o její běžné návštěvě, pravidelném vánočním obdarování chudých a potřebných v celém okrese Holešov, účasti na školních akcích, nebo při výjimečných událostech, jako bylo například biřmování dívek, duchovní slavnosti, nebo církevní či světské návštěvy. Hraběnka Sarolta štědře obdarovávala školu hlavně materiálními prostředky, ale přispívala i finančně více, než jiní. Paní hraběnka Sarolta se účastnila života ve své škole a podporovala ji, jak to jen bylo možné. Důkazem jejího zájmu jsou četné zápisy v kronice Carolineum, jako například:³³⁵

1894/1895 – „...Slavnost vánočního stromku a podělování chudého žactva oblekem předcházela pastýřská hra: „Pouť k jesličkám“. Zúčastnily se jí pouze chovanky za přítomnosti vys. urozené Paní hraběnkyně, její dítek a velkého počtu obecního...“

„...Poslední vycházky, která tvořila slavnostní závěr školního roku zúčastnila se opět vys. urozená Paní hraběnkyně s rodinou, častovala dítky mlékem, pečivem a ovocem...“

1895/1896 – „...Po celou zimu dostávalo 20 chudých dětí oběd, velký pak počet veškeré školní requisitory i materiál k ručním pracím zdarma, velikomyslností vys. urozené Paní hraběnkyně...“

1896/1897 – „...Dobrotivostí vys. urozené paní hraběnkyně Karoliny ze Seielern-Wenckheimů dostávaly chudé žákyně v zimě polévku, většina dívek měla nejen školní potřeby, ale i materiál k ručním pracím úplně zdarma...“

1897/1898 – „...Ku přání vys. ur. Pana hraběte Františka ze Seielernů, podnikly chovanky Carolineum pouť na sv. Hostýn, doprovázeny domovní Paní představenou...“

---

³³⁵ SOkA Zlín, Soukromá národní škola dívčí Lukov, k. 9, i. č. 117, Kronika soukromé školy dívčí Lukov (1892-1948), zápisy z jednotlivých školních roků.

1898/1899 – „...*O vánocích darovala vys. urozená Paní hraběnka kus plátna pro chudé a bednu zápražky na polévku, kromě obyčejného podělování oděvem a obuví...*“

1899/1900 – „...*Značnější dary, jichž se letos škole dostalo, jsou: Dvě bedny polévkové zápražky v ceně as 50 K, kus plátna, 40 m na košile, ceny 20 K, obé od vys. ur. Hraběnky, Karly ze Seilern Wenckheimů...*“

1900/1901 – „...*Bednu 50kg polévkové zápražky, 33métry plátna na košile (v ceně as 17 K), a všechny potřeby školní i mnohé knihy pro nemajetné žákyně. Vše to dar vys. ur. pí. hraběnky...*“

1902/1903 – „...*Chudé žákyně dostávaly polévku...pak veškeré potřeby školní, mnohé oděv a obuv, vše nákladem urozené paní hraběnky Karly ze Selern-Wenckheimů...*“

1905/1906 – „*Jest sice pravda, že zdejší méně úrodný kraj neposkytuje obyvatelstvům dostatečné živiny, ale lidumilná šlechta hrabat ze Seilernů pečuje všemožně o to, by chudému obyvatelstvu usnadnila vyživovati se přiměřenou prací i všestranným podporováním tak, že by se mohli dosti slušně živiti, kdyby však nebyli úplně oddáni tomu zlému návyku*³³⁶ ...“

„...*Jak již podotknuto, podporuje zdejší urozená paní hraběnka Karolina ze Seilernů chudobné rodiny a jich dítky velmi. Ku příkladu obdarováno v naší klášterní budově před vánoci hodně přes 100 chudých dítek z našeho okresu, šatstvem a obuví. Dívčám školním, chudobným zaopatřen pak materiál k ručním pracím, jakož i obědy v době zimní žákyním vzdálenějším...*“

Dalších podobných zápisů zde najdeme celou řadu. Hraběnka se však snažila vést i svou rodinu k podpoře těchto institucí, dokladem toho jsou pozdější záznamy, kdy se akcí účastnily nejen ona, ale i její děti, dcera Illona a synové Josef (nevlastní) a František.

---

³³⁶ Nářky na alkohol jsou časté a sestry mu dávají za vinu špatné výsledky některých žákyň v počtech. SOkA Zlín, Soukromá národní škola dívčí Lukov, k. 9, i. č. 117, Kronika soukromé školy dívčí Lukov (1892-1948), zápisy z jednotlivých školních roků.

1903/1904 – „...Značného daru 200 K dostalo se nám od komtesy Illony ze Seilernů s doložením, by se za ně nakoupily potraviny a rozdány mezi hodné, chudé rodiny. Bylo to před štědrým dnem a k nevypsání byla radost matek nad neočekávaným nadělením. Mnohá z nich až plakala...“³³⁷

Důkazem zájmu ze strany rodiny byly například návštěvy vánočních divadelních představení, kterých se účastnila celá hraběcí rodina, nebo pravidelná návštěva hraběnek na dětském dni.³³⁸ Přátelské vazby mezi patrony ústavu a samotným Carolineem dokládá například přivítání novomanželů hraběte Josefa Seilerna a hraběnky Terezie rozené Lažanské, kdy si dívky k této příležitosti připravily divadelní představení.³³⁹ Nebo:

1916-17 – „...Dívky ač byla válka a ony více než na učení pomáhaly s materiální podporou, secvičily hru „Zlomený květ“ u příležitosti zasnoubení hr. Illony a hr. Hoyosem...“

O podporu Caroleina se Seilernové snažili i během války, avšak při nedostatku naprosto všeho to bylo velmi obtížné, proto byla finanční i materiální podpora omezena na nezbytné minimum (šatstvo a jiný materiál a prostředky na zakoupení krup a hrachu na polévku).

1918/1919 – „...Během štědrých dní se vybíralo na vdovy a sirotky po padlých legionářích vybráno bylo 102,46 K, z toho přispěl urozený pán Josef Seilern 50 K...“³⁴⁰

Během první světové války se dívky z Caroleina samy snažily pomáhat a dokazovat svou vlasteneckou lásku. Trhaly a sušily ostružinové listí vojákům na čaj, zpracovávaly

---

³³⁷ SOkA Zlín, Soukromá národní škola dívčí Lukov, k. 9, i. č. 117, Kronika soukromé školy dívčí Lukov (1892-1948), zápis ze školního roku 1903/1904.

³³⁸ V roce 1913 se jí zúčastnily všechny tři hraběnky: hraběnka Sarolta Seilern-Wenckheimová, hraběnka Illona Hoysová a hraběnka Terezie Seilernová, roz Lažanská. SOkA Zlín, Soukromá národní škola dívčí Lukov, k. 9, i. č. 117, Kronika soukromé školy dívčí Lukov (1892-1948), zápisy z jednotlivých školních roků.

³³⁹ SOkA Zlín, Soukromá národní škola dívčí Lukov, k. 9, i. č. 117, Kronika soukromé školy dívčí Lukov (1892-1948), zápis z roku 1913.

³⁴⁰ SOkA Zlín, Soukromá národní škola dívčí Lukov, k. 9, i. č. 117, Kronika soukromé školy dívčí Lukov (1892-1948), zápis ze školního roku 1918/1919.

plátno, flanel, vlnu i papír a výrobky zasílaly na frontu. Šily oblečení, pletly, háčkovaly a zasílaly je vojákům jmenovitě, byli to buď nemajetní, nebo známí.³⁴¹

1919/1920 – „...*Již koncem srpna zaslána nám zpráva generální představenou z Prahy, že za ½ roku máme opustiti milé své působiště Lukov, kde sestry našeho řádu působily plných 35 let s velikým prospěchem a zdarem...*“³⁴²

Milosrdné sestry kongregace sv. Karla Boromejského odešly ke dni 29. února 1920.³⁴³ Ihned po jejich odchodu nastoupily k 1. březnu sestry sv. Kříže z Chorýně. Výuka, stejně tak jako i provoz školy a ostatních ústavů pod původním vedením boromejek, tedy zůstaly naprosto nepřerušeny.

Tuto změnu dívky v Carolineu nesly nelibě, avšak po čase si zvykly. Bohužel v korespondenci, v kronice, nebo v jiných pramenech není uveden důvod odchodu sester z Lukova. V kronice je pouze zmínka, že obdržely oznámení s datem odchodu a osobní poznámka, že tato skutečnost všechny sestry velmi mrzí, ale svým nástupkyním přejí hodně štěstí.³⁴⁴

Změna ale nastala i v podpoře školy ze strany Seilernů, což bylo nejspíše v důsledku pozemkové reformy a značné ztráty rodinného majetku. Poklesla i vzájemná spolupráce mezi Carolineem a paní hraběnkou, což můžeme soudit jak dle záznamů ze školní kroniky, tak i dle faktu, že korespondence i osobní zájem paní hraběnkou značně poklesl. Zápis ve školní kronice se ještě zmiňuje, že panská rodina z Lešné se účastnila církevních slavností, avšak následuje výtku, že paní hraběnka ničím nepřispěla k vánoční nadílce: „...*Potom byly děti podělováni skromničkým dárkem nějakých pamlsků, neboť byv. paní hraběnka Karol. Seilernová letos ničím nepřispěla k nadílce...*“. Tato nastalá situace pokračovala až do školního roku 1924/1925:

„...*Ač byl teprve začátek škol. roku, připravovaly jsme se k velké slavnosti. Během r. 1924 postoupila dosavadní majitelka, pí. Karla Seilernová sirotčinec i školu Svazu čs.*

³⁴¹ SOkA Zlín, Soukromá národní škola dívčí Lukov, k. 9, i. č. 117, Kronika soukromé školy dívčí Lukov (1892-1948), zápis ze školního roku 1918/1919, záznam ze školního roku 1914/1915.

³⁴² SOkA Zlín, Soukromá národní škola dívčí Lukov, k. 9, i. č. 117, Kronika soukromé školy dívčí Lukov (1892-1948), zápis ze školního roku 1918/1919, záznam ze školního roku 1919/1920.

³⁴³ Zmínka o Líšni, odešla tam jedna z učitelek. SOkA Zlín, Soukromá národní škola dívčí Lukov, k. 9, i. č. 117, Kronika soukromé školy dívčí Lukov (1892-1948), zápisy z jednotlivých školních roků.

³⁴⁴ SOkA Zlín, Soukromá národní škola dívčí Lukov, k. 9, i. č. 117, Kronika soukromé školy dívčí Lukov (1892-1948), zápis ze školního roku 1919/1920.

charity v Olomouci. Tato změna byla oslavena dne 14. září 1924; při této příležitosti – převzetí celého ústavu Svazem čs. charity – poctil nás svou vzácnou návštěvou i nejd. P. arcibiskup olm., dr. Leopold Prečan, který udílel právě sv. biřmování v nedaleké Trnavě. Této srdečné slavnosti zúčastnil se i předseda Svazu, kanovník J. Stavěl, ředitel spolku – pravý otec sirotků – P. Ludvík Bláha, dřívější majitelka pí. Karla Seilernová, p. starosta a přednější občané z Lukova...“

Odprodej Carilonea však neznamenal definitivní odříznutí vzájemných vazeb mezi školou a Seilernovými, četné záznamy školní kroniky dokazují spolupráci i podporu od rodiny:

1925/1926 – „...Sbírky školních pomůcek byly letos rozšířeny. Poněvadž v mateřské škole, vydržované býv. hraběnkou K. Seilernovou, bylo již po několik let velmi málo dětí, a také z toho důvodu, že potřebovala tuto budovu k jinému účelu, zrušila pí. hrab. Dětskou zahrádku. Na prosbu sester darovala jim pí. hrab. obrazy, které zůstaly ze zrušené školky. Tím rozmnoženy naše sbírky o 16 obrazů přírodopisných a 8 k názornému vyučování. Kromě toho připadla nám i sbírka obrazů náboženských, a to hlavně ze St. Zákona. Obrazy tyto byly dosti zachovalé a mnohé úplně nové velmi nám ve škole poslouží.

Mimo to daroval nám dp. profesor E. Kapoun z Lešné 5 pěkných vycpaných ptáků...“³⁴⁵

1929-1930 – „...Ke konci května oslaveny též 70 narozeniny zakladatelky naší školy pí Karly, bývalé hraběny Seilernové. Jednotlivé části programu provedeny byly ve slavnostní síni lešenského zámku...“³⁴⁶

1937/1938 – „...K příznivcům naší školy dlužno na prvním místě počítati pana velkostatkáře Josefa Seilern-Aspanga, neboť hned na počátku školního roku věnoval škole větší peněžitý dar pro chudé žákyně. V měsíci listopadu obrátila se na něho správa školy opět se žádostí o podporu na stravovací akci chudých žákyň. Pan velkostatkář daroval škole na tuto akce 5q bramborů, 1q pšenice a 200 Kč na zakoupení potřebného tuku. Za

---

³⁴⁵ SOkA Zlín, Soukromá národní škola dívčí Lukov, k. 9, i. č. 117, Kronika soukromé školy dívčí Lukov (1892-1948), záznam ze školního roku 1925/1926.

³⁴⁶ Tamtéž, záznam ze školního roku 1929/1930.

*všechno toto nepřál si díky osobních ani písemných. Proto alespoň zde dovoluji si mu vysloviti upřímný dík a Pán Bůh zaplat!*³⁴⁷

Škola bez obtíží fungovala během celého meziválečného období. Samozřejmě, že během protektorátní doby rostly obavy o zrušení školy, které se poměrně záhy naplnily. O to smutnější byl fakt, že škola měla oslavit své padesáté výročí fungování, byla místo toho uzavřena:

„...29. října vydán ministrem školství Emanuelem Moravcem výnos o zrušení všech konfesijních škol, k nimž připočtena i naše, ač to není pravda, ježto škola přijímá žáky všech vyznání i bez něho. Od toho dne jsme žily odevzdány do vůle Boží v hrozném napětí, kdy dostaneme zprávu o zrušení černé na bílém. Tento osudný výnos přinesl nám sv. Martin 11. listopadu 1942. Pán Bůh dopustil, aby naše škola byla obětí nacistického běsnění. Proč, zjeví nám věčnost. Výnosem Mšano ze dne 29. října 1942, čís. 117.041/42-1/1 byla s okamžitou platností škola zrušena a podle přípisu okr. školního výboru v Kroměříži ze dne 10. Listopadu 1942, čís. 2.573 byly děti předány veřejné škole...“³⁴⁸

Po konci války se objevily nové problémy a překážky spojené s otevřením školy. Tyto spory se vedly až do roku 1948. Všechny zápisy do té doby jsou spíše politického charakteru a popisují situaci ve společnosti, než záležitostí týkající se školního chodu. K definitivnímu uzavření školy došlo ve školním roce 1947/1948.

4. 5 NÁRODNÍ ŠKOLA LUKOV

Škola v Lukově byla zřízena v roce 1815 a do roku 1866 sídlila ve farním domě, vlastní budovu škola neměla až do roku 1945. Od roku 1866 byla školní budova v objektu

---

³⁴⁷ SOkA Zlín, Soukromá národní škola dívčí Lukov, k. 9, i. č. 117, Kronika soukromé školy dívčí Lukov (1892-1948), záznam ze školního roku 1937/1938.

³⁴⁸ SOkA Zlín, Soukromá národní škola dívčí Lukov, k. 9, i. č. 117, Kronika soukromé školy dívčí Lukov (1892-1948), záznam ze školního roku 1942/1943.

čp. 32, který byl majetkem hraběte Josefa Seilerna.³⁴⁹ V roce 1875 byla škola rozšířena na dvoutřídní³⁵⁰ a v roce 1890 byla přiškolená k obci Velíková.³⁵¹ Školu navštěvovali především chlapci, děvčata chodila především do soukromé obecné školy, Carolinea.

V roce 1894 byla na náklady majitele školní budovy Hraběte Františka Josefa Seilerna provedena přestavba a roku 1913 byly ke školní budově přistavěny další učebny. V roce 1930 bylo do školy zavedeno elektrické osvětlení a poslední stavební úpravy byly dokončeny v roce 1940 přístavbou třetí učebny.³⁵²

V letech 1942-1945 byla zrušena soukromá dívčí škola v Lukově, Carolineum. Všechny žákyně byly automaticky převedeny do veřejné obecné školy,³⁵³ která si pronajala učebny v budově kláštera.³⁵⁴

4. 6 ČTENÁŘSKÝ SPOLEK V LUKOVĚ POKROK

V Lukově, kromě jiného, fungoval i čtenářský spolek Pokrok. Tento spolek byl také původně pod podporou hraběcí rodiny. Dokládá to i fakt, že první zápis se začíná vlastnoručním podpisem paní hraběnky a to v plném znění: „*Sarolta Grafín Seilern geb. Grafín Wenckheim*“.³⁵⁵ Zápisy ze schůzí jsou natolik stručné, že obsahují pouze podpisy a mnohdy chybí i samotná datace. Poslední zápis nese datum 1. 5. 1919. Schůze uskutečněné 11. listopadu 1918 k oslavě vymanění se z monarchie se Sarolta nezúčastnila.³⁵⁶

---

³⁴⁹ Otec Františka Josefa Seilerna. SOkA Zlín, Národní škola Lukov, i.č.130, Kronika školy lukovské (1878-1930), nefoliováno.

³⁵⁰ Ve školním roce 1884-1885 navštěvovalo školu 201 žáků, z toho 61 z Velíkové. SOkA Zlín, Národní škola Lukov, i. č. 130, Kronika školy lukovské (1878-1930), nefoliováno.

³⁵¹ V letech 1894-1907 byly obě třídy spojeny a škola byla dočasně jednotřídní. SOkA Zlín, Národní škola Lukov, i. č. 130, Kronika školy lukovské (1878-1930), nefoliováno.

³⁵² ŠTROBLÍK, Vladimír. *Národní škola Lukov*. SOkA Zlín, 1967, s. 1.

³⁵³ Roku 1943 byla pod správu veřejné obecné školy také mateřská škola. SOkA Zlín, Národní škola Lukov, i. č. 132, Školní kronika (1940-1944), nefoliováno.

³⁵⁴ ŠTROBLÍK, Vladimír. *Národní škola Lukov*. SOkA Zlín, 1967, s. 1.

³⁵⁵ Památní kniha čtenářského spolku Pokrok v Lukovci, neinventarizováno.

³⁵⁶ Tamtéž.

5. NEMOCNICE A ŠKOLA VE ŠTÍPĚ

5. 1 NEMOCNICE VE ŠTÍPĚ

Vznik první nemocnice ve Štípe se datuje k 17. únoru 1764, kdy hrabě Jan Fridrich Seilern založil špitál. Dozvídáme se tak z protokolu, který podepsal také viceděkan P. Ignác Šubrt.³⁵⁷ V tomto záznamu se mimo jiné dočteme, že:

„... Já, Jan Fridrich Seilern, panující pán na Lukově a v Kralicích, uvažuje pomíjcnost v tomto světě a pamatuje slov Jobových: Jako bláto jsi mě hnětl a obrátíš opět v prach – Hrob jest mým domem – těmito a jinými slovy Písma svatého upozorněn jsem, že třeba žítí dobře a zbožně, a abych dle slov Kristových poklad si pro nebe učinil, z vlastní vůle při dobrém rozmaru a paměti zařizuji na mém panství ve Štípe špitál pro 7 chudých ke práci neschopných, a zajišťuji pro ně nezměnitelně ročně tyto dávky: z úřadu rentového NA MASO A SŮL..., z úřadu kastelánského PŘEDNÍ PŠENICE, PŘEDNÍ RÉŽ, HRÁCH, ČOČKA ATD..., z úřadu lesního 15 SÁHŮ DŘEVA... Povinnosti špitálníků budou: modliti se denně 3 sv. růžence – první: za duše v očištění, druhý: za panujícího hraběte, třetí: aby Bůh byl odměnitelem každého dobrého skutku a rodině hraběcí popřál šťastnou hodinku smrti... A to všecko, aby tak plněno bylo, jest můj rozkaz a vůle. K potvrzení jest můj podpis a připojení pečeti.

Stalo se v roce 1736, měsíce máj.

Jan Bedřich Seilern“³⁵⁸

Z roku 1837 pochází druhá nadační listina, jejímž autorem je Josef Jan Seilern.³⁵⁹ Další zmínky o lékařské péči jsou až z roku 1910 (17. července), a to při příležitosti založení „Spolku pro ošetřování nemocných ve farnosti Štípské“.³⁶⁰ Ze stanov, které jsou uvedeny i na pozvání k přistoupení do spolku, jasně vyplývají jeho cíle:

³⁵⁷ SOKA Zlín, Obú Štípa, k. 13, i. č. 13, Kronika (1926-1946), nefoliováno. ŠTROBLÍK, Vladimír. *Archiv obce Štípy 1564-1945 (1956)*. SOKA Zlín, 1989. s. 1 PALA, Josef. *Štípa. Mariánské poutní místo*. Štípa, 2003, s. 95.

³⁵⁸ Tento citovaný protokol je uveden podle publikace doktora Josefa Paly, který jej také přesně cituje. PALA, Josef. *Štípa. Mariánské poutní místo*. Štípa, 2003, s. 95.

³⁵⁹ PALA, Josef. *Štípa. Mariánské poutní místo*. Štípa, 2003, s. 95

³⁶⁰ Pomineme-li záznamy o pravidelné finanční a materiální podpoře špitálu od členů rodu Seilernů, nebo pravidelné dávky z panství a později z velkostatku. Tamtéž.

„ ... *Pozvání ku přistupování ku Spolku pro ošetřování nemocných ve farnosti Štípské...*

1. *Účelem spolku jest, bezplatně ošetřovati chudé a nemocné a chudé nedělky v duchu křesťanské lásky k bližnímu. Ošetřování toto obstarávají duchovní sestry nebo vycvičené ošetřovatelky.*
2. *Prostředky – K dosažení účelu spolkového slouží příspěvky členů a dobrovolné dary, odkazy a úředně povolené sbírky atd.*
3. *Členové spolku jsou – a) zakládající, kteří zaplatí 50 K během jednoho roku v částech libovolných, - b) přispívající ...*³⁶¹

Výše zmíněnou lékařskou a ošetřovatelskou péči zajišťovaly duchovní sestry, konkrétně sestry Kongregace milosrdných sester sv. Kříže.³⁶² Celkem v zařízení bylo 10 osob, z toho 7 (3 muži a 4 ženy) bylo chudých lidí a 3 sestry.³⁶³ Jak udává poznámka paní hraběnky v textu dokumentu, který si nechala zhotovit a který je předmětem dalšího rozboru níže v textu. I ve farní kronice je zápis o příchodu milosrdných sester a důkazu o zásluze, kterou na tomto příchodu měla hraběnka Sarolta:

*„V tomtéž měsíci (září) dokončena oprava hrab. špitálu a úprava jeho pro 3 milosrdné sestry. Sv. Kříže, jež napotom správu a domácnost špitálu a jeho obročníků převzaly a tam se ubytovaly. Vys. uroz. paní hraběnka uvedla je sem zároveň i pro ošetřování nemocných ve Štípe a Kostelci a vykonala takto velmi záslužný, bohumilý dobrý skutek.“*³⁶⁴

O další činnosti tohoto spolku se můžeme dočíst v jedné z jeho pravidelných zpráv. Například dne 27. prosince 1928 byl proveden tento zápis:

„...Členové spolku platili 1 Korunu, ovšem někteří více, jiní méně. Výbor spolku zvolil za sebe komisi, sestávající z mužů a žen, a ti měli povinnost: nemocné chudé

³⁶¹ Tento citovaný dokument je uveden podle publikace doktora Paly, který jej také přesně cituje. PALA, Josef. *Štípa. Mariánské poutní místo*. Štípa, 2003, s. 95.

³⁶² Této kongregaci je věnována jedna podkapitola ve čtvrté kapitole této práce, kde je rozepsán jejich původ, způsob založení, charakteristika, hlavní představitelé, patroni a vzory, počátky působení v našich zemích, organizační struktura a charakteristické znaky kongregace. Z tohoto důvodu v této části práce nebudu další informace o této Kongregaci více rozvádět.

³⁶³ SOKA Zlín, ŘkFú Štípa, i. č. 139, Deníky špitálu (1823-1922), nefoliováno, záznamy příjmů a výdajů a také počty osob ve Špitále.

³⁶⁴ SOKA Zlín, ŘkFú Štípa, i. č. 74, Farní kronika, zápis z roku 1910.

v ošetřování pravidelně navštěvovati a jim též o podporu se postarati. Členů bylo asi 188. První léta spolek prosperoval a žil až do let 1926. Příspěvky se scházely a byly dávány paní hraběnce Charlottě Seilernové, která jimi a vlastní dobročinností hradila výlohy v lékárně a sama ze svého platila 2 sestřičky ve štípském špitále obnosem 800 Korun. Činnost spolku v posledním čase pozůstávala hlavně v tom, že nemocní vyhledávali sestřičky i pro léky, a pro domácí ošetřování.

Tento spolek změněn byl ve spolek Ludmila – farní obor Charity ve Štípě a slučuje všechny náboženské katolické spolky ve farnosti.

Účel spolku:

1. Organizovati činnost charitativní ve farnosti
2. Bídu mravní a náboženskou odstraňovati
3. Prováděti lásku praktickou, milosrdenství ve všech oborech lidské bídy...³⁶⁵

Poslední zápis tohoto spolku o jeho činnosti a financích je datován ke dni 16. prosince 1952.³⁶⁶

Naturální a finanční podporu ze strany velkostatku dokládá i dokument ze 14. prosince 1910, který si pravděpodobně nechala vyhotovit paní hraběnka Sarolta.³⁶⁷ Zde se přesně dozvídáme, kolik a čeho špitál ve Štípě pravidelně dostával z velkostatku od roku 1736 i od samotné hraběnky. Tak si můžeme představit, jak a z čeho špitál hospodařil a do jaké míry majitelé velkostatku štípský špitál podporovali. Z jiných dokumentů ovšem navíc vyplývá, že byl špitál ve Štípě podporován i z jiných zdrojů. Existují záznamy, které nám dokládají, kdy a v jakém množství byly do špitálu zasílány dávky například jablek, nebo dřeva.³⁶⁸

Pro přehlednost jsou hodnoty z dokumentu seřazeny do níže uvedených tabulek. První tabulka „I. Základní fond příjmů od roku 1736“,³⁶⁹ nám udává přehled surovin.

---

³⁶⁵ Tento citovaný dokument je uveden podle publikace doktora Paly, který jej také přesně cituje. PALA, Josef. *Štípa. Mariánské poutní místo*. Štípa, 2003, s. 95.

³⁶⁶ PALA, Josef. *Štípa. Mariánské poutní místo*. Štípa, 2003, s. 95.

³⁶⁷ Můžeme tak soudit dle toho, že zmíněný dokument by zařazen v její pozůstalosti a byl uložen konkrétně ve spisech vztahujících se ke špitálu ve Štípě. Navíc jsou v textu její rukou psané poznámky. MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562-1944), k. 55, i. č. 234, Písemnosti ze správy sirotčince a starobince v Lukově a špitálu ve Štípě (1844-1931), folio 5.

³⁶⁸ MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562-1944), k. 55, i. č. 234, Písemnosti ze správy sirotčince a starobince v Lukově a špitálu ve Štípě (1844-1931), folio 5.

³⁶⁹ MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562-1944), k. 55, i. č. 234, Písemnosti ze správy sirotčince a starobince v Lukově a špitálu ve Štípě (1844-1931). SOkA Zlín, ŘkFú Štípa, i. č. 24, Deník jmění hraběcího špitálu (1901-1952). SOkA Zlín, ŘkFú Štípa, i. č. 139, Deníky špitálu (1823-1922).

Tabulka č. 6

SUROVINA	MNOŽSTVÍ	CENA / á	SOUHRN
Slad	47 Kg	2.- K	94.- K
Hrách	4.64 Q ³⁷⁰	20.- K	92.80.- K
Pšenice	4.62 Hlt ³⁷¹	13.40.- K	61.91.- K
Žito	24.90 Hlt	12,- K	298.80.- K
Měkké dřevo	45 Rm ³⁷²	4.- K	180.- K
Maso, sůl a loupaná rýže			102. 48.- K
			829.99.- K
Primární vklad od štípského pana faráře			229.53.- K
			1059.52.- K

druhá tabulka „II. Příplatky od vysoceurozeného Pana Hraběte do roku 1910“, ³⁷³ zase představuje příspěvky od Seilernů.

Tabulka č. 7

SUROVINA	MNOŽSTVÍ	CENA/á	SOUHRN
Tvrdá nahníla polena	12 Rm	6.- K	72.- K
Mléko (6 litrů denně)	2190 L	13.70.- K (Hl)	300.- K
Brambory (in Natura)	20 Mc ³⁷⁴	6.- K	120.- K
Zeleninová zahrada k volnému využití			-
Pro sestru od svatého Kříže			400.- K
			892.- K

³⁷⁰ Metrický cent

³⁷¹ Hektolitr

³⁷² Raummeter = metr krychlový

³⁷³ MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562-1944), k. 55, i. č. 234, Pisemnosti ze správy sirotčince a starobince v Lukově a špitálu ve Štípe (1844-1931), folio 5.

³⁷⁴ Metercentner = metrický cent

Souhrnné příjmy špitálu ve Štípě činí: základní příjmy 1059.52³⁷⁵ a příplatky 892,-. Celkem tudíž 1951.52. K. Dále k této cifře paní hraběnka přičetla dalších 800,- za domácí výdaje a jiné potřeby pro další dvě sestry. Výslednou sumu potom vypočítala na 2751.52 K.³⁷⁶

Pod tímto souhrnem ještě stojí poznámka, ze které jasně vyplývá, jakým způsobem byly tyto výše zmíněné příjmy a dávky placeny:

„Všechny díly mzdy v naturáliích s výjimkou dřeva jsou odváděny čtvrtletně v platbě předem, rovněž jako čistá hotovost. Přísun dřeva dle potřeby. Tuk a hrách budou odpovídat tržní ceně.“³⁷⁷

Od roku 1912 se naturální dávky špitálu extrémně nezměnily. Důchodní kancelář vypočítala příspěvky v následujícím dokumentu takto:

„V naturáliích dostávají špitálníci z panství Lukovského

<i>Naturálie</i>	<i>Množství</i>	<i>K (a)</i>	<i>h (a)</i>	<i>K</i>	<i>H</i>
<i>Omastku</i>	<i>47 K^o=</i>	<i>1</i>	<i>80</i>	<i>84</i>	<i>60</i>
<i>Pšenice</i>	<i>4hl 62l</i>	<i>13</i>	<i>40</i>	<i>61</i>	<i>91</i>
<i>Žita (rži)</i>	<i>24hl 90l</i>	<i>12</i>	<i>0</i>	<i>298</i>	<i>80</i>
<i>Váře</i>	<i>5hl 80l</i>	<i>20</i>	<i>0</i>	<i>116</i>	<i>0</i>
<i>Dříví štípaného</i>	<i>45m³</i>	<i>4</i>	<i>0</i>	<i>180</i>	<i>0</i>

Poznam. Ceny deputátu jsou tuto naznačené nemají stejnou výši, an se vždy tento deputat dle dotyčného seznamu tržního lístku z Holešova oceňuje; rovněž dřevo jinou cenu má a více dle ceníku na lesním úřadě.

Dle sdělení kanceláře důchodní v Lukově ze dne 23/5 1912.“³⁷⁸

Rodina Seilernů pamatovala na potřebné i při jiných příležitostech. Dokladem jejich štědrosti jsou mimořádné dary a příspěvky při výjimečných událostech:

³⁷⁵ V tomto místě došlo nejspíše k chybě, původní částka činí 1059.53,-, ale v souhrnu je uvedena částka 1059.52,-. Můžeme se ale domnívat, že ve výsledku lh nejspíše nehrál až tak podstatnou roli. MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562-1944), k. 55, i. č. 234, Písemnosti ze správy sirotčince a starobince v Lukově a špitálu ve Štípě (1844-1931), folio 5.

³⁷⁶ MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562-1944), k. 55, i. č. 234, Písemnosti ze správy sirotčince a starobince v Lukově a špitálu ve Štípě (1844-1931), folio 5.

³⁷⁷ Tamtéž.

³⁷⁸ MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562-1944), k. 55, i. č. 234, Písemnosti ze správy sirotčince a starobince v Lukově a špitálu ve Štípě (1844-1931), folio 7.

„8/3 Slavil p. hrabě stříbrnou svatbu a daroval na tu památku pro chudé obce Štípy a Kostelec 200K.“³⁷⁹

5. 2 ŠKOLA VE ŠTÍPĚ

Původní budova školy ve Štípě, tehdy pouze jednotřídní, byla vystavena v roce 1789. Pozemek patřil majitelům velkostatku Lukov, hrabatům ze Seilernu. Škola byla určena dětem z obcí Kostelec, Štípa, Lukov,³⁸⁰ ze Štákových pasek u Příluk a z Vršavy,³⁸¹ která v té době patřila ke Kostelci.³⁸²

Nejdůležitější dobou v historii školy jsou však šedesátá léta 19. století. V roce 1862 byl na školu přidělen učitelský pomocník, protože stávající počet žáků byl již na jednoho pedagoga neúnosný a v letech 1872 – 1887 je již škola uváděna jako dvoutřídní. Nejdůležitějším mezníkem však byl rok 1886. Původní budova školy byla již do té míry zchátralá, že se dokonce zvažovalo přerušení vyučování. Ještě v roce 1885 bylo zažádáno o stavbu nové školy, která by byla oproti té dřívější čtyřtřídní. Situace byla natolik neúnosná, že se neprodleně začala stavět škola nová, jejíž budova byla zkolaudovaná 28. listopadu 1886.³⁸³ Snad není nutné zmiňovat, že výstavbě nové budovy školy i jejímu provozu dopomohla pomoc a patronace pana hraběte Seilerna, přesto nám to dokládá školní kronika svými zápisy. Jeden z nich říká:

„ ... Poněvadž patron školy pan hrabě ze Seillernů nahlížel, že služné toto za tak velké namáhání při vyučování přes 200 dítek a při službě varhanické poměrně malé jest, povolil z důchodu velkostatku Lukova každoročně 20 zl. r. m. a později ještě 40 zl. r. m. co příspěvek, o kterýž příspěvek však každoročně žádati se musel.“³⁸⁴

³⁷⁹ SOkA Zlín, ŘkFú Štípa, i. č. 74, Farní kronika (1899-1957), folio 89, zápis z roku 1910.

³⁸⁰ Pouze do roku 1856, pak je vystavena škola v Lukově. SOkA Zlín, Národní škola Kostelec-Štípa, k. 34, i.č.437, Kronika národní školy (1861-1936).

³⁸¹ Vršava byla přeškolená do školního obvodu až v roce 1932. SOkA Zlín, Národní škola Lukov, i. č. 130, Kronika školy lukovské (1878-1930).

³⁸² ŠTROBLÍK, Vladimír. *Národní škola Kostelec-Štípa (1827-1953)*. SOkA Zlín, 1967, s. 1.

³⁸³ ŠTROBLÍK, Vladimír. *Národní škola Kostelec – Štípa (1827 – 1953)*. SOkA Zlín, 1967, s. 1.

³⁸⁴ SOkA Zlín, Nšk Kostelec – Štípa (1827 – 1953), k. 34, i. č. 437, Kronika národní školy (1861 – 1936), s. 1.

Další podporou od velkostatku byl například příspěvek na varhanickou činnost. Dále byl například při výstavbě nové školy dovolen přístup na části parcely velkostatku, umožňující lepší přístup ke škole.³⁸⁵ Roku 1905 byla škola rozšířena na pětitřídní, přístavbou dalších dvou tříd a roku 1923 dokonce na šestitřídní.³⁸⁶

Elektrické osvětlení bylo do školy zavedeno v roce 1938, v tomto období počet žáků značně narůstal, proto se přistoupilo k tzv. vyučování na směny. Byla sice zřízena jedna učebna ve staré budově školy, ta ale byla značně nevyhovující, protože byla velmi vlhká. Proto musela být v roce 1941 zrušena. V roce 1940 byl vybudován betonový chodník od školy až do středu obce Kostelec. O rok později, v roce 1941 byla nákladem 10.000 K vybudována kanalizace a až v roce 1946 byla zcela dokončena elektrifikace celé školní budovy. Vodovod byl do školy zaveden v roce 1947 nákladem 40.000 K.³⁸⁷

Dle záznamů školní kroniky měl velkostatek Lukov vždy svého zástupce v místní školní radě, což může být považováno za trvalý zájem Seilernů o dění v okolí nebo o vzdělávací činnost na svých územích. Další důkaz o zájmu ze strany Seilernů může být ten, že se hrabě František Josef Seilern osobně zasadil o pravidelné návštěvy dětí na bohoslužbách třikrát týdně. Tato informace je každoročně připomínána v zápisech kroniky.

„Pan hrabě Frant. ze Seilernů přál sobě, by školní dítky ve všední den 2 krát v témdni zvláštní mši svaté obcovali. Místní školní rada ustanovila k tomu úterý a pátek. Dítky vedeny jsou od učitelů z budovy školní mimo velkých služeb božích v neděli, ještě v pátek a úterý o ¼ na 9. Hodinu dopoledne a po mši svaté vedeny jsou zpět a sice před 9. Hodinou, načež se ihned u vyučování započne. První mše pro žáky započala v úterý dne 22. Dubna 1890.“³⁸⁸

Paní hraběnka pak se často účastnila školních akcí, jak se dozvídáme z nejednoho zápisu ve školní kronice:

---

³⁸⁵ SOkA Zlín, Nšk Kostelec – Štípa (1827 – 1953), k. 34, i. č. 437, Kronika národní školy (1861 – 1936), s. 8.

³⁸⁶ Podrobný přehled organizace školy v letech 1789 – 1934 je uveden v SOkA Zlín, Nšk Kostelec – Štípa (1827 – 1953), k. 35, i. č. 441, Kniha normálií, kde jsou také vedeny důležité záznamy o učitelích školy.

³⁸⁷ ŠTROBLÍK, Vladimír. *Národní škola Kostelec-Štípa (1827-1953)*. SOkA Zlín, 1967, s. 1

³⁸⁸ SOkA Zlín, Nšk Kostelec – Štípa (1827 – 1953), k. 34, i. č. 437, Kronika národní školy (1861 – 1936), s. 13.

„Dne 16. a 17. července 1893 byly vystaveny ruční práce zdejších žákyň. Výstavka tato byla velmi hojně navštívena. Mimo jiné prohlédli si práce tyto zdejší pan farář, který daroval při příležitosti této 5 zl. na materiál pro chudé žáky, a 17. 7. urozená paní hraběnka ze Seilernů, která byla s výsledky velmi spokojena, a nejdovednější žákyňi v oboru tomto, Alojsii Sálíkovu 5. zl. odměnila. Mimo to přislíbila dodati materiál pro chudé žákyňe.“³⁸⁹

„V neděli 11. července (1895) uspořádána výstavka sešitů krasopisných, úkolů slohových a početních, pak ručních prací ženských. Výstavka ta těšila se po celý den velmi četné návštěvě. Mimo jiné poctili ji vysokorodá paní hraběnka ze Seilernů se svoudceruškou a synem, pak školní sestry soukromé dívčí školy v Lukově se svými schovánkami.“³⁹⁰

„Dne 14. července uspořádána byla výstava ženských ručních prací a výkresů žáků zdejší školy. Výstava ta byla velmi hojně navštívena a těšila se velké pozornosti rodičů. Mimo jiné navštívila výstavu tuto též urozená paní Karolína hraběnka ze Seilernu, prohlížela si výkresy i ruční práce s velkým zájmem a vyslovila se o pracích žáků v obou směrech velmi lichotivě.“³⁹¹

A naopak, děti navštěvovaly zámecký park, což bylo pro ně velmi poučné. Záznamy o těchto školních vycházkách jsou ve školní kronice velmi časté: *„Koncem školního roku (1903) byly s jednotlivými třídami podniknuty poučné vycházky do hraběcího parku, na starý had Lukov, do „Lázní“ kosteleckých a pak do přírody vůbec.“³⁹²*

Podpora Seilernů škoie se neomezovala jen na drobné výdaje při výjimečných příležitostech, ale i příspěvky dřívím do školy a podobně. Drobných zmínek o štedrosti Seilernů je v kronice celá řada.

---

³⁸⁹ SOKA Zlín, Nšk Kostelec – Štípa (1827 – 1953), inv. č. 437, k. 34 Kronika národní školy (1861 – 1936), s. 18.

³⁹⁰ SOKA Zlín, Nšk Kostelec – Štípa (1827 – 1953), inv. č. 437, k. 34 Kronika národní školy (1861 – 1936), s. 31.

³⁹¹ Tamtéž, s. 114.

³⁹² Tamtéž, s. 60.

5. 3 MARIÁNSKÁ DRUŽINA

Společně v Lukově i ve Štípě samovolně vzniklo seskupení dívek Mariánská družina, což byla skupina žen a dívek z Lukova, Štípy a okolí a chovaneček Karolinea, které se účastnily nejrůznějších akcí v okolí. Podporovaly chudé například tím, že vlastnoručně vyráběly potřebné věci a oblečení, nebo potřebným darovaly výtěžky za svá ruční dílka a podobně. Dívky se zapojovaly do řady činností i akcí v obcích nebo během první světové války svým přispěním podporovaly jak muže na frontě svými ručními výrobky, tak i potřebné doma. Jejich členkami a podporovatelkami se staly i hraběnky ze Seilernu:

„...Dne 19. července (1908) konala zdejší Mariánská družina významnou slavnost „Svěcení svého praporu“, ku kteréžto slavnosti pozvány i naše školačky, zejména zpěvačky, jež doprovázely slavnostní průvod členek Mariánských z klášterní budovy k farnímu chrámu, kdež měly též účast na zpěvech Mariánských i písni mešní. Slavnost byla tím okázalejší jsouce přítomní nejen osadníci zdejší, ale i šlechtná pí. hraběnka ze Seilernů, jakožto vznešená „Matka“ praporu a komtessa Illona jako kmotra jeho. Slavnost tato nadchla nejen dívky dospělejší ku přistupování pod prapor Královny nebes, nýbrž vzbudila i v odrostlejších žákyních naději, že i jim bude jedenkrát dopřáno utéci se v bouřích života pod ochranný plášť Panny Marie...“³⁹³

---

³⁹³ SOkA Zlín, Soukromá národní škola dívčí Lukov, k. 9, i. č. 117, Kronika soukromé školy dívčí v Lukově, zápis z roku 1908.

6. LÁZNĚ KOSTELEČ

Významnou součástí velkostatku se staly lázně, které hraběnka Sarolta odkoupila v roce 1913. Přestože patří ke Kostelci, rozhodla jsem se je zmínit ze tří důvodů. Jsou v těsné blízkosti zkoumaného území³⁹⁴, dokládají podnikatelský ráz a zájem hraběnky o okolí a staly se centrem a významným činitelem kulturního rozvoje kraje.

Kostelecké sírné lázně sice nejsou tak známým lázeňským místem jako jejich blízký soused lázně Luhačovice, přesto v době svého největšího rozmachu zastávaly významnou funkci v okolí a svou činnost provozují dodnes. Dobový leták hlásá:

„...Leží v idylickém, pěkném údolí, na svahu bílých Karpat (278 m nad hlad. m.) a jsou romantickým pásmem lesů chráněny od větru. V okolí je mnoho přírodních krás a rozsáhlé lesy skýtají hojně příležitosti k vyražení a zotavení. Lázeňský dům je obklopen pěkným parkem.“³⁹⁵

První pramen byl objeven v roce 1742 místním rodákem Janem Zbořilem, avšak největšího rozmachu lázně dosáhly až na přelomu 19. a 20. století. A vystřídala se zde řada významných hostů. V roce 1790 lázně navštívil hrabě Mistrovský,³⁹⁶ léčil se zde známý rakouský básník Franz Grillparzer³⁹⁷ (tou dobou zde byl totiž jako vychovatel hraběcích

---

³⁹⁴ Kostelec byl součástí panství Lukov a také katastrálně bezprostředně sousedí se Štípou i Lukovem samotným.

³⁹⁵ MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562-1944), k. 53-54, i. č. 231, Majetkoprávní a správní záležitosti vlastního velkostatku Lukov a lázni Kostelec, folio 203-204, leták vodoléčebného ústavu – Sírných lázní Kostelec, Morava.

³⁹⁶ Hrabě Antonín Bedřich Mitrovský z Nemyšle (Mistrovský; 1770 – 1842), jihlavský krajský hejtman (1796), znojemský krajský hejtman (1797), vídeňský městský hejtman (1799), později dvorní rada u dvorního policejního úřadu, viceprezident dolnorakouské zemské vlády (1802), viceprezident českého gubernia (1804) a pražským městským hejtmanem (1805). Od roku 1815 zemský hejtman na Moravě a ve Slezsku, tento úřad zastával až do roku 1827. V letech 1819 a 1823 vedl moravský zemský sněm. Za své zásluhy byl dekorován nejvyššími rakouskými řády (Maltézský řád, Řád zlatého rouna, velkokříž Leopoldova řádu). Moravské zemské muzeum [cit. 2008-12-01]. URL<http://www.mzm.cz/mzm/osobnosti/antonin_bedrich_mitrovsky.html>. *Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích Diderot*. Svazek 5. Praha, 1999, s. 201.

³⁹⁷ František Grillparzer (1791-1872) byl významným rakouským spisovatelem a dramatikem. Jeho pracovní činnost byla velmi různorodá, vystudoval práva, živil se jako soukromý učitel a pracoval na ministerstvu financí. V letech 1832 - 1852 řídil archiv tohoto ministerstva (dříve c. k. dvorské komory). Z jeho umělecké tvorby velkého úspěchu dosáhlo dílo *Praměti*, inspirované nejspíše pobytem autora na zámku Velké Losiny. Jeho dalšími díly jsou *Běda lháři*, *Sappho*, *Libuše*, *Štěstí a pád krále Otakara*, nebo *Spor bratří v habsburském*

dětí, bohužel příliš dobré vztahy mezi ním a hraběcí rodinou nepanovaly; nicméně jeho velkou obdivovatelkou byla posléze i sama hraběnka Sarolta).

Léta 1899 až 1908 jsou roky největší slávy místních lázní, byla zde totiž založena akademická společnost, v jejímž čele stál MUDr. Jan Kovář a jako odborný poradce zde působil MUDr. František Veselý³⁹⁸.

V roce 1903 byly návštěvníkům k dispozici již dvě lázeňské vily a kaple,³⁹⁹ bohatý byl i společenský život. Téhož roku zde účinkoval například Jaroslav Kocián,⁴⁰⁰ nebo František Ondříček.⁴⁰¹

V roce 1910 vzniká akciová společnost „Lázeňské družstvo Kostelecké“ (nebo také „Lázeňské družstvo v Kostelci u Štípy“),⁴⁰² s celým názvem „Lázeňské družstvo sirnatých lázní a vodoléčebného ústavu v Kostelci u Štípy na Moravě, zapsané společenstvo s ručením omezeným.“⁴⁰³ Které bylo: „zapsáno do rejstříku společenstev 2. dubna 1910. Firm. 565 Gen. IV, 112. C.k. krajský soud jako soud obchodní v Uh. Hradišti.“⁴⁰⁴ Tato firma měla jako své sídlo uvedeno Kostelec u Štípy.⁴⁰⁵

Stanovy tohoto družstva mají celkem 39 bodů. Přesně definují název firmy a její sídlo, účel vzniku, charakter firmy, jednací řeč družstva (tou byla čeština), dobu trvání družstva a počet členů, vznik a zánik členství, práva, povinnosti a náplň členství, charakteristiku správy družstva, kterou tvořilo představenstvo, dozorčí rada a valná hromada (včetně jejich přesných definicí, práv a povinností).

Ve stanovách je vyřešena mimo jiné otázka finančních prostředků, příjmy, možnosti použití financí, členské příspěvky (ty činily 100 K) a zápisného pro každý rok,

---

rodu. Ve svých dílech řeší formou alegorie a na pozadí historických událostí dobové i nadčasové problémy a prolíná prvky německého osvícenství, klasiky a romantiky. *Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích Diderot*. Svazek 3. Praha, 1999, s. 94.

³⁹⁸ Ředitel lázní Luhačovice. Lázně Luhačovice [cit. 2008-12-01] URL<<http://www.lazneluhacovice.cz>>.

³⁹⁹ HUDEČEK, Alois, NYKODÉM, Josef, DIVÍLEK, Rudolf. *600 let obce Kostelec u Zlína*. Zlín, 1999, s. 28.

⁴⁰⁰ Jaroslav Kocian (1883-1950) byl světově uznávaný český houslista, pedagog působící od roku 1921 jako profesor (1939-1940 rektor) na pražské konzervatoři a v letech 1929-1943 profesor její mistrovské školy. Dále skladatelem převážně houslových skladeb. Byl představitelem Ševčíkovy houslové školy a proslavil se jako vynikající interpret děl Bacha, Mozarta, Čajkovského, nebo Dvořáka. *Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích Diderot*. Svazek 4. Praha, 1999, s. 124.

⁴⁰¹ František Ondříček (1857-1922) byl jedním z nejproslulejších světových houslistů své doby, ale i od roku 1909 pedagogem (1912-1918 ředitel) mistrovské školy konzervatoře ve Vídni, 1919-1922 profesor mistrovské školy konzervatoře v Praze. Konceroval po celé Evropě, v Rusku i v Severní Americe. Proslul především jako interpret děl Bacha, nebo Beethovena a stal se prvním interpretem Dvořákova houslového koncertu v moll. *Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích Diderot*. Svazek 5. Praha, 1999, s. 463.

⁴⁰² V dokumentech se běžně objevují obě dvě varianty.

⁴⁰³ MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562-1944), k. 53-54, i. č. 231, Majetkoprávní a správní záležitosti vlastního velkostatku Lukov a lázní Kostelec, folio 318.

⁴⁰⁴ Tamtéž.

⁴⁰⁵ Tamtéž. První bod stanov.

hranice půjček, rezervní fondy, nebo bilance majetku (aktiva i pasiva). Stanovy definují správní rok předsednictva, knihy účetnictví (stejně jako zisk a ztráty a vyvození důsledků), podmínky zániku družstva a odkazy na zákony (pokud vznikne situace, která není definovaná ve stanovách, nebo je jinak neřešitelná) a neopomíjí ani možné rozpory mezi členy a podmínky jejich řešení.⁴⁰⁶ Poslední bod stanov ustanovuje členy představenstva:

„Členové prvního představenstva těmito stanovami legitimováni jsou tito zřizovatelé družstva, kteří též zápis do rejstříku společenstev provéstí mají a v ustavující valné hromadě družstva dne 9. března 1910 v Holešově odbývané, do představenstva zvoleni byli pánové:

J. M. Kadlčák, předseda, ředitel a říšský poslanec ve Frýdlantě

P. Jan Drábek, místopředseda, děkan a farář ve Fryštáku

P. Jan Hradil, pokladník, farář ve Štípě

P. Jan Hikl, člen představenstva, děkan a farář v Holešově

Lambert Klabusay, člen představenstva, majitel graf. ústavu v Holešově

Josef Jankovský, člen představenstva, majitel lázní v Kostelci

*M. U. Dr. Jan Sedlák, člen představenstva, lékař v Olomouci ...*⁴⁰⁷

Tento spolek se však brzy dostává do finančních tísni a dlužná částka dosahuje až 40.000 K. I přesto, jak dozorčí rada v dopise panu hraběti ze srpna roku 1912 udává, že:

„...letošním rokem nastal v návštěvě lázní potěšitelný a příznivý obrat.

*Veškeré byty jsou obsazeny, v lázních od ranního zásvitu do pozdního večera ozývá se čilý ruch, každému lázeňskému hostu, jichž bylo do konce července 128, lze vyčísti z tváře úplnou spokojenost, což jest zárukou, že vzrůst lázní jest zajištěn. Nejvíc však tou okolností, že veškeré překážky spojovací dráhy Holešov – Kostelec – Zlín, jsou odstraněny a se stavbou již asi příštím rokem započato bude, je skvělá budoucnost lázní Kosteleckých zajištěna...*⁴⁰⁸

---

⁴⁰⁶ MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562-1944), k. 53-54, i. č. 231, Majetkoprávní a správní záležitosti vlastního velkostatku Lukov a lázní Kostelec, folio 318-325. Stanovy lázeňského družstva v Kostelci u Štípy.

⁴⁰⁷ MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562-1944), k. 53-54, i. č. 231, Majetkoprávní a správní záležitosti vlastního velkostatku Lukov a lázní Kostelec, folio 318-325. Stanovy lázeňského družstva v Kostelci u Štípy.

⁴⁰⁸ MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562-1944), k. 53-54, i. č. 231, Majetkoprávní a správní záležitosti vlastního velkostatku Lukov a lázní Kostelec, folio 216.

Protože Seilernové vlastnili 10 podílů po 100 K, byla jim vypočítána dlužná částka na 1000 K. Jak dále vyplývá z dopisu ze dne 30. října 1913, kterým o vzniklé situaci pana hraběte informuje družstvo, bylo rozhodnuto na valné hromadě dne 2. října téhož roku o dobrovolné likvidaci „Lázeňského družstva sirnatých lázní a vodoléčebného ústavu v Kostelci u Štípy“.⁴⁰⁹

Téhož roku 1913 jsou lázně odprodány paní hraběnce Saroltě Seilernové za 123 tisíc. Hraběnka nechala lázně opravit a zmodernizovat. Pod její správou lázně začínají prosperovat, stávají se vyhledávaným místem odpočinku, léčby, ale i kulturním centrem oblasti. O tom, že si lázně vybudovaly pod patronací paní hraběnky své jméno, svědčí i řada novinových článků (ať už jsou to reportáže o lázeňských a letních sídlech, nebo jen reklamní články). V novinách Našinec č. 136 se dokonce zmiňují i o výjimečných hostech, kteří sem zavítali:

„... na zotavenou horským vzduchem dva páni z Vídně: Jeho Exc. P. Gilbert hrabě Hohenwart, bývalý velvyslanec ve Španělsku a dr. Hagenauer, místopředseda spolku Piova: oba jsou velmi spokojeni se svým pobytem v kraji zdejším. ...Otec hraběte Hohenwarta byl hrabě Karel, předseda minist. r. 1871. Připomíná si náš národ jeho působení posud vděčně, ač zemřel již r. 1899...“⁴¹⁰

A nebyli jediní, před první světovou válkou sem zavítali Alois Mrštík,⁴¹¹ nebo místní rodák, spisovatel a filolog František Bartoš.⁴¹² Během první světové války se zde zotavovali rakouští důstojníci a po jejím skončení sem zavítal například arcibiskup Dr.

---

⁴⁰⁹MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562-1944), k. 53-54, i. č. 231, Majetkoprávní a správní záležitosti vlastního velkostatku Lukov a lázní Kostelec, nefoliováno.

⁴¹⁰MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562-1944), k. 53-54, i. č. 231, Majetkoprávní a správní záležitosti vlastního velkostatku Lukov a lázní Kostelec, folio 243. *Z našich míst lázeňských a sídel letních*. In Našinec č. 136.

⁴¹¹ Alois Mrštík (1861-1925) byl českým prozaikem a dramatikem. Z jeho tvorby jsou nejznámější realistické prózy (Bavlnkvy ženy a jiné povídky), nebo románová kronika z moravského venkova Rok na vsi a jako spoluautor se svým bratrem Vilémem napsal divadelní hru Maryša, která je řazena k vrcholům českého realistického dramatu 19. století. *Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích Diderot*. Svazek 5. Praha, 1999, s. 259.

⁴¹²František Bartoš (1837-1906) byl českým národopiscem, jazykovědcem, pedagogem, etnografem, literárním historikem a zlínským rodákem. Byl také sběratelem a vydavatelem lidové slovesnosti, čímž se zařadil mezi osobnosti podporující moravskou vzdělanost a kulturu v druhé polovině 19. století. V průběhu své práce spolupracoval například s Leošem Janáčkem při hudebních zápisech lidových písní. Z jeho děl se k nejznámějším řadí *Dialektologie moravská*, *Kytice z národních písní moravských*, *Lid a národ*, nebo *Národní písně moravské nově nasbírané*. *Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích Diderot*. Svazek 1. Praha, 1999, s. 328.

Antonín Cyril Stojan,⁴¹³ Betty Smetanová,⁴¹⁴ nebo Matěj Pavlík⁴¹⁵ (známý jako biskup Gorazd, který byl popraven nacisty za ukrývání parašutistů).

V meziválečném období se v lázních vystřídala i řada herců, nebo zahraničních hostů, jak vyplývá i z korespondence paní hraběnky. Děkovné dopisy, ve kterých vyjadřovali hosté lázni svoji naprostou spokojenost, přicházely z Rakousko-Uherska, Německa, ale i z Londýna.⁴¹⁶

Slova chvály však zaznívala i z tisku. Obdivovali krásnou krajinu okolí i samotný provoz lázní,⁴¹⁷ oceňují zařízení pokojů a zdůrazňují moderní vybavení léčebnými prostředky.⁴¹⁸

Během druhé světové války byly lázně zabaveny za účelem rozšíření KLV,⁴¹⁹ příkazem ze dne 14. září 1943 tuto skutečnost oznamuje a nařizuje hraběnce Saroltě Seilernové dopisem der Bezirkshauptmann Reichsauftragsverwaltung, ve kterém říká, že lázně musí být okamžitě a zcela k dispozici KLV, včetně přilehlých objektů.⁴²⁰

Po konfiskaci majetku po druhé světové válce připadly lázně státu a později OÚ NZ Gottwaldov, ROH a nakonec Vítkovicím. V roce 1972 byla postavena nynější lázeňská hotelová budova a v roce 1994 lázně odkoupil Zlínstat a lázně znovu získaly statut lázni. V devadesátých letech k nim byl přičleněn i Golfový klub Zlín. Léčí se zde choroby

---

⁴¹³ ThDr. Antonín Cyril Stojan (1851-1923) byl moravským římskokatolickým knězem, buditelem, politikem (1896 říšský poslanec, 1918 poslanec národního shromáždění ČSR, 1920 senátor) a v letech 1921-1923 arcibiskupem olomouckým a metropolitou moravským. Byl iniciátorem řady náboženských a kulturních aktivit, zasloužil se o obnovení nejvýznamnějších poutních míst Svatého Hostýnu a Velehradu, byl zakladatelem Apoštolátu sv. Cyrila a Metoděje a pozdější České katolické charity a jako organizátor mezinárodních unionistických kongresů na Velehradě (od roku 1907) se snažil vytvořit církevní i duchovní jednotu Slovanů. *Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích Diderot*. Svazek 7. Praha, 1999, s. 288.

⁴¹⁴ Betty Smetanová (roz. Ferdinandová 1840 – 1908), druhá manželka hudebního skladatele Bedřicha Smetany. Po manželově smrti žila společně se svou dcerou a jejím manželem v Lukově, kde byla velmi oblíbená. Zemřela v Luhačovicích, kde je i pochovaná. Národní muzeum [cit. 2008-12-01] URL<http://www.nm.cz/snm/download/SBS_Zpravodaj_2008.pdf>, Lázně Luhačovice [cit. 2008-12-01] URL<<http://www.lazneluhacovice.cz>>.

⁴¹⁵ Matěj Pavlík (1879-1942) byl českým pravoslavným biskupem. Původně byl katolickým knězem, v roce 1920 byl spoluzakladatelem Církve československé a v roce 1924 byl vysvěcen pravoslavným patriarchou, stal se nejvyšším představitelem české pravoslavné církve a přijal jméno Gorazd. Byl také horlivým zastáncem cyrilometodějské tradice a návratu k ní. Za svou pomoc při ukrývání československých parašutistů, kteří uskutečnili atentát na Heydricha, byl zajat, mučen, odsouzen k trestu smrti popraven nacisty. V roce 1987 byl jako mučedník svatořečen. *Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích Diderot*. Svazek 3. Praha, 1999, s. 74.

⁴¹⁶ MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562-1944), k. 53-54, i. č. 231, Majetkoprávní a správní záležitosti vlastního velkostatku Lukov a lázni Kostelec, folio 568 – 569, dopis z Londýna.

⁴¹⁷ „... *Co krají příroda dala, zvelebila nad obyčej paní Šarlota hraběnka ze Sielernu ...*“ MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562-1944), k. 53-54, i. č. 231, Majetkoprávní a správní záležitosti vlastního velkostatku Lukov a lázni Kostelec, folio 243. Našinec č. 136.

⁴¹⁸ Tamtéž, folio 243. Našinec č. 136.

⁴¹⁹ Kinderlandverschickung.

⁴²⁰ MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562-1944), k. 53-54, i. č. 231, Majetkoprávní a správní záležitosti vlastního velkostatku Lukov a lázni Kostelec, folio 216.

pohybového ústrojí a kožní nemoci. Středisko slouží jako rekreační a společenské centrum zlínského kraje dodnes.⁴²¹

Vodoléčebný ústav – Sírné lázně Kostelec – byly dle propagačních letáků výborným lázeňským místem pro:

„...nervosní, srdečním neduhem stížené a pro ty, jež trpí bledničkou, rheumatismem, ischias-em, neuralgií a zbytky exudatů, jednak (jsou) i znamenitým vzducholéčebným sídlem pro všechny, kteří potřebují jakéhokoli zotavení.“⁴²²

Ve své době byly lázně velmi moderně zařízené, lázeňským hostům bylo k dispozici sedm koupelen s deseti vanami, síně pro sprchy, masáž a vodoléčebné pomůcky. Mezi další nezbytné lázeňské služby patřily nejrozmanitější kúry, masáže, zábaly a rehabilitace. V nabídce byly například sírné, uhličitě, jehličnaté a jiné lázně. Všeobecně oblíbené se těšily i sluneční lázně.⁴²³

Samozřejmostí byla restaurace, jídelna a spolkové místnosti. Lázně měly vlastní zařízení pro elektrické osvětlení, tenisové hřiště. Součástí areálu byla i malá kaple se třemi oltáři, kde se hosté mohli denně účastnit bohoslužeb a mší. Zajištěno bylo poštovní i telegrafické spojení (zajištěn byl posel do Zlína). O chod lázní, o zázemí i o účty se staraly sestry sv. Kříže.⁴²⁴

Sezóna trvala vždy od 15. května do 1. října.⁴²⁵ Hosté byli ubytováváni v hlavní budově, nebo ve dvou vilách (každá měla 29 pokojů, které byly opatřeny elektrickým osvětlením). Lázně sice nebyly tak velké, aby mohly poskytnout složité léčebné procedury pro hosty s těžším onemocněním, proto využívaly jiných svých předností a výhod: park, který je kolem lázeňských budov, sousedil s lesem, cesty tímto lesem vedly třeba k lázeňské kapli s vyhlídkou do okolí kolem lázní. Přibližně 15 minut od lázeňského komplexu je Štípa a její hojně vyhledávaný poutní chrám zasvěcený Panně Marii

---

⁴²¹Hotel Lázně Zlín - Kostelec [cit. 2009-04-14] URL<http://www.hotel-kostelec.cz/hotelweb/laz_hist.php>.

⁴²²MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562-1944), k. 53-54, i. č. 231, Majetkoprávní a správní záležitosti vlastního velkostatku Lukov a lázní Kostelec, folio 203-204, leták vodoléčebného ústavu – Sírných lázní Kostelec, Morava.

⁴²³Tamtéž.

⁴²⁴MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562-1944), k. 53-54, i. č. 231, Majetkoprávní a správní záležitosti vlastního velkostatku Lukov a lázní Kostelec, folio 203-204, leták vodoléčebného ústavu – Sírných lázní Kostelec, Morava.

⁴²⁵Tamtéž, folia 203-204, 122, 239-240, 242, 253-254.

Štípské,⁴²⁶ nedaleko od Štípy je zámek Lešná, sídlo Seilernů a dále na východ pak zřícenina hradu Lukov. Procházky se mohly pohodlně konat i do Fryštáku, nebo do Zlína. Pro kratší výlety byl k dispozici lázeňský povoz, pro delší společné výlety (například na Svatý Hostýn, nebo do Luhačovic) zajišťovala správa lázní autobusy. Proto si lázně Kostelec získaly jméno jako výborné „*vzducholéčebné letní sídlo pro nervosní, srdečním neduhem stížené, pro strádající, rekonvalescenty a přepracované, pro ty, kdož potřebují jakéhokoliv zotavení.*“⁴²⁷

Hlavním elementem lázní se stala vodoléčba podle metod faráře Kneippa. Tato léčba se používala hlavně při poruchách výměny látek a jejích následcích, při nervovém onemocnění a pro otužování. Pro léčbu revmatismu, ischiasu a neuralgií byla využívána siriťatá voda.⁴²⁸

Siriťatý pramen byl pravidelně třikrát ročně podrobován chemické analýze ve „Všeobecném ústavu pro zkoumání potravin“ v Praze kvůli zjištění kvality a kvantity obsahu sirovodíku ve vodě. Rozborem vody bylo zjištěno, že je ve vodě vedle jiných léčivých látek také značné množství právě sirovodíku. Konkrétně 1.69 mg.⁴²⁹

Pro představu, kolik stálo v lázních ubytování a služby, a jaké služby byly zákazníkům poskytovány, je níže uveden „Ceník ubytování a stravy v lázeňském komplexu“. Pokud v tabulce chybí údaj, pak je to způsobeno tím, že obě tabulky jsou pro srovnání co to položek totožné a služby se v jednotlivých letech měnily, přibývaly, ale i ubývaly, nebo zkrátka nebyly v letáku uvedeny (ceny jsou uváděny jako položky za jeden den, pro srovnání jsou ceny uvedeny v tabulce⁴³⁰):

---

⁴²⁶ Poutnímu chrámu ve Štípe a Panně Marii Štípské je věnována podkapitola ve 2. Kapitole této práce. Proto se na tomto místě nebudu o nich ani o souvislostech se Seilerny více rozepisovat.

⁴²⁷ MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562-1944), k. 53-54, i. č. 231, Majetkoprávní a správní záležitosti vlastního velkostatku Lukov a lázní Kostelec, folio 203-204, leták vodoléčebného ústavu – Siriťatých lázní Kostelec, Morava.

⁴²⁸ Sirovodík rozpouští a vylučuje kyselinu močovou, čímž je voda v koupeli schopna léčit tyto choroby.

⁴²⁹ MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562-1944), k. 53-54, i. č. 231, Majetkoprávní a správní záležitosti vlastního velkostatku Lukov a lázní Kostelec, folio 239, leták vodoléčebného ústavu – Siriťatých lázní Kostelec, Morava.

⁴³⁰ Tabulka je rozdělena na dvě části. V části A jsou uvedeny ceny před rokem 1918 (1919) a v tabulce B jsou uváděny ceny po roce 1918 (1919). Vycházím tak z toho, v jaké měně jsou ceny udávány. Československá koruna byla ustanovena zákonem č. 84 z 25. února 1919, po té došlo 3. – 19. března 1919 ke stažení Rakousko – Uherské koruny. Měna byla okolkována a měněna za státovky, později za bankovky. Zkratka Kč se tedy vyskytuje od doby první republiky a K se obecně užívala do rozpadu říše v roce 1918. HLAVÁČEK Ivan, KAŠPAR Jaroslav, NOVÝ Rostislav. *Vademecum pomocných věd historických*. Praha, 2002, s. 433-466.

Tabulka č. 7/A

POLOŽKA	LETÁK Č. 1⁴³¹	LETÁK Č. 2⁴³²
Jednolůžkový pokoj	K 2 – 4	K 1 - 4
Dvoulůžkový pokoj		
Přistýlka		K 1
Dětská postýlka		80 hal
Kuchyně (v každé vile jedna)	K 3 – 5	
Celé zaopatření (pokoj, strava, obsluha)	K 4	
Celé zaopatření pro 2 osoby	K 7 – 10	
Doprava z/do Zlína 1. osoba		
Doprava z/do Zlína každá další osoba		
Osvětlení (elektrické) a otop	za kupní cenu	
Léčení hydropata (Kneippova vodoléčba)		
Sirnaté koupele - vanové lázně		
Lékař		K 5 a 2

⁴³¹ Leták č. 1 není datován, ke které sezóně se vztahuje. Vzhledem k tomu, že neobsahuje žádné bližší indicie, podle kterých bychom tuto dataci mohli upřesnit a k faktu, že ceny jsou uvedeny v K, můžeme předpokládat, že výše zmíněný leták bude aktuální někdy k letům 1910 – 1918 (1919). HLAVÁČEK Ivan, KAŠPAR Jaroslav, NOVÝ Rostislav. *Vademecum pomocných věd historických*. Praha, 2002, s. 433-466.

⁴³² Leták č. 2 není datován, ke které sezóně se vztahuje. Vzhledem k tomu, že neobsahuje žádné bližší indicie, podle kterých bychom tuto dataci mohli upřesnit a k faktu, že ceny jsou uvedeny v K, můžeme předpokládat, že výše zmíněný leták bude aktuální někdy k letům 1910 – 1918 (1919). HLAVÁČEK Ivan, KAŠPAR Jaroslav, NOVÝ Rostislav. *Vademecum pomocných věd historických*. Praha, 2002, s. 433-466.

Tabulka č. 7/B

POLOŽKA	LETÁK Č. 3⁴³³	LETÁK Č. 4⁴³⁴
Jednolůžkový pokoj	Kč 10 – 19	Kč 42- /Kč 35-
Dvoulůžkový pokoj	Kč 16 – 28	Kč 74- /Kč 62-
Přistýlka	Kč 5 – 6	
Dětská postýlka	Kč 4	
Kuchyň (v každé vile jedna)	Kč 23	
Celé zaopatření (pokoj, strava, obsluha)		
Celé zaopatření pro 2 osoby	Kč 33-, 35-, 42-	
Doprava z/do Zlína 1. osoba	Kč 20	Kč 20
Doprava z/do Zlína každá další osoba	Kč 5	Kč 5
Osvětlení (elektrické) a otop	v ceně	
Léčení hydropata (Kneippova vodoléčba)	Kč 61 a Kč 74	Kč 12
Sírnaté koupele - vanové lázně	Kč 6-, 8- a 10-	Kč 4-, 6- a 10-
Lékař		

Lázně měly vlastní hospodářství a mohly hosty zásobovat denně čerstvým mlékem, drůbeží a zeleninou.⁴³⁵

„ ... Chválím jejich pokrok hospodářský; pěstují kuchyňské zeleniny a také v poli, nahrazují i chléb; i ovocných zahrad si hledí, štěpujíce stromy jádrové i třešňové. Žel že hrozí trnoví či kadlátkám jejich záhuba mšicí krvavou: kéž ji zdolají odstraněním stromů

⁴³³ Ke které sezóně se leták vztahuje, není v letáku č. 3 uveden, avšak může být částečně odvozen – ceny jsou uvedeny v Kč, tudíž se s největší pravděpodobností bude jednat o dobu po vzniku ČSR. HLAVÁČEK Ivan, KAŠPAR Jaroslav, NOVÝ Rostislav. *Vademecum pomocných věd historických*. Praha, 2002, s. 433-466.

⁴³⁴ Leták č. 4 bychom mohli vztáhnout k sezóně roku 1925, protože jsou v něm otištěny pozitivní ohlasy, které byly publikovány v periodikách v letech 1922 a 1924, tudíž rok 1925 je nejbližší možnou datací. Je to však jen přibližné určení.

⁴³⁵ MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562-1944), k. 53-54, i. č. 231, Majetkoprávní a správní záležitosti vlastního velkostatku Lukov a lázní Kostelec, folio 239, leták vodoléčebného ústavu – Sírných lázní Kostelec, Morava.

*nakažených a čištěním zbylých. Rada i po moc již nejvýše nutná. Že by v kraji ovocnictví velmi mohlo prospívati, dokazují čestné diplomy...*⁴³⁶

O tom, jak lázně hospodařily a jaké byly jejich zisky, nám dává konkrétní představu lázeňské účetnictví. V archivních dokumentech se dochovaly záznamy příjmů za celý první rok, kdy lázně vlastnila paní hraběnka Sarolta Seilernová a detailní rozpočet na měsíc prosinec téhož roku. Výdaje byly určeny především na běžný chod domácností lázní (másnička 4 K, formička na máslo 1,20 K, koše na dříví 4,20 K svíčky 15,4 K, příze 3,80 K, nůžky 1,80 K, žebře 4,80 K, papír na květiny 1,80 K, ozdoby na stromeček 2,20 K a za běžné potraviny jako jsou vejčička, kvasnice, nebo ryby v souhrnu 15,20 K) a za mzdy (řezníkovi 5 K, chlapci za ministrování 2 K, sedlářské práce 9,40 K a přibližně deset dalších položek za různé pomocné práce, v celkovém souhrnu 410,20 K). Záznamy o příjmech z roku 1914 jsem uspořádala do tabulky,⁴³⁷ která je uvedena níže v textu.⁴³⁸ V tabulkách chybí některé údaje, je to způsobeno tím, že tabulky jsou pro srovnávání co to položek totožné a služby se v jednotlivých měsících měnily, přibývaly, ale i ubývaly, nebo zkrátka nebyly uvedeny.

---

⁴³⁶ MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562-1944), k. 53-54, i. č. 231, Majetkoprávní a správní záležitosti vlastního velkostatku Lukov a lázní Kostelec, folio 243. Našinec č. 136.

⁴³⁷ Rozčlenění tabulky na tři části nemá jakoukoli funkci, jde pouze o rozložení do textu.

⁴³⁸ MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562-1944), k. 53-54, i. č. 231, Majetkoprávní a správní záležitosti vlastního velkostatku Lukov a lázní Kostelec, folio 59 – 62, Einnahmen Bad Kosteletz Jänuer – Dezember 1914.

Tabulka č 8/A

POLOŽKA	LEDEN	ÚNOR	BŘEZEN	DUBEN
Pivo	94,32	79,92	43,52	
Víno	26,88	12,67		
Ovocné šťávy, soda, likéry	124,12	118,91	93,94	154,9
Mléko	40,1	30,8	63,6	86,7
Jídlo	95,03	70,09	117,34	46,23
Cigarety a tabák	70,04	54,95	59,93	88,98
Poštovní známky				
Ručníky a osušky				
Různé zisky z penzionu			12	177,5
Jiné ⁴³⁹		25,2	75,78	3,85
SOUHRN	450,49	392,54	466,11	558,16

Tabulka č. 8/B

POLOŽKA	KVĚTEN	ČERVEN	ČERVENEC	SRPEN
Pivo				
Víno				
Ovocné šťávy, soda, likéry	188,92	185,41	331,54	122,01
Mléko	82,15	76	114,15	109,98
Jídlo	64,97	105,84	136,4	44,42
Cigarety a tabák	85,72	106,69		54,39
Poštovní známky				2,45
Ručníky a osušky	29,1	185,22	139,36	81,64
Různé zisky z penzionu		100	593,8	
Jiné ⁴⁴⁰	7,2	11,61	7	
SOUHRN	458,06	770,77	1322,25	414,89

⁴³⁹ Pod položkou jiné se rozumí různé drobné příjmy, které se objevily třeba jen jednou za rok.

⁴⁴⁰ Pod položkou jiné se rozumí různé drobné příjmy, které se objevily třeba jen jednou za rok.

Tabulka č. 8/C

POLOŽKA	ZÁŘÍ	ŘÍJEN	LISTOPAD	PROSINEC
Pivo			32,96	62
Víno			10,8	24,12
Ovocné šťávy, soda, likéry	89,01	45,27	41,21	81,01
Mléko	96,85	90,9	66,65	100,45
Jídlo	37,35	33,24		
Cigarety a tabák	50,42	51	39,04	55,86
Poštovní známky	1,55	2,92	0,6	6,35
Ručníky a osušky	16,82	11,6	2	
Různé zisky z penzionu				60
Jiné⁴⁴¹			1,99	1,44
SOUHRN	292	234,93	195,25	391,23

O dobrých podnikatelských krocích paní hraběnky Sarolty Seilernové svědčí i fakt, že dokázala prostory lázní využít i mimo sezónu, kdy by jinak lázně měly minimální výnos a byly nevyužity.

Mezi archivními dokumenty se mimo jiné nachází smlouva o pronájmu sálu, uzavřená mezi správou lázní a divadelním kroužkem ochotníků v Kostelci, a to od 14. prosince 1919 do 30. dubna 1920 za obnos 100 K.⁴⁴²

O lázně měla zájem i firma T. a A. Baťa. Její vážný zájem potvrzuje dopis ze dne 29. prosince 1928 označený jako „důvěrné“.⁴⁴³ Firma však Kostelecké lázně chtěla odkoupit:

„... zvěděli jsme, že Jste se rozhodla neprovozovati již déle ve vlastním provozu kostelecké lázně, a že máte v úmyslu je prodati, kdyby se vyskytl vhodný kupec. V tom případě, že tato zpráva zakládá se na pravdě, prosíme, abyste nám jako vážnému uchazeči

⁴⁴¹ Pod položkou jiné se rozumí různé drobné příjmy, které se objevily třeba jen jednou za rok.

⁴⁴² MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562-1944), k. 53-54, i. č. 231, Majetkoprávní a správní záležitosti vlastního velkostatku Lukov a lázní Kostelec, folio 389, smlouva o pronájmu sálu v lázních divadelnímu kroužku ochotníků v Kostelci.

⁴⁴³ Tamtéž, folio 313. Návrh firmy T. & A. Baťa na odkoupení lázní od Sarolty Seilernové.

*dala přednost. Vyslali bychom k Vám našeho úředníka p. Žitovského, který by s Vámi projednal detailně Vaše ct. požadavky ...*⁴⁴⁴

Ať už byly úmysly paní hraběnky jakékoli, nebo informace o jejím úmyslu lázně prodat pravdivá, faktem zůstává, že lázně zůstaly i nadále jejím majetkem. Firma T. a A. Baťa se musela spokojit s pouhým dočasným pronájmem lázeňských prostor.

To se uskutečnilo smlouvou ze dne 16. září 1930, kdy paní hraběnka pronajala firmě T. a A. Baťa na dobu od 15. září do 30. října 1930 dvě letní vily a hlavní lázeňskou budovu od 15. září do 31. prosince téhož roku s veškerým inventářem a příslušenstvím, včetně postelí a matrací, které v pokojích byly. Lázeňskou obsluhu si však musela firma obstarat sama a to na své vlastní náklady. Pronájem činil dohromady 7000 Kč s tím, že obnos 3500 Kč zaplatila firma T. a A. Baťa při uzavření smlouvy a druhou polovinu ihned po skončení nájemního poměru, tedy 31. prosince 1930, jak bylo uvedeno ve smlouvě.⁴⁴⁵

Během druhé světové války došlo ke značnému poškození lázeňských budov. Hlavní budova a kuchyně byly zcela zdevastovány. Po dostavění současné lázeňské budovy (hotelu) v roce 1972 byly původní vily vyklizeny a později včetně kapličky zbourány. Z původních lázeňských budov zůstala již jen kolonáda.

---

⁴⁴⁴ MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562-1944), k. 53-54, i. č. 231, Majetkoprávní a správní záležitosti vlastního velkostatku Lukov a lázní Kostelec, folio 313. Návrh firmy T. & A. Baťa na odkoupení lázní od Sarolty Seilernové.

⁴⁴⁵ Tamtéž, folio 228. Nájemní smlouvamezi Saroltou Seilernovou a firmou T. & A. Baťa.

7. ALMUŽNY, PATRONÁTNÍ BŘEMENA, PŘÍSPĚVKY A DOBROČINNOST

Seilernové podporovali řadu institucí i jednotlivců, zapojovali se do nejrůznějších sbírek a byli štědrými dárci při významných i běžných příležitostech. Svou podporou umožňovali činnost špitálům, školám i kulturním seskupením. Pravidelné nadační příspěvky získávaly: štípský špitál a faráři ze Štípy, Kašavy a ze Všeminy. Tyto příspěvky obsahovaly jak čistý plat, tak i v případě špitálu materiální podporu (462 l pšenice, 2490 l žito, 580 l hrachu, 47 kg tuku).

Patronátní závazky měli ke slušovickému, štípskému, kravskému, lukovskému, všeminskému faráři, ke kaplanu ve Štípě a v Kašavě a ke štípskému a lukovskému kostelníkovi. Příspěvkem dostávali dřevo, lukovský pan farář navíc slepice a kostelníci kromě finančního příspěvku i trochu obilí.

Finanční podpory potřebným, jako nejrůznější almužny putovaly do Fryštáku, Slušovic, Štípy, Kašavy, Všeminy, Lukova a Hvozdne. Největší podpory a přízně se však dostávalo Klášterům v Lukově a později i ve Štípě.⁴⁴⁶

Hrabě František i hraběnka Sarolta často vyhověli i individuálním žádostem o pomoc, kterých jsou v jejich archivním fondu stovky. Jsou to nejčastěji žádosti o výpomoc v nouzi, žádosti o zvýšení platu, nebo o zaměstnání. Dále se na hraběcí rodinu obraceli lidé s prosbou o příspěvky na různé potřebné věci (protéza pro válečného invalidu, příspěvek na stroj pro dílnu a podobně), nejčastější jsou ale žádanky o přijetí dítěte, nebo naopak seniora do ústavu Carolinea. Žádosti, psané německy, česky i maďarsky, osobně i v zastoupení, byly ve většině případů vyslyšeny.

---

⁴⁴⁶ MZA Brno, F24 Ředitelství statků a hlavní pokladna Seilernů Lukov, k. 224, i. č. 1410, Almužny a patronátní břemena (1887-1888), folio 1-5.

7. 1 BELCREDIOVÉ

Hrabata Belcrediové⁴⁴⁷ dokládají svůj původ až do roku 1226 v italské Lomabardii, regulérně mohou svůj rodokmen doložit až do roku 1353 s titulem markraběcím, jako patriciové padovští. Na Moravu přicházejí přibližně v polovině 18. století díky sňatku **Antonína Belcrediho** (1744 – 1812) a baronky Marie Theodory z Freyenfelsu (1744 – 1832). Tak rod Belcrediů získal statek Líšeň a v zápětí získal i statek Jimramov. Antonín byl povýšen do hraběcího stavu roku 1769 Marií Terezií za vynikající služby ve slezských válkách.⁴⁴⁸ Rodový erb je:

„...zlatý štít červeným pasem na dvě pole přepůlený; v hořejším poli spatřuje se v pravo hledící černý orel s roztaženými křídly pod korunou, v dolním korunovaný lev červený, na pase zlatý, v pravo kráčeující. Štít drží dva stříbrní nohové; nad štítem jsou tři helmy s korunkami, z nichž vyniká uprostřed černý orel pod korunami, v pravo vzpřímený lev zlatý, v levo červený pod korunami.“⁴⁴⁹

Vnukové Antonína se významně podíleli na společenském životě své doby. **Egebert** (1816 – 1894) nejprve sloužil v armádě, později se výrazně angažoval v politické sféře, zasedal jako poslanec Moravského zemského sněmu i člen Říšské rady ve Vídni. Byl vůdcem konzervativního křídla v kurii velkostatkářů na Moravě a počátkem 60. let 19. století vynikl jako zastánce českého státoprávního programu. Je považován za výrazného moravského filantropa, podporujícího kulturní i vědecké činnosti, prosazoval i spolupráci českých a moravských politiků. Byl členem říšské rady a zviditelnil se coby předseda výboru pro opravu živnostenského řádu.⁴⁵⁰ O jeho charakteru se dočítáme například v Ottově slovníku naučném následující:

„Hrabě Ekbart, jenž jest charakter ryzí a v přesvědčení svém neoblomný, jest nejen vzorem českého šlechtice, ale i lidumil vzácný, jenž na svých statcích mnoho pro chudinu vykonává ... ujímá se politických i kulturních potřeb a snah národa českého, jichž horlivým

---

⁴⁴⁷ Jejich rodinný archiv se momentálně zpracovává a je v tuto chvíli nepřístupný.

⁴⁴⁸ SVOBODOVÁ, Martina. *Škola a klášter kongregace milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Líšni*. Brno, 2007, s. 20-21.

⁴⁴⁹ *Ottův slovník naučný*. 3. Díl. Praha 1890, s. 650.

⁴⁵⁰ Tamtéž.

*podporovatelem a šířitelem a jinak ve veřejném životě jest, svědčí jeho účastenství v „Matici moravské“, v „Matici besedního domu brněnského“ a v jiných vlasteneckých spolcích, jichž předsedou po dlouhou řadu let jest.*⁴⁵¹

Richard (1823 – 1902), nejmladší bratr Egeberta, nejprve vystudoval práva a později následoval svého bratra v politické aktivitě se stejným zaměřením. Mluvil velmi dobře česky, což vítala řada českých aktivistů, kteří do něj vkládali své naděje na prosazení svých záležitostí. Jako předseda vlády se snažil být maximálně nestranný a objektivní, bohužel jeho úsilí v době politicko-národnostních nesvárů přišlo v niveč. Snažil se nalézt rovnováhu mezi centralistickou správou monarchie a odporem ze strany Čech. Válka s pruským sousedem ukončila jeho snahy i politickou kariéru coby ministerského předsedy.⁴⁵² V roce 1879 Richardu Belcrediovi udělil císař František Josef řád zlatého rouna a o dva roky později, tedy v roce 1881, byl jmenován předsedou nejvyššího správního soudu a povolán do panské sněmovny.⁴⁵³

Egebert zemřel bezdětný, proto se jeho dědicem stal jeho synovec, syn Richarda, **Ludvík** (1856 – 1914). Ludvík si také zvolil politickou kariéru, avšak nedosáhl takového postu jako jeho otec. Stejně jako otec i strýc vykonával funkci poslance v moravském sněmu i říšské rady.⁴⁵⁴

Další potomci Belcrediů nezůstali nic dlužni povaze svých předků. Karel Belcredi podepsal v roce 1939 prohlášení členů starých českých rodů, čímž protestoval proti zániku českého státu. Obdobné prohlášení podepsal jeho bratr Richard o rok později také. V průběhu druhé světové války byla na jejich majetek uvalena nucená správa. Po roce 1948 následoval nevyhnutelný odchod z obou zámků, Jimramova i Líšně. Někteří členové rodiny odešli do zahraničí (Německo, Rakousko, Austrálie). Jiným rodinným příslušníkům se i přes četné perzekuce režimem podařilo vystudovat například lékařskou fakultu, nebo archeologii.⁴⁵⁵

Nejvýraznější postavou rodiny v době po druhé světové válce je Richard Mořic (1926). V roce 1949, kdy byl vyloučen ze studií, odchází ilegálně z republiky a živí se jako

⁴⁵¹ *Ottův slovník naučný*. 3. Díl. Praha 1890, s. 650

⁴⁵² SVOBODOVÁ, Martina. *Škola a klášter kongregace milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Líšni*. Brno, 2007, s. 20-21.

⁴⁵³ *Ottův slovník naučný*. 3. Díl. Praha 1890, s. 651.

⁴⁵⁴ MAŠEK, Petr. *Modrá krev. Minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v Českých zemích*. Praha, 1999, s. 25.

⁴⁵⁵ MAŠEK, Petr. *Modrá krev. Minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v Českých zemích*. Praha, 1999, s. 26.

novinář, v letech 1952 – 1983 působil jako redaktor ve Svobodné Evropě. Po roce 1989 přijal funkci českého ambasadora v Bernu a v roce 1998 byl vyznamenán Řádem T. G. M.⁴⁵⁶

7. 2 CHARITATIVNÍ ČINNOST BELCREDIŮ V LÍŠNI A POROVNÁNÍ S CHARITATIVNÍ ČINNOSTÍ SEILERNŮ V LUKOVĚ

Pro srovnání charitativní a kulturní činnosti Seilern – Aspangů jsem zvolila rod Belcrediů. Seilernové sice nedokládají svůj původ do 14. století jako Belcrediové, přesto kromě několika málo odlišností jsou oba rody velmi podobné. Obě rodiny se zvyrazňují převážně v 18. století a to hlavně díky politickým a diplomatickým činnostem svých členů. Dalším pojítkem je fakt, že oba rody mají sledované statky na Moravě, věnovaly se charitativní a kulturní činnosti a spolupracovaly s Kongregací milosrdných sester sv. Karla Boromejského při založení a vedení školy. Navíc oba srovnávané páry, jak František Josef Seilern – Aspang se Saroltou Seilern – Aspangovou, tak i Egbert Belcredi s Kristinou Belcrediovou, založili na svých statcích školy a věnovali se charitativní a kulturní činnosti převážně v druhé polovině 19. století. Manželé Belcrediové jsou sice o generaci starší, nicméně jejich působení se překrývá.

Hrabě Egbert Belcredi je po právu označován za velkého dobrodince, lze mu připisovat například tyto zásluhy: spoluzaložení dobročinného ústavu v Nové Říši, finanční dary slepeckým ústavům, příspěvky na stavby kostelů i veřejných budov, v Adamově nechal postavit klášter s dětskou opatrovnou a školou ručních prací pro starší dívky. Stejnou měrou se o potřebné starala i jeho žena, hraběnka Kristina Belcrediová, rozená Nostitz – Reineck (1820 – 1877), která svou pozornost soustředila převážně na děti předškolního věku. Mimo to manželé často obdarovávali nejrůznější církevní instituce a školy, především svůj klášter a školu v Líšni.⁴⁵⁷

Klášter Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Líšni byl založen v roce 1862. Původně mělo jít o ošetrovnu nemocných, nakonec ale bylo rozhodnuto o založení

---

⁴⁵⁶ MAŠEK, Petr. *Modrá krev. Minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v Českých zemích*. Praha, 1999, s. 26.

⁴⁵⁷ SVOBODOVÁ, Martina. *Škola a klášter kongregace milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Líšni*. Brno, 2007, s. 20-21.

klášterní školy. Škola poskytovala dívkám hlavně literární vzdělání a učení se ženským ručním pracím. Později byla díky Belcrediům zřízena v Líšni i opatrovna pro předškolní děti.⁴⁵⁸

Klášteř byl původně na selském statku, který měl dva obytné domky, jež pro potřeby kláštera a školy zakoupil hrabě Belcredi. Tento pozemek se nacházel v blízkosti líšeňského zámku. V roce 1886 byla pod záštitou hraběnky Kristiny Belcrediové zřízena v upravených prostorách u kláštera dětská opatrovna a k ní přiráženy i sirotčinec a pracovna šití. Po hraběnce Kristině její činnost převzala Marie Belcredi, manželka Ludvíka, Egebertova synovce.⁴⁵⁹

Velice podobný scénář následoval o několik let později na velkostatku v Lukově pod taktovkou hraběcí rodiny Seilernů. Seilernové si také vybrali k péči o staré lidi a výchovu sirotek kongregaci milosrdných sester sv. Karla Boromejského, které následně převzaly i vzdělávací funkci v soukromé dívčí škole Carolineum. Obě instituce, jak v Líšni, tak i v Lukově jsou v blízkosti sídla svých patronů a obě se věnovaly výchově a vzdělávání dívek,⁴⁶⁰ dokonce pod stejnou kongregací. Dalšími shodnými rysy jsou skutečnosti, že jak hraběnka Belcrediová, tak i hraběnka Seilernová se osobně angažovaly v životě svých institucí. A nezůstalo jen u toho, i v dalších směrech jsou z obou stran intenzivně podporovány další instituce (nemocnice, starobince a potřební jedinci). Charita i podpora nejrůznějších zaopatřovacích ústavů a špitálů není tedy ojedinělým jevem, jsou další rody a rodiny, které takto podporovaly a dotovaly sociální sféru na svých statcích. Rozdíly najdeme nejspíše jen v množství hmotného zaopatření, to bylo přirozeně determinováno finančními i hmotnými maximy možností svých patronů a dobrodinců. A jaké byly osobní pohnutky těchto mecenášů? Je přirozené, že ženy mají k péči o slabší větší sklony. V případě hraběnky Belcrediové, která neměla vlastní děti, můžeme předpokládat, že zde hrál výraznou úlohu i tento faktor. Také v korespondenci hraběnky Sarolty Seilernové jsou jisté zmínky, ale spíše věcného zaměření, co se charitativní činnosti týče. Bohužel nám neodkrývá hlubší a osobnější důvody podpory charitativních organizací. Saroltiny dopisy, které psala svým blízkým a organizacím, se kterými spolupracovala, jsou sice obsáhlé, ale vnitřní důvody nám příliš neodhalují. Nabízí se zde

---

⁴⁵⁸ SVOBODOVÁ, Martina. *Škola a klášter kongregace milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Líšni*. Brno, 2007, s. 20-21.

⁴⁵⁹ Tamtéž.

⁴⁶⁰ V Líšni byla v letech 1865 - 1874 škola smíšená, protože v roce 1864 byla uzavřena farní škola na radnici v Líšni. V roce 1874 byly obcí odkoupeny jiné prostory a škola opět zavedena. SVOBODOVÁ, Martina. *Škola a klášter kongregace milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Líšni*. Brno, 2007, s. 24.

však několik hypotéz. Podnětem k Saroltině podpoře sirotkům se mohla stát smutná událost v jejím životě, Sarolta přišla totiž v roce 1892 o své třetí dítě – právě narozeného syna Jindřicha, či mohla Sarolta z podstaty své zbožnosti pomáhat bližnímu svému a nakonec v této práci našla sebeuplatnění. Ale bohužel žádnou z těchto domněnek nelze podložit prameny.

Hloubku těchto primárních důvodů, zda se jedná pouze o běžnou záležitost, či altruismus a vnitřní naplnění z pomoci bližním, by z nich vyčetl nejlépe odborník-psycholog.

Obě rodiny podporovaly školy, nejrůznější organizace, spolky, nemocnice, nebo útulny, byli patrony kostelů, škol, nemocnic i obyčejných dětí (hlavně v sirotčincích). Zasloužily se o zvelebení obcí a jejich hospodářský růst. Jistěže nebyly jediné rodiny, které se na svých velkostatecích podobně angažovaly, ale alespoň altruismus, zájem, snaha a nelhostejnost k druhým stojí za uznání jejich práce. Jejich snahy a pomoc nebyly ničím zvláštní, nebo výjimečné oproti jiným rodům, přesto není tato činnost nezanedbatelná.

8. POZEMKOVÁ REFORMA, JEJÍ DOPAD NA VELKOSTATEK LUKOV A NA PODPORU CHARITATIVNÍ A KULTURNÍ ČINNOSTI

I když po vzniku Československé republiky, přišla šlechta hlavně o své tituly, což muselo být velmi bolestné, dokázali se s tím její příslušníci smířit. Žádné zrušení titulů nedokázalo totiž zničit uvědomění si svého rodu a jeho propojení s minulostí. Řadu z nich to jen přimělo více se zajímat o svůj původ. Důkazem je řada genealogických studií a literárních prací. Historie jednotlivých rodů je nejen zapsaná v těchto knihách, ale i ve stavbách a jejich interiérech a exteriérech.

Daleko více než ztráta titulu, se šlechtice dotkl fakt, že někdo sáhl na jeho majetek. Tato pomyslná ruka patřila pozemkové reformě. Solí do rány byl navíc fakt, jakým způsobem k tomu došlo, to nemělo v Evropě obdoby. Do procesu reformy byly zahrnuty nejen velkostatky, ale také šlechta a církve. Právě majetků šlechty se tato reforma dotkla nejvíce, protože téměř ve všech politických stranách se domnívali, že pozemková reforma musí napravit Bílou horu, což znamenalo odejmout půdu „cizácké šlechtě“ a dát ji do rukou českých zemědělců a zmírnit tak sociální rozdíly. Vyhranění situace vedlo k zániku „supraracionalismu“ a definitivní nacionalizaci aristokracie.

Úplný konec české šlechty přišel s únorem 1948, kdy byli fakticky příslušníci aristokracie zbaveni majetku a vyhnáni do emigrace a ti, kteří zůstali, byli perzekvováni.⁴⁶¹

8. 1 POZEMKOVÁ REFORMA

Po skončení první světové války, 28. října 1918, vznikl samostatný český stát. V nově vzniklé republice se ale brzy začaly objevovat problémy. Ty se týkaly nejen oblasti politické, ale i sociální, nacionální či hospodářské. Zajistit si v této době půdu do

---

⁴⁶¹ BEZECNÝ, Zdeněk. *Pár slov o české šlechtě v éře První republiky*. Pondělí 18. leden 2010 19:52. [cit. 2010-03-18]. URL<<http://bezecny.blog.idnes.cz/c/119756/Par-slov-o-ceske-slechte-v-ere-Prvni-republiky.html>>.

budoucnosti, bylo prioritou mnoha bezzemků, rolníků ať už malých nebo středních, sedláků a statkářů. Z tohoto důvodu bylo nutné připravit a po té zrealizovat změny ve vlastnictví půdy.⁴⁶²

V počátcích československého státu situace v hospodářství byla velmi zoufalá. Během války průmyslová výroba směřovala spíše k výrobě produktů potřebných ve válce a ze dne na den se nedala přeměnit na výrobu pro potřeby běžného života. Na základě tohoto pomalého přechodu výroby vznikl nedostatek jak potravin, tak ošacení. Proto se zavedl lístkový systém. Ale ani ten nezaručil širokým vrstvám obyvatel obživu. Celkovou situaci v republice komplikovala inflace a špatná situace v peněžnictví.⁴⁶³

Světová hospodářská krize, která se projevila po první světové válce, plně tedy zasáhla i nově vzniklý Československý stát. Musely se tedy začít hledat prostředky k jejímu překonání. Nejperspektivnější se jevílo nasměrování k podpoře zemědělství, které v té době bylo na nejvyšší úrovni. Pro zemědělskou výrobu je nezbytná půda a ta je bohužel v omezené míře. Majitelé půdy žádali za ni nájem ať už ve formě finanční, v naturáliích či vykonané práci na jejich vlastních pozemcích. V této době byli většinou majiteli zemědělských pozemků a půdy šlechtické rody či církev, kteří z různých příčin nemohli pozemky prodat.⁴⁶⁴

Cesta k svobodnému rozvoji hospodářství a hospodářské prosperitě první republiky vůbec tak byla zcela jasně předurčena uvolněním trhu s půdou, které muselo jít ruku v ruce s důsledným vypořádáním se se zbytky feudálního řádu. Úspěch pozemkové reformy v tomto směru ilustruje fakt, že po letech poválečné labilitý a hospodářské krize překročila hospodářská zemědělská produkce předválečnou úroveň v roce 1926, tedy v době, kdy byly přesuny v držbě zemědělské půdy v rámci pozemkové reformy téměř dokončeny.⁴⁶⁵

I přes všechny překážky, kterými české hospodářství muselo po první světové válce projít, podle evropských a světových statistik, se řadí v letech 1924 až 1929 na desáté místo v objemu dosaženého národního důchodu.⁴⁶⁶

---

⁴⁶² KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky 1918 – 1938. Díl první. Vznik, budování a zlatá léta republiky 1918 – 1929*. Praha, 2000, s. 441 – 453.

⁴⁶³ Tamtéž.

⁴⁶⁴ TŘEŠTÍKOVÁ, Zuzana. *Meziválečná pozemková reforma a její průběh na majetku Premonstrátského kláštera v Milevsku*. Brno, 2006, s. 8.

⁴⁶⁵ TŘEŠTÍKOVÁ, Zuzana. *Meziválečná pozemková reforma a její průběh na majetku Premonstrátského kláštera v Milevsku*. Brno, 2006, s. 8. MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha, 2003.

⁴⁶⁶ KUBŮ, Eduard (red.). *Mýtus a realita hospodářské vyspělosti mezi světovými válkami*. Praha, 2000.

Venkovské obyvatelstvo se počátkem 20. století členilo do sociálních vrstev podle množství vlastnictví půdy,⁴⁶⁷ lidé žijící na venkově tak netvořili jednotnou sociální strukturu. Pro jejich dělení do sociálních vrstev bylo zásadní množství půdy v jejich vlastnictví. Zemědělská hospodářství do 2 ha rozlohy tvořila přibližně 48,3% pozemkového fondu (tyto údaje lze ale ještě více upřesnit – např. 1/7 všech hospodářství byla tzv. hospodářství trpasličí, což znamenalo rozlohu do 0,5 ha a chudým rodinám vystačila pouze na přežití). Dále byla maloroľnická hospodářství s výměrou 2 – 5 ha. Počtem to byla čtvrtina hospodářství, ale v procentuálním přepočtu na obdělávanou půdu pouze 16,5% zemědělské půdy. Ve většině případů se jednalo o rodinná hospodářství, kdy půda pro ně znamenala všechno a maloroľník – chalupník těžko konkuroval na trhu. Hospodářství s výměrou 5 – 10 ha vlastnili majitelé, kteří byli převážně zbohatlí hospodáři či malí sedláci, obdělávali 16,3% veškeré zemědělské půdy. O něco větší selská hospodářství s rozlohou 10 – 20 ha vlastnili sedláci. V této kategorii hospodařili na 22,9% zemědělské půdy, v majetku měli už i lesy. Jejich hospodářská výroba převažovala již vlastní potřebu a z tohoto důvodu mohli s přebytky na trh. V neposlední řadě se vyčleňovala hospodářství s výměrou 20 – 50 ha. Jejich majitelé jsou již považováni za velké sedláky, kterých bylo ale pouze 3,8%; výroba byla určena převážně k prodeji. Velká část těchto sedláků během války a pak i po ní velmi zbohatla a stali se z nich statkáři. Statkáři s vlastnictvím 50 – 100 ha už vlastnily statky na úrovni kapitalistického podnikání schopné tržní ekonomiky a poslední v řadě jsou pak velkostatky nad 100 ha, ty jsou děleny do dvou kategorií:

1. 100 – 200 ha - byly ve vlastnictví selských rodů a obdělávaly 5,6% veškeré zemědělské půdy; 200 – 500 ha - z celkového počtu hospodářství jich bylo 0,1% na 5,6% obdělávané zemědělské půdě
2. latifundia – velkostatek měl postavení tzv. hospodářského dvora (latifundií s rozlohou nad 1 000 ha bylo pouze 0,04 % z celkového počtu majitelů hospodářské půdy v českých zemích, ale majitelé těchto latifundií vlastnili 30,81% veškeré půdy v Čechách; nejvýznamnějšími majiteli latifundií byla šlechta, císař a katolická církev).⁴⁶⁸

---

⁴⁶⁷KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky 1918 – 1938. Díl první. Vznik, budování a zlatá léta republiky 1918 – 1929*. Praha, 2000, s. 441 – 453.

⁴⁶⁸KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky 1918 – 1938. Díl první. Vznik, budování a zlatá léta republiky 1918 – 1929*. Praha, 2000, s. 441 – 453.

Před zahájením pozemkové reformy bylo zdůrazňováno českému lidu a celé české společnosti to, že:

„...český rolník zápasem o latifundia nečiní nic víc a nic méně, než že napravuje po dobytí národní nezávislosti a státní samostatnosti konečně staletou křivdu a trestá vyvlastněním cizačkou šlechtu, která si vysloužila svá panství tím, že pohřbila v žoldu císařské moci českou samostatnost na Bílé hoře...“⁴⁶⁹

To, že pozemková reforma napravuje nespravedlnost táhnoucí se již od Bílé hory, zaznívalo jak ve vládě, tak i v parlamentu. Dokonce i prezident Státního pozemkového úřadu Dr. Viškovský, se k celé věci vyjádřil v roce 1922. Z jeho úst zaznělo mimo jiné - úkolem pozemkové reformy je i politická odvěta a odčinění křivd pobělohorských.⁴⁷⁰

I v tisku se objevovaly různé články, které hovořily o třístaleté nadvládě, která končí a půda se bude vracet lidu. Všechny tyto články směřovaly proti šlechtě propojené s habsburskou monarchií. Zemědělci pořádali celorepubliková shromáždění, na kterých dokonce stavěli kamenné památníky pozemkové reformě. Tato shromáždění se konala většinou za dohledu agrárnícké Domoviny domkařů, malorolníků a se souhlasem Státního pozemkového úřadu a to na základě přidělování půdy do 30 ha v polovině dvacátých let.⁴⁷¹

Pozemková reforma se skládá z několika zákonů, ale ani v jednom z nich nenajdeme diskriminaci českého či německého národa. Skutečnost byla ale úplně jiná. Německé politické strany poukazovaly na to, že veškeré zákony Pozemkové reformy byly přijímány Revolučním národním shromážděním, ve kterém oni neměli zastoupení a nepodíleli se ani na jejich tvorbě.

Dokonce do roku 1924 nebyl schválen ani jeden prodej dvora do vlastnictví jiného, než českého či slovenského majitele. Proto Němci, žijící na českém území podali protest u Společnosti národů – do roku 1929 jich bylo podáno sedm.⁴⁷²

---

⁴⁶⁹KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky 1918 – 1938. Díl první. Vznik, budování a zlatá léta republiky 1918 – 1929.* Praha., 2000, s. 453.

⁴⁷⁰PEROUTKA, Ferdinand. *Budování státu. Československá politika v letech popřevratových 2. Část první. Rok 1919.* Praha, 1934, s. 867.

⁴⁷¹TŘEŠTÍKOVÁ, Zuzana. *Meziválečná pozemková reforma a její průběh na majetku Premonstrátského kláštera v Milevsku.* Brno, 2006, s. 17.

⁴⁷²TŘEŠTÍKOVÁ, Zuzana. *Meziválečná pozemková reforma a její průběh na majetku Premonstrátského kláštera v Milevsku.* Brno, 2006, s. 17.

A jaká byla role politických stran při pozemkové reformě? Období první republiky bylo mnohdy popisováno jako „stát politických stran“. Těch bylo na území Československa podle dostupných zdrojů až šedesát.⁴⁷³

Většina těchto stran stála za myšlenkou pozemkové reformy, ale bohužel se rozcházely v představách, v jakém rozsahu by měla proběhnout a co udělat s půdou, kterou tímto způsobem získají. Každá strana měla svou představu podle toho, čí hájila zájmy.

Agrární strana – měla hlavní slovo v prosazování pozemkové reformy, byla nejsilnější politickou stranou a měla oporu ve venkovském lidu. V dubnu 1919 přijala název *Republikánská strana československého venkova*, v roce 1922 se sloučila se slovenskými agrárníky pod název *Republikánská strana československého zemědělského a maloroľnického lidu*. Strana měla pozemkovou reformu v programu z roku 1919 jako „zlidovění půdy“⁴⁷⁴ V programu strany z roku 1922, co se týká pozemkové reformy, začíná mít význam politický a ne ekonomický:“

„...výsledkem nemá být co největší hektarový výnos, nýbrž zdravý a svobodný člověk na osvobozené půdě...“⁴⁷⁵

V přípravě zákonů o pozemkové reformě byla strana nejednotná, velký vliv měla velkostatkářská skupina pod vedením K. Práška, S. Kubry, J. Žďárského, J. A. Prokúpa či mladá generace zastoupená A. Švehlou, K. Viškovským, K. Sonntagem a F. Udržalem. V lednu 1925 došlo k vyloučení K. Práška ze strany, který později dal vznik další strany.⁴⁷⁶ Pozemková reforma měla i své odpůrce uvnitř s strany. K těmto odpůrcům pozemkové reformy se hlásili R. Bergman, či J. Žďárský. Přesto bylo hlavním heslem strany: „Parcelace velkostatků šmahem a přiděl půdy do soukromého vlastnictví.“⁴⁷⁷

Sociální demokracie před první světovou válkou byla nejsilnější stranou politického spektra. Podporovala reformu, hlavně její ekonomické a sociální dopady, avšak byla značně nejednotná. Ve straně se vyprofilovaly tři směry: kompromis navrhoval F.

---

⁴⁷³MALÍŘ, Jiří a kol. *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích Československu v letech 1861 – 2004. 1. díl“ 1861 – 1938“*. Brno, 2005, s. 535.

⁴⁷⁴MALÍŘ, Jiří a kol. *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích Československu v letech 1861 – 2004. 1. díl“ 1861 – 1938“*. Brno, 2005, s. 557.

⁴⁷⁵MALÍŘ, Jiří a kol. *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích Československu v letech 1861 – 2004. 1. díl 1861 – 1938*. Brno, 2005, s. 558.

⁴⁷⁶TŘEŠTÍKOVÁ, Zuzana. *Meziválečná pozemková reforma a její průběh na majetku Premonstrátského kláštera v Milevsku*. Brno, 2006, s. 19-21.

⁴⁷⁷Tamtéž.

Modráčka, který navrhoval změny velkostatků na státní podniky za účasti dělníků na jejich řízení.⁴⁷⁸ Nejradikálnější byl naopak levicový Dr. B. Šmerala, ten chtěl okamžité vyvlastnění půdy.

Další stranou byla Československá strana lidová, která vznikla sloučením stran katolické národní a křesťanskosociální. Její program požadoval vyčlenění půdy v majetku církve z pozemkové reformy:

*„...Církevní majetek budiž církvi zachován a onen, který již za císaře Josefa II. jí bylodňat ..., budiž církvi vrácen k udržování jejího kultu...“.*⁴⁷⁹

V květnu 1918 vyšlo toto prohlášení moravských kleriků na sjezdu strany:

*„...Velkostatky buďtež zákonem přinuceny k nucenému odprodeji poli za mírnou cenu a na dlouhodobé splátky za tím účelem, aby řady maloroľnictva byly co nejdříve rozmnoženy...“.*⁴⁸⁰

Velkým politickým soupeřem straně byla strana agrární, která tuto stranu přinutila souhlasit s vyvlastněním velkostatků; Československá strana lidová měla ale podmínku – mírnější a rozčleněné reformy vyvlastnění majetků katolické církve.

Československá strana socialistická nepřipravila podklady pro pozemkovou reformu. Představitelé této strany však požadovali vyvlastnění velkostatků s půdou 50 až 100 ha, a to bez náhrady.

Další stranou v popředí byla Národně demokratická strana – Kramářova strana, která propagovala dosavadní systém, to znamená soukromé vlastnictví.

Německé politické strany naopak stály na druhém břehu pozemkové reformy a dělily se na dva proudy – politický aktivismus se snaha dohodnout se s československou vládou a politický negativismus, který zaujímal odmítavý postoj k pozemkové reformě. Členové Bund der Landwirte (agrární strana) bránili německé velkostatky, požadovali zrušení práv šlechty a církve co se týká lovu, rybaření atd. Naopak Německá sociální

---

⁴⁷⁸TŘEŠTÍKOVÁ, Zuzana. *Meziválečná pozemková reforma a její průběh na majetku Premonstrátského kláštera v Milevsku*. Brno, 2006, s. 21.

⁴⁷⁹OTÁHAL, Milan. Římskokatolická církev a první pozemková reforma. In *Církev v našich dějinách*. Praha, 1960, s. 125.

⁴⁸⁰OTÁHAL, Milan. Římskokatolická církev a první pozemková reforma. In *Církev v našich dějinách*. Praha, 1960, s. 116.

demokracie, což byla radikální strana, která požadovala socializaci velkostatků a zachováním velkovýroby.

Politické strany maďarské menšiny také zveřejnily svůj názor na politickou reformu. V roce 1921 žilo na našem území 744 621 Maďarů,⁴⁸¹ kteří byli proti přičlenění jejich území k českému. Maďarská národní strana, která byla nejpočetnější, trošku rozporupně na jedné straně odmítala pozemkovou reformu a na druhé pak požadovala přidělování půdy na území Maďarska výhradně Maďarům.

Myšlenky pozemkové reformy měly hlubší kořeny, než je na první pohled patrné. Poprvé se začal zaobírat myšlenkou pozemkové reformy ještě před vznikem československé republiky T. G. Masaryk. Tuto myšlenku posléze zapracoval přímo do programu státu, když řekl „velkostatky budou vyvlastněny pro domácí kolonizaci“.⁴⁸² Na základě tohoto byly zřízeny Národním výborem československým komise, které se začaly věnovat Pozemkové reformě.

Po 28. říjnu 1918 se Pozemková reforma stala prioritou pro venkov, neboť lidé pochopili, že je ta správná doba. Nejenom rolníci, ale i domkaři a maloroelníci žádali vyvlastnění a rozdělení velkostatků. Sepisovalo se, kdo a kolik chce půdy, agrárníci dokonce vypracovali dotazník, kterým měli snahu zjistit požadavky na půdu a tak vytvořit dojem, že jejich strana bude půdu rozdělovat.

Již ale 9. 11. 1918 z důvodů politického a sociálního nepokoje Národní výbor vydal první zákon a tím byl zákon o obstavení velkostatků. Tím se mělo zabránit manipulaci s půdou, která byla zapsaná v zemských deskách.

Následně 9. 1. 1919 vláda ve svém programovém prohlášení jako prioritu uvedla zestátnění dolů a vyvlastnění velkostatků. Bohužel ministerský předseda Kramář to tak necítil a přislíbil jen vypsání ankety o výše uvedené priority vlády. Tím prozatím jednání o otázkách pozemkové reformy utichla. Zbytečnou se ukázala i práce výboru pro vnitřní kolonizaci, který jako jediný se měl zaobírat touto otázkou. Měl za úkol vypracovat návrhy na vlastnictví pozemků, ale zcela zklamal.

---

⁴⁸¹MALÍŘ, Jiří a kol. *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích Československu v letech 1861 – 2004. 1. díl 1861 – 1938.* Brno, 2005, s. 925.

⁴⁸²KÁRNÍK, Z. *České země v éře První republiky 1918 – 1938. Díl první. Vznik, budování a zlatá léta republiky 1918 – 1929.* Praha, 2000, s. 454. MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945.* Praha, 2003, s. 427-433.

Občané republiky, hlavně ti na venkově, nechtěli k laxnímu přístupu provádění pozemkové reformy, déle přihlížet. Začali pořádát demonstrace s ultimáty a stávky, dokonce začali pozemkovou reformu - sami si zabírali půdu.

I to, že se pozemková reforma neustále odkládala, zapříčinilo na přelomu února a března 1919 vládní krizi. Sociální demokracie a její poslanecký klub totiž 27. 2. 1919 dali vládě ultimátum. Pokud do čtrnácti dnů nepřijme zákon o vyvlastnění velkostatků, odcházejí z vlády.

Vláda svolala poradu předsedů poslaneckých klubů, na které byla zvolena tříčlenná komise ve složení Dr. Viškovský (agrární strana), Dr. Meissner (sociálnědemokratická strana) a prof. Němec (národní demokracie). Tato komise dostala za úkol přípravu pozemkové reformy, ale bohužel pohořela. Z tohoto důvodu národní shromáždění zvolilo pozemkový výbor. V něm bylo třiatdvacet zástupců stran a měli přímo za úkol vypracovat zákon o pozemkové reformě. První schůzka tohoto výboru byla svolána na 26. března 1919 a řešilo se na ní následující:

1. Zda bude vydán zákon vyvlastňující velkostatky nebo zda stát získá jen právo na jejich vyvlastnění.
2. Jaká bude výměra, od níž se mají velkostatky vyvlastňovat.
3. Co se stane s vyvlastněnými velkostatky.
4. Zda budou velkostatky vyvlastněny bez náhrady či za náhradu, případně jak velkou.
5. kdo a jak bude provádět pozemkovou reformu.⁴⁸³

Na začátku dubna se dohodli, že základní zákon o pozemkové reformě bude pouze rámcový. Náhrady a přidělování bude řešit samostatný zákon. Samotná pozemková reforma se sice zase oddálila, ale to, na čem se zbývalo shodnout, už neobsahovalo tolik otázek. Podstatná otázka ale zůstala – vyhlásit vyvlastnění velkostatků či dát státu pravomoc velkostatky vyvlastnit. Hledalo se řešení. To předložil Dr. Jan Krčmář (právník). Předložil pojem „zábor“, což je „juristický neurčitek“.⁴⁸⁴

Druhou otázkou bylo, které velkostatky budou spadat do pozemkové reformy. Znamenalo to, od kolika ha. Návrhy byly od 100 až po 1000 ha. Došlo k prvnímu hlasování, ale to nebylo jednomyslné. Proto se rozhodlo o dohodě, která byla přijata 15. dubna 1919 v absolutní shodě – velkostatkářům zůstalo 150 ha zemědělské nebo 250 ha

---

⁴⁸³TŘEŠTÍKOVÁ, Zuzana. *Meziválečná pozemková reforma a její průběh na majetku Premonstrátského kláštera v Milevsku*. Brno, 2006, s. 25-27.

⁴⁸⁴Tamtéž.

veškeré půdy. 16. dubna téhož roku zákon schválil parlament. Po té již nic nebránilo tomu, aby se pozemková reforma uskutečnila.

Pozemková reforma musela být pochopitelně pevně zakotvena v legislativě. Otázkou pozemkové reformy v letech 1918 až 1928 se zabíralo 117 zákonů, vládních vyhlášek, nařízení i různých opatření.⁴⁸⁵

Jednalo se na příklad o:

- Zákon č. 32/1918 Sb. – Zákon o obstavení velkostatků ze dne 9. listopadu 1918;
- Záborový zákon č. 215/1919 Sb. o zabránění velkého majetku pozemkového ze dne 16. dubna 1919;
- Zákon o výkupu dlouhodobých pachtů č. 318/1919 Sb. o zajištění půdy drobným pastýřům ze dne 27. května 1919, na který navazoval Zákon č. 593/1919 o ochraně drobných zemědělských pastýřů z 30. října 1919;
- Zákon o obecním statku č. 421/1919 ze 17. července 1919;
- Zákon, po rozumu §u 10 zákona ze dne 16. dubna 1919, č. 215 Sb. zák. a nař., ustanovení o přidělu zabrané půdy a upravuje se právní poměr ku přidělené půdě – známý pod názvem „Přídělový zákon“, který byl přijat 30. ledna 1920 jako Zákon č. 81/1920 Sb.;
- Zákon č. 166/1920 Sb. o úvěrové pomoci nabyvatelům půdy z 11. března 1920
- Zákon č. 329/1920 Sb. o převzetí a náhradě za zabraný majetek pozemkový z 8. dubna 1920.

Posledním krokem bylo jen uvést reformu do praxe. Pozemková reforma měla být realizována prostřednictvím ministerstva zemědělství. Ale tím, že jeho hlavním představitelem byl Karel Prášek, politici od tohoto úmyslu upustili. Proto 11. června 1919 byl přijat Zákon č. 330/1919 Sb., na jehož základě 15. října 1919 spustil svou činnost v Praze Státní pozemkový úřad. Ten měl být nestranný, ale agrární strana si i tu vymohla největší vliv – jako první prezident byl zvolen na základě doporučení ministerské rady agrárník Karel Vyškovský. V této funkci ho v roce 1925 nahradil stranický kolega Jan Voženílek. Práci pozemkového úřadu monitoroval Správní výbor složený z dvanácti členů,

---

⁴⁸⁵KLIMEK, Antonín. *Velké dějiny Zemí koruny české XIV*. Praha, 2002, s. 286. MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha, 2003, s. 427-433.

kteří tuto činnost vykonávali až do roku 1935, kdy státní pozemkový úřad ukončil svou činnost.⁴⁸⁶

Vedení Státního pozemkového úřadu v Praze, mělo pod sebou Kuratorium fondu pro zaopatření bývalých zaměstnanců velkostatků, Rozhodčí komise, Poradní sbor pro vnitřní kolonizaci, Kuratorium fondu československých legionářů a jedenáct obvodových úřadoven po celé republice.

Vládním nařízením č. 22/1935 Sb. bylo ukončeno působení tohoto Státního pozemkového úřadu, který měl právo rozhodovat o všem, co se týkalo pozemkové reformy. Omezen byl pouze zákony, které nebyly dokonalé.

K vyhodnocení pozemkové reformy je podstatná časová hranice. První přidělování půdy bylo roku 1920 a na vrcholu stálo roku 1925. V menší míře se pak půda rozdělovala i počátkem let třicátých., do zániku Státního pozemkového úřadu, což znamená do 1. května 1935.

V práci tohoto úřadu pokračovalo ministerstvo zemědělství. Z toho vyplývá, že v podstatě pozemková reforma se nedokončila. Podle statistik počátkem roku 1938 bylo ještě 10,7% půdy v záboru.

Prameny uvádí, že do záboru bylo vzato 1 283 286 ha zemědělské půdy, k tomu 2 738 331 ha nezemědělské půdy. Výsledných 4 021 617 ha půdy se rovnalo 30,34% veškeré půdy v českých zemích.⁴⁸⁷

Z toho:

- novým nabyvatelům bylo přiděleno 1 800 782 ha ze zabrané půdy ve čtyřech pětinach obcí republiky a týkalo se to zhruba $\frac{3}{4}$ milionu rodin⁴⁸⁸
- drobní přidělci získali do svého vlastnictví 43, 9% veškeré přidělované půdy
- zbytkové statky obdržely zhruba 12, 5% přidělované půdy
- necelá třetina zůstala v původním vlastnictví
- stát a obce vyšly pouze se 3,6% z přidělované půdy

---

⁴⁸⁶ TŘEŠTÍKOVÁ, Zuzana. *Meziválečná pozemková reforma a její průběh na majetku Premonstrátského kláštera v Milevsku*. Brno, 2006, s. 33-34. MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha, 2003, s. 427-433.

⁴⁸⁷ TŘEŠTÍKOVÁ, Zuzana. *Meziválečná pozemková reforma a její průběh na majetku Premonstrátského kláštera v Milevsku*. Brno, 2006, s. 33-34, s. 35-39.

⁴⁸⁸ SLEZÁK, Lubomír. *Pozemková reforma v Československu 1919 – 1935*. In FROLEC, Ivo. *Československá pozemková reforma 1919 – 1935 a její mezinárodní souvislosti. Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference ve dnech 21. – 22. dubna 1994*. Uherské Hradiště: Slovácké muzeum, 1994, s. 9.

- podniky zemědělského průmyslu zaujímaly samostatnou skupinu, 79% těchto podniků (lihovary, pily, mlýny, cihelny atd.) ze záboru zůstalo pod vedením původních majitelů

Pozemková reforma se dotkla 786 velkostatků s výměrou od 250 až do 100 000 ha. Nad 100 000 ha to byl pouze jeden velkostatek.⁴⁸⁹

Majiteli půdy se stalo 65 000 bezzemků a výrazně přibýlo hospodářství s rozlohou 1 – 2 ha. Zhruba jednou tolik pak přibýlo malých rolníků hospodařících na 2 – 5 ha i počet středních rolníků s půdou od 5 do 10 ha se zdvojnásobil. Menší nárůst majitelů zaznamenala pak další, vyšší kategorie – o třetinu počet vlastníků půdy s rozlohou 10 – 20 ha. Nejvíce přibýlo majitelů s nejvyšším majetkem ha.

*„...Před přidělem to bylo v kategorii 20 – 50 ha 50 případů, po přidělu 354, ve výměře 50 – 100 ha před přidělem 21, po něm 606 případů a ve výměře nad 100 ha před přidělem 7, po něm 350 případů...“.*⁴⁹⁰

Po ukončení první světové války se pozemková reforma neuskutečnila pouze na našem území, ale zasáhla 90% Evropy, což znamenalo dvaadvacet zemí (např. Německo, Rakousko, Polsko, Maďarsko, Rumunsko, Bulharsko, Řecko, Jugoslávie, Finsko, Litva, Lotyšsko, Estonsko) a tím ovlivnila život většiny lidí, žijících na tomto kontinentu. Na straně druhé neuspěla ve Francii, Belgii, Holandsku či Švýcarsku.⁴⁹¹

V Polsku začala být pozemková reforma aktuální od července 1919, v červenci 1920 schválen Zákon o parcelaci státních pozemkových majetků, pozemků špatně obhospodařovaných a statků válečných zbohatlíků. Tato půda se měla vykoupit za poloviční cenu, ale v březnu 1921 vešla v platnost nová ústava, která obsahovala i nedotknutelnost soukromého vlastnictví. Na základě tohoto od prosince 1925 reforma na principu dobrovolnosti.

⁴⁸⁹KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky 1918 – 1938. Díl první. Vznik, budování a zlatá léta republiky 1918 – 1929*. Praha, 2000, s. 465.

⁴⁹⁰KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky 1918 – 1938. Díl první. Vznik, budování a zlatá léta republiky 1918 – 1929*. Praha, 2000, s. 465, s. 472.

⁴⁹¹SLEZÁK, Lubomír. Pozemková reforma v Československu 1919 – 1935. In FROLEC, Ivo. *Československá pozemková reforma 1919 – 1935 a její mezinárodní souvislosti. Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference ve dnech 21. – 22. dubna 1994*. Uherské Hradiště: Slovácké muzeum, 1994, s. 3.

Maďarsko mělo také svůj specifický průběh pozemkové reformy. Do záboru bylo vzato pouze 6% zemědělské půdy a přídělcům nebyly poskytnuty garance od státu, takže 67 tisíc majitelů nové půdy se dostalo až do konkurzního řízení. Z pohledu hodnotícího člověka v této zemi reforma dopadla nejhůře.

Jako poslední příklad může posloužit Estonsko. Zde se uskutečnila reforma velmi radikálně. Stručně řečeno: vše bylo zabaveno a prohlášeno za státní, posléze rozdáno 60% obyvatel Estonska, žijících na vesnicích. Původní majitelé neobdrželi žádnou finanční náhradu.

Pokud máme možnosti srovnávat úspěšnost či neúspěšnost pozemkové reformy u nás a se zbytkem Evropy, můžeme říct, že v Československu proběhla reforma velmi důsledně a demokraticky.

Pozemková reforma měla kromě svých příznivců také pochopitelně řadu kritiků. Velmi mnoho se hovořilo o pozemkové reformě až již v jejích počátcích, průběhu či po ukončení. Snad nejznámějším kritikem v té době byl známý historik Josef Pekař. Ten své názory sdělil rovnou Národnímu shromáždění či prostřednictvím článků v Národních listech ostatním obyvatelům, kteří se touto problematikou zabývali. Všechny své písemnosti v upravené podobě roku 1923 vydal.⁴⁹²

Josef Pekař systematicky rozebral pozemkovou reformu a nepřipouštěl ji z etických důvodů. Co se týká „pobělohorských křivd“, k tomu se vyjádřil slovy: „...*mravně povážlivé trestání předků v potomcích...*“.⁴⁹³

V niveč vyšly jeho snahy o to, aby dokázal, že řada potomků šlechtických rodů pobělohorské doby již vymřela a tudíž se nemá půda komu vrátit, ba naopak, že větší konfiskace se týká valdštejnské éry.

Kromě etických důvodů se Pekař zaměřoval i na důvody ekonomické. Podle něj nejlépe a nejefektivněji se hospodařilo na velkostatecích. Dle jeho názoru, pokud by zanikly, směřovalo by to k nižší zemědělské výrobě a z toho by vyplynuly i nižší příjmy do státní pokladny. Rovněž byl odpůrcem zabírání lesů a zemědělského průmyslu.

Svůj názor na pozemkovou reformu měl i T. G. Masaryk. Nezdála se mu koncepce celé reformy. Námitky, které měl k pozemkové reformě, přednesl 1. 1. 1922 v novoročním projevu, kde mimo jiné řekl:

---

⁴⁹²PEKAŘ, Josef. *Omyly a nebezpečí pozemkové reformy*. Praha, 1923.

⁴⁹³SLEZÁK, Lubomír. Tvůrci, kritikové a odpůrci pozemkové reformy. In: *Moderní dějiny I. Sborník k dějinám 19. a 20. století*. Praha, 1993, s. 207.

„...Naše pozemková reforma nemá pro svou rozsáhlost, rozmanitost účelů a různost prostředí vzorů ani doma ani v cizině. Musíme – li se již učit na své vlastní práci, na svých vlastních chybách, tož rozeznávejme aspoň rychle a hledme je odstranit brzo ... jak naše zákony o pozemkové reformě, tak i organizace úřadů je provádějících, potřebuje oprav – tedy opravujme...“⁴⁹⁴

V otázce sociální se zamýšlel nad tím, jak vzroste nezaměstnanost - propuštění lidé s parcelovaných statků a velkostatků. Dále pak poukazoval na to, že agrární strana stála v pozadí a řídila pozemkovou reformu. Mezi řádky se dalo vyrozumět, že žádá o to, aby se strany vzchopily a odpolitizovaly Státní pozemkový úřad.

8. 2 ODRAZ POZEMKOVÝCH REFORM NA VELKOSTATKU LUKOV A JEJÍ DOPAD NA PODPORU CHARITATIVNÍ A KULTURNÍ ČINNOSTI

Pozemková reforma se přirozeně dotkla lukovského velkostatku, potažmo rodu Seilern – Aspangů, stejně tak jako ostatních v nově vzniklé Československé republice. Nejen že šlechta ztratila své výsostní postavení ve společnosti, ale zároveň přišla i o své tituly a část majetku. V podstatě příslušníkům šlechtického stavu byla odejmuta dosavadní identita.

Podstatou šlechtice není jeho příslušnost ke konkrétnímu státu, ale ke svému majetku, který je jeho dědictvím, k tradicím a odkazu předků. Již z podstaty své výchovy mu šlo převážně o dobré hospodaření se zděděným majetkem tak, aby je mohl předat další generaci a byl nadnárodní. Často majetky šlechtických rodin přesahovaly i do několika zemí, proto nikdo z nich nemohl říci, jaké je národnosti, nebo kým se považuje být, doma byl všude tam, kde měl majetek. Nejspíše o to větším zásahem je, když je přímo ústavou nařízeno zrušení veškerých privilegií a titulů, jak říká:

---

⁴⁹⁴KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky 1918 – 1938. Díl první. Vznik, budování a zlatá léta republiky 1918 – 1929.* Praha, 2000, s. 467 - 468.

„Hlava pátá.
Práva a svobody, jakož i povinnosti občanské.
Rovnost.
§106.

- (1) *Výsady pohlaví, rodu a povolání se neuznávají.*
- (2) *Všichni obyvatelé republiky Československé požívají stejných v mezí jako státní občané této republiky na jejím území plné a naprosté ochrany svého života i své svobody, nehledíc k tomu, jakého jsou původu, státní příslušnosti, jazyka, rasy nebo náboženství. Úchylky od této zásady jsou přípustny jen, pokud právo mezinárodní dovoluje.*
- (3) *Tituly smějí býti udílány jen, pokud označují úřad nebo povolání. Toto ustanovení netýká se akademických hodností.*⁴⁹⁵

Během první světové války se přirozeně v důsledku krize zmenšila i pomoc a materiální podpora ze strany hraběcí rodiny svým patronátním závazkům i dobročinné podpoře nejen svých charitativních ústavů, ale i školám a dalším organizacím. Proto například bylo na pozemcích kláštera zbudováno malé hospodářství pro vlastní potřeby (chovali zde krávy, vepře a slepice), aby hlavně děti trpěly nouzí co nejméně.⁴⁹⁶

Nejvýraznějším a nejzávažnějším předělem po první světové válce byla pozemková reforma, která výrazně okleštila majetek velkostatku a Seilernů. V důsledku ztráty části svého majetku se jim značně zúžil i jejich hmotný a finanční příjem. Mecenáši byli nuceni výrazně snížit svá dobročinná vydání ve všech směrech. Situace měla vážné dopady nejen na příjem ústavu, ale i všech ostatních organizací, které Seilernovi dotovali. Hlavně hraběnka Sarolta Seilernová⁴⁹⁷ se však i nadále tato zařízení snažila podporovat alespoň finančními prostředky, nebo například, jak je uvedeno v dopise ze dne 11. listopadu 1929 od Svazu charity (milosrdné lásky) Olomouc, přislíbila Sarolta Seilernová přispět na zavedení elektřiny do ústavu 50% z celkové částky nákladů. Tuto výslednou částku pak odečetla z ročního nájmu.

Otázku podpory sociální sféry Seilerny komplikuje fakt, že řada institucí přešla pod správu státu nebo obce. Tudíž se dají stěží odhadnout další kroky v případném podporování těchto zařízení. Většina těchto záznamů totiž končí rokem 1917. Několik institucí také po vzniku republiky zcela převrátilo svůj postoj a od díky a vděčnosti císaři a svým dobrodincům se přikláníjí k prezidentu a první republice. Nejzřetelnější to je v zápisech školních kronik a obcí.

---

⁴⁹⁵ *Ústava Československé republiky.* Praha, 1920, s. 26.

⁴⁹⁶ PŘÍVARA, Milan. *Z dějin farnosti Lukov – Veliková.* Lukov, 2003, s. 127-8.

⁴⁹⁷ Ač byly šlechtické tituly zrušeny, jsou příslušníci někdejší šlechty stále takto oslovováni.

Nicméně v řadě dokumentů a kronik od jednotlivých institucí je řada zmínek o další, převážně finanční podpoře. Instituce, které hraběcí rodina podporovala, si vedly sice pečlivě své záznamy, nicméně položky finančních a naturálních zisků a darů jsou sepisovány sumárně (tedy hromadně ode všech, nikoli od jednotlivců), z čehož není patrné, nakolik Seilernové jednotlivá zařízení podporovali. Ovšem vánoční obdarovávání zůstalo tradicí. Důkazem toho jsou například seznamy potřebných právě k vánočnímu obdarovávání, nebo každoročnímu obdarovávání dětí šatstvem od paní hraběnky. Většinu těchto seznamů navrhovali a sepisovali v jednotlivých obcích faráři. Obdarovávání byli většinou poloviční sirotci a nemajetné rodiny, nebo nemohoucí jedinci. Tak tomu bylo i v případě rodiny Horsákových v roce 1940:

„Prosím milostivou Paní hraběnkou o tyto dary:

1) Horsák Zdeněk 13 let. Potřeboval by zimník, tepláky, svetr, rukavice a čepici a punčochy.

2) Horsák Josef 9let. Zimník, svetr, tepláky, rukavice, čepici a punčochy.

3) Horsáková Marie 11 let. Zimník, na šaty, kalhoty, rukavice a punčochy a svetr.

4) Horsáková Vlasta 5 let. Kabátek, na šaty kalhoty a punčochy a na zástěrky.

5) Horsáková Ludmila 4 léta. Kabátek, na šaty, punčochy a rukavice a na zástěrky.

6) Horsáková Ludmila 41 let, matka. Kabát, na šaty do kostela, svetr, na zástěry a punčochy.⁴⁹⁸

Přestože právní kroky k pozemkové reformě vedly již dříve, reforma jako taková byl vyhlášena až v dubnu 1919. Znárodněn měl být pozemkový majetek, který by přesahoval 150 ha **zemědělské půdy**. Vyvlastněná půda byla dále dle zákona přerозdělována a to až do výše 15 ha. Pozemková reforma na lukovském velkostatku znamenala ztrátu přibližně sedmi set hektarů půdy polí, luk, zahrad, pastvin, lesů, stavební plochy, neplodné půdy, nebo plochy oproštěné od daní. Během první pozemkové reformy přišla rodina o 10% svého majetku, během druhé pozemkové reformy jí byl majetek zcela zabaven. Tabulka č. 9 zaznamenává bývalý majetek lukovského velkostatku před pozemkovou reformou a po ní.⁴⁹⁹

---

⁴⁹⁸ MZA Brno, G151Rodinný archiv lukovské větve Seilernů, k. 55, i. č. 234, Písemnosti ze správy sirotčince a starobince v Lukově a špitále ve Štípě, folio 469.

⁴⁹⁹ SOKA Zlín, MNV Lukov, k. 99, i. č. 473, Lukov a pozemková reforma (osobní archiv Matouš), folio 2.

Tabulka č. 9

PŮDA	Před PR	Po PR
Pole	588 ha	218 ha
Louky	176 ha	95 ha
Zahrady	26 ha	19 ha
Pastviny	223 ha	115 ha
Lesy	5.483 ha	5.386 ha
Stavební	10 ha	5 ha
Jiné	26 ha	25 ha
Celkem	6.532 ha	5.863 ha

Celou situaci ohledně majetku hraběcího rodu zkomplikovala aféra finanční zpronevěry správců velkostatku, jejíž soudní dohra nejenže plnila svého času stránky novin, ale výrazně se podepsala na zdraví několika zúčastněných osob, včetně hraběte Josefa Seilerna. Celá aféra vznikla tím, že na povrch vyplula aféra finanční zpronevěra ředitelství lukovského velkostatku. O tom, do jaké míry byla celá věc závažná a skandální svědčí fakt, že někteří z obviněných si dokonce sáhli na život. Vleklé soudní líčení odhalilo zpronevěru a falšované účetnictví v řádu stovek tisíc až milionu korun a to už od poloviny roku 1922.⁵⁰⁰ To je také jedním z důvodů, proč je v archivním fondu účetnictví nepřehledné a neúplné. Proto je obtížné z těchto zdrojů podrobněji stanovit podporu charitativních a kulturních institucí v této době.

Po skončení druhé světové války byl majetek Seilernů dle dekretů zcela zabrán. Národní výbor v Lukově převzal pod svou správou celý velkostatek. Pro převzetí správy veškerého majetku ustanovil Národní výbor v Lukově národního správce (komisaře celého panství) a tedy nejvyšší hlavu celé správy, zároveň zodpovídal za celé hospodaření na velkostatku a byl mu podřízen i veškerý personál zemědělský i lesní. Tímto správcem se

⁵⁰⁰ SOKA Zlín, MNV Lukov, k. 99, i. č. 473, Lukov a pozemková reforma (osobní archiv Matouš). *Ředitelství velkostatku za mřížemi*. In Pondělní list, 2. července 1934. *Dlouhá je cesta spravedlnosti až k smrti*. In České slovo, 30. prosince 1934. *Pozadí lukovského případu*. In neuvezeno, 1935. *Klerikální msta sahá až za hrob*. In Hlas lidu, 18. ledna 1935. *Podezření vzniklo, když Řehulka prohrál na burse 200. 000 Kč*. In Moravské noviny, 28. ledna 1936. *Páni měli statisíce, dělníci robotu*. In České slovo, 28. ledna 1936. *Kam dal pan hrabě milion?* In Moravské slovo, 29. ledna 1936. *Jak rozhazovali moravští defraudanti peníze*. In České slovo 29. ledna 1936. *Hospodářství s černým fondem na panství Lukově*. In Moravský deník 29. ledna 1936. *Defraudanti měli soukromé detektivy*. In České slovo, 30. ledna 1936. Folio 63-73.

stal pan Antonín Lukovský. Stávající úředníci i zaměstnanci na počátku převzetí velkostatku Národním výborem v Lukově složili slib věrnosti Československé republice. Největším problémem zaměstnávajícím správu velkostatku byl nedostatek koní na potah i hovězího dobytka, protože vše si vzala Rudá armáda. Tento problém byl nejkritičtější v době žní a komplikoval i přípravu dřeva na zimu, protože parní pila v Lukově zásobila dřevem celý kraj, nejen obec samotnou.⁵⁰¹ Tabulka č. 10 zaznamenává majetek, který byl vyčíslen a zabaven Františku Seilernovi a Saroltě Seilrnové⁵⁰²

Tabulka č. 10

Původní výměra	František	Sarolta
Role	114.7514 ha	135.8485 ha
Louky	74.7798 ha	60.1129 ha
Zahrady	35.8372 ha	5.4313 ha
Pastviny	78.2836 ha	20.8765 ha
Lesy	3626.6037 ha	83.0231 ha
Stavební	5.1647 ha	3.3304 ha
Jiné	20.0571 ha	0.9579 ha
Celkem	3955.4795 ha	309.5807 ha

⁵⁰¹ SOkA Zlín, MNV Lukov, k. 82, i. č. 124, Konfiskace velkostatku Lukov (1945-1951), folio 134 – 135, Zpráva o velkostatku v Lukově.

⁵⁰² SOkA Zlín, MNV Lukov, k. 82, i. č. 124, Konfiskace velkostatku Lukov (1945-1951), folio 62, 64.

ZÁVĚR

Hraběcí rodina Seilernů – Aspangů jsou dokladem toho, že díky podpoře a spolupráci, může být během krátké doby vybudována síť institucí, která kulturně a sociálně pozdvihne úroveň širokého okolí a zároveň, jak během stejně krátké doby může být všechno zničeno a zapomenuto. Seilernové se snažili svůj majetek zvelebovat a starali se o něj i o lidi, kteří zde žili.

Zpočátku sledovaného období byl velkostatek Lukov téměř běžným velkostatkem, avšak během krátké chvíle Seilernové založili řadu institucí, které v pozměněné podobě fungují dodnes (například z původního starobince je dnes domov důchodců, který od svého založení funguje nepřetržitě, pouze stará budova byla stržena a na tomtéž místě byla vystavěna nová), jen se dávno zapomnělo, že na počátku stáli právě Seilernové. Díky nim se dnes zlínský kraj může chlubit krásnou zoologickou zahradou, která byla a je nenásilným poučením pro děti, zámek, který ač mladý, si nese kouzlo historie, příběhů, romantiky a patiny, která vzbuzuje úctu a obdiv.

Seilernové podporovali školy, nejrůznější organizace, spolky, nemocnice, nebo útulny, byli patrony kostelů, škol, nemocnic i obyčejných dětí (hlavně v sirotčincích a Carolineu). Zasloužili se o zvelebení obcí a jejich hospodářský růst. Jistěže nebyli jediní, kteří se na svých velkostatech podobně angažovali, ale alespoň altruismus, zájem, snaha a nelhostejnost k druhým stojí za uznání jejich práce.

A je také dokladem toho, jak vnějšími zásahy mohou být mecenášské snahy utnuty. Těmi vnějšími zásahy mám na mysli obě světové války a pozemkové reformy. Vývoj velkostatku Lukov odrážel hospodářskou situaci doby a shodoval se s vývojem většiny velkostatků. Důsledky války, hospodářské krize a pozemkové reformy dopadly ve větší, či menší míře na všechny. Přihlášení k říšské příslušnosti bylo už jen posledním krokem k zániku velkostatku po druhé světové válce.

Seilernové však nebyli svatí, byli to lidé jako všichni ostatní a měli své chyby. Ani vztahy se zaměstnanci nebyly vždy nikterak růžové, z několika archivních dokumentů jasně vyplývá, že tu a tam se vyskytlo nedorozumění. Například když se bývalý zaměstnanec soudně domáhal svého, nebo když vyplynula napovrch aféra finanční zpronevěry správců velkostatku, jejíž soudní dohra nejenže plnila svého času stránky

novin, ale výrazně se podepsala na zdraví několika zúčastněných osob, včetně hraběte Josefa Seilerna.

Cílem práce bylo podat stručnou, ale ucelenou historii šlechtické rodiny a velkostatku, zjistit do jaké míry se Sielernové zasadili o rozvoj sledované oblasti, vyzdvihnout kulturní a charitativní činnost a podporu regionu Seilerny. Práce měla také nastínit dopad národních dějin na konkrétní velkostatek. Hlavní záběr této práce byl soustředěn na sociální a kulturní působení manželského páru, který svou činností pozvedl obyčejný velkostatek na centrum celého kraje v oblasti kulturní, hospodářské a sociální.

Hlavním přínosem práce je, že podává ucelený přehled historie rodiny a velkostatku Lukova kompletně, nikoli po jednotlivých obcích. Dále pak přehled a vývoj charitativních organizací, které se významně podílely na rázu společnosti. A je příkladem odrazu hospodářských a politických dějin na konkrétním velkostatku.

Téma charitativní a kulturní činnosti, ani detailnější sonda do činnosti členů rodiny Seilernů, nebyly pro velkostatek Lukov doposud zpracovány, proto by práce mohla být podkladem pro tuto problematiku.

SOUPIS PRAMENŮ A BIBLIOGRAFICKÝCH CITACÍ

I. ARCHIVNÍ PRAMENY

1. Konventní archiv sester boromejských v Praze, Šporkova 12, vázací desky – Historie SCB – všeobecně I., nestr.
2. Konventní archiv sester boromejských v Praze, vázací desky – Začátky Kongregace v Čechách, s. 3.
3. Konventní Archiv sester boromejských v Praze, Šporkova 12, vázací desky – Historie SCB – všeobecně I., nestr.
4. Konventní archiv sester boromejských v Praze, Šporkova 12, vázací desky - 100 let od příchodu SCB do Čech, III. Kázání, nestr.
5. Moravský zemský archiv Brno, Ředitelství statků a hlavní pokladna Seilernů Lukov, inv. č. 1410, kart. 224, almužny a patronátní břemena (1887-1888).
6. Moravský zemský archiv Brno, Ředitelství statků a hlavní pokladna Seilernů Lukov, inv. č. 1359, kart. 222, špitál Lukov (1887-1888).
7. Moravský zemský archiv Brno, Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944), inv. č. 1, kart. 1, majetkoprávní a správní záležitosti velkostatku Lukov (1886-1945).
8. Moravský zemský archiv Brno, Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944), inv. č. 6, kart. 4, genealogické tabulky.
9. Moravský zemský archiv Brno, Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944), inv. č. 7, kart. 5, sbírka křestních, úmrtních a oddacích listů členů rodu.
10. Moravský zemský archiv Brno, Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944), inv. č. 10, kart. 7 - 9, Sběrka rodinných fotografií.
11. Moravský zemský archiv Brno, Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944), inv. č. 150, kart. 48, Fr. J. Seilern - osobní doklady.
12. Moravský zemský archiv Brno, Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944), inv. č. 152, kart. 49, Fr. J. Seilern – dobročinnost.
13. Moravský zemský archiv Brno, Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944), inv. č. 230, kart. 53, S.Seilernová - osobní doklady.

14. Moravský zemský archiv Brno, Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944), inv. č. 231, kart. 53 - 54, S. Seilernová - záležitosti vel. Lukov a lázní Kostelec.
15. Moravský zemský archiv Brno, Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944), inv. č. 234, kart. 55, S. Seilernová - písemnosti ze správy sirotčince.
16. Moravský zemský archiv Brno, Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944), inv. č. 519, kart. 81-82, výpisy ke genealogiím šlechty (Emil Kapoun).
17. Moravský zemský archiv Brno, Rodinný archiv Seilernů – Milotice (1082) – 1269 – 1945.
18. Státní okresní archiv Zlín, Archiv města Fryštáku (1939) 1550 – 1945 (1957), inv. č. 272, kart. 99, dar šatstva pro chudé děti od S. Seilernové.
19. Státní okresní archiv Zlín, Archiv místního národního výboru Lukov (1940) 1945 – 1990, inv. č. 124, kart. 82, konfiskace velkostatku Lukov (1945-1951).
20. Státní okresní archiv Zlín, Archiv místního národního výboru Lukov (1940) 1945 – 1990, inv. č. 473, kart. 99, Lukov a pozemková reforma (osobní archiv Matouš).
21. Státní okresní archiv Zlín, Archiv místního národního výboru Lukov (1940) 1945 – 1990, neinventarizováno – pohlednice a fotografie (osobní archiv Matouš).
22. Státní okresní archiv Zlín, Národní škola Kostelec – Štípa (1827 – 1953), inv. č. 437, kart. 34, kronika národní školy (1861-1936).
23. Státní okresní archiv Zlín, Národní škola Kostelec – Štípa (1827 – 1953), inv. č. 458, kart. 39, vývoj a zařízení školy, zpráva o stavu školy a statistické výkazy (1883-1948).
24. Státní okresní archiv Zlín, Národní škola Lukov, inv. č. 130, kronika školy lukovské (1878-1930).
25. Státní okresní archiv Zlín, Národní škola Lukov, inv. č. 132, školní kronika (1940-1944).
26. SOkA Zlín, Památní kniha čtenářského spolku Pokrok v Lukovci, neinventarizováno.
27. Státní okresní archiv Zlín, Archiv obce Lukov 1724 – 1945 (1957), inv. č. 1, kniha 1, pamětní kniha obce Lukov (1927).
28. Státní okresní archiv Zlín, Archiv obce Lukov 1724 – 1945 (1957), inv. č. 2, kniha 2, pamětní kniha obce Lukov (1931-1937).

29. Státní okresní archiv Zlín, Archiv obce Lukov 1724 – 1945 (1957), inv. č. 3, kniha 3 kronika Lukov 1. díl (1914-1945).
30. Státní okresní archiv Zlín, Archiv obce Lukov 1724 – 1945 (1957), inv. č. 46, kart. 43, seznamy voličů a seznamy obyvatel ústavu Carolineum (1919, 1921-38).
31. Státní okresní archiv Zlín, Archiv obce Lukov 1724 – 1945 (1957), inv. č. 52, kart. 43, prodej obecních pozemků a věnovací listina - hr. Seilern daruje obci pozemek pro ovocný sad (1890-1944).
32. Státní okresní archiv Zlín, Archiv obce Lukov 1724 – 1945 (1957), inv. č. 73, kart. 45, seznam sirotků k obdarování paní hraběnkou (1917).
33. Státní okresní archiv Zlín, Archiv obce Lukov 1724 – 1945 (1957), inv. č. 74, kart. 45, žádosti o přijetí chudých dětí do sirotčince (1892-1917).
34. Státní okresní archiv Zlín, Archiv obce Štípy 1564 – 1945 (1956), inv. č. 8, kniha 8, evidence zemřelých (1878-1888).
35. Státní okresní archiv Zlín, Archiv obce Štípy 1564 – 1945 (1956), inv. č. 13, kniha 13, kronika (1926-46).
36. Státní okresní archiv Zlín, Římsko – katolický farní úřad Štípa (1741 – 1945), inv. č. 73, pamětní kniha kostela ve Štípě (1904-1935).
37. Státní okresní archiv Zlín, Římsko – katolický farní úřad Štípa (1741 – 1945), inv. č. 74, farní kronika (1899-1957).
38. Státní okresní archiv Zlín, Římsko – katolický farní úřad Štípa (1741 – 1945), inv. č. 139, deníky špitálu (1823-1922).
39. Státní okresní archiv Zlín, Soukromá národní škola dívčí Lukov (1892 – 1948), Kronika soukromé školy dívčí v Lukově (1892-1948).

II. MONOGRAFIE, ČASOPISECKÉ STUDIE, A STUDIE VE SBORNÍCÍCH

1. BAKALA, Jiří. *Historie Bařovy nemocnice*. Zlín, 2009.
2. BALSÁREK, Pavel. *Rodinný archiv Seilernů Milotice (1082) – 1269 – 1945*, archivní inventář. Brno, 1993.
3. BARTOŠ, Josef, SCHULZ, Jindřich, TRAPL, Miloš. *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960 Sv. VII, Okresy: Valašské Meziříčí, Vsetín, Holešov, Gottwaldov (Zlín)*. Ostrava, 1980.

4. BOČKOVÁ, Marie, SELUCKÁ, Veronika. *Milotice 1341 – 1945*. Milotice, 2003. ISBN 80-7238-270-5.
5. FIEDRICH, Gustav. *Rukověť křesťanské chronologie*. Praha, 1997. ISBN 80-7185-118-3.
6. HLAVÁČEK Ivan, KAŠPAR Jaroslav, NOVÝ Rostislav. *Vademecum pomocných věd historických*. Praha, 2002. ISBN 80-7319-004-4.
7. HOLÍK, Jiří. *Lukov*. Zlín, 1999. ISBN 80-238-5062-8.
8. HOSÁK, Ladislav. *Místní jména na Moravě a ve Slezsku*. Praha, 1970.
9. HROCH, Miroslav. *Encyklopedie dějiny novověku 1492 – 1815*. Praha, 2005. ISBN 80-7277-246-5.
10. HUDEČEK, Alois, NYKODÉM, Josef, DIVÍLEK, Rudolf. *600 let obce Kostelec u Zlína*. Zlín, 1999.
11. JIRÁSKO, Luděk. *Církevní řády a kongregace v zemích českých*. Praha 1991. ISBN 80-85245-11-6.
12. KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky 1918 – 1938. Díl první. Vznik, budování a zlatá léta republiky 1918 – 1929*. Praha, 2000. ISBN 80-7277-027-6.
13. KAZDA, Richard (red.). *Duchovní kultura zlínské oblasti*. Zlín, 1930.
14. KLIMEK, Antonín. *Velké dějiny Zemí koruny české XIV*. Praha, 2002. ISBN 80-7185-425-5.
15. KLIKA, Ivo. *Zoopark a zámek Lešná*. Zlín, 1984.
16. KUBŮ, Eduard (red.). *Mýtus a realita hospodářské vyspělosti mezi světovými válkami*. Praha, 2000. ISBN 80-7184-716-X.
17. KUNDRATOVÁ, Miroslava. *Velkostatek Milotoce v letech 1916 – 1945*. Brno, 2009.
18. MALÍŘ, Jiří. K vývoji velkostatkářských stran na Moravě. In *Časopis Matice moravské* 1 – 2, 1996, roč. CXV.
19. MALÍŘ, J. a kol. *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích Československu v letech 1861 – 2004. 1. díl“ 1861 – 1938“*. Brno, 2005. ISBN 80-7239-178-X.
20. MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha, 2003. ISBN 80-7201-433-1.
21. MAŠEK, Petr. *Modrá krev. Minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v Českých zemích*. Praha, 1999. ISBN 80-204-1049-X.
22. MATOUŠ, Rudolf. *Lukov. Místopisný průvodce*. Gottwaldov, 1979.

23. OTÁHAL, Milan. Římskokatolická církev a první pozemková reforma. In *Církev v našich dějinách*. Praha, 1960.
24. *Ottův slovník naučný*. 3. Díl. Praha 1890.
25. PALA, Josef. *Štípa. Mariánské poutní místo*. Štípa, 2003. ISBN 80-239-0174-5.
26. PEKÁREK, Milan, PRŮCHOVÁ, Ivana. *Pozemkové právo*. Brno, 1996. ISBN 80-210-1349-4.
27. PEKAŘ, Josef. *Omyly a nebezpečí pozemkové reformy*. Praha, 1923
28. PEROUTKA, Ferdinand. *Budování státu. Československá politika v letech popřevratových 2. Část první. Rok 1919*. Praha, 1934.
29. POKLUDA, Zdeněk. *Sedm století zlínských dějin*. Zlín, 2006. ISBN 80-239-7200-6.
30. POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: sídlo rodu Seilernů a lukovského panství*. Zlín, 2004.
31. PŘÍVARA, Milan. *Z dějin farnosti Lukov – Velíková*. Lukov, 2003. ISBN 80-239-1038-8.
32. ŘEZNIČEK, Jan. *Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944)*, archivní inventář. Brno, 1963.
33. SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království českého XII*. Praha 1936.
34. SEILERN-ASPANG, Josef hrabě. *Z výletu na Daleký východ*. Brno, 1911.
35. SLEZÁK, Lubomír. Pozemková reforma v Československu 1919-1935. In FROLEC, Ivo. *Československá pozemková reforma 1919-1935 a její mezinárodní souvislosti*. Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference ve dnech 21. - 22. dubna 1994. Uherské Hradiště, 1994.
36. SLEZÁK, Lubomír. Tvůrci, kritikové a odpůrci pozemkové reformy. In *Moderní dějiny I. Sborník k dějinám 19. a 20. století*. Praha, 1993.
37. SMUTNÝ, Bohumír. *Ředitelství statků a hlavní pokladna Seilernů Lukov*, archivní inventář. Brno, 1991.
38. SOMMER, Johann Gottfried. *Das Königreich Böhmen XI*. Praha, 1843.
39. SVÁTEK, Josef. *Organisace řeholních institucí v českých zemích a péče o jejich archivy*. Praha, 1966.
40. SVOBODOVÁ, Martina. *Škola a klášter kongregace milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Líšni*. Brno, 2007.
41. ŠIŠKA, Adolf. *Zlínský okres*. Zlín, 1930.
42. ŠTROBLÍK, Vladimír. *Archiv obce Štípy 1564-1945 (1956)*, archivní inventář. Zlín, 1989.

43. ŠTROBLÍK, Vladimír. *Soukromá národní škola dívčí Lukov (1892-1948)*, archivní inventář. Zlín, 1967.
44. ŠTROBLÍK, Vladimír. *Národní škola Lukov*, archivní inventář. Zlín, 1967.
45. ŠTROBLÍK, Vladimír. *Národní škola Kostelec-Štípa (1827-1953)*, archivní inventář. Zlín, 1967.
46. TŘEŠTÍKOVÁ, Zuzana. *Meziválečná pozemková reforma a její průběh na majetku Premonstrátského kláštera v Milevsku*. Brno, 2006.
47. *Ústava Československé republiky*. Praha, 1920.
48. VRÁNA, Karel a kol. *V jednom společenství. Životní příběhy světců*. Praha, 2009. ISBN 978-80-7021-990-4.
49. WOLNY Gregor, *Die Markgrafschaft Mähren I*. Brno, 1835.
50. WOLNY Gregor, *Die Markgrafschaft Mähren IV*. Brno, 1838.
51. *Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích Diderot*. Praha, 1999. ISBN (souboru) 80-90-2555-2-3.
52. ZBRÁNKOVÁ, Dana. *Archiv obce Lukov 1724 – 1945 (1957)*, archivní inventář. Zlín, 2002.
53. ŽUPANIČ, Jan. *Nová šlechta rakouského císařství*. Praha, 2006. ISBN 80-86781-08-9.

III. TISK

MEJZLÍKOVÁ, Sonja. *Zámek Lešná je nejmladší v republice*. In *Moravský den*, 28. 5. 1999.

Státní okresní archiv Zlín, Archiv místního národního výboru Lukov (1940) 1945 – 1990, inv. č. 473, kart. 99, Lukov a pozemková reforma (osobní archiv Matouš).

Defraudanti měli soukromé detektivy. In *České slovo*, 30. ledna 1936.

Dlouhá je cesta spravedlnosti až k smrti. In *České slovo*, 30. prosince 1934.

Hospodářství s černým fondem na panství Lukově. In *Moravský deník* 29. ledna 1936.

Jak rozhazovali moravští defraudanti peníze. In *České slovo* 29. ledna 1936.

Kam dal pan hrabě milion? In *Moravské slovo*, 29. ledna 1936.

Klerikální msta sahá až za hrob. In *Hlas lidu*, 18. ledna 1935.

Páni měli statisíce, dělníci robotu. In *České slovo*, 28. ledna 1936.

Podezření vzniklo, když Řehulka prohrál na burse 200. 000 Kč. In *Moravské noviny*, 28. ledna 1936.

Pozadí lukovského případu. In *neuveveno*, 1935.

Ředitelství velkostatku za mřížemi. In *Pondělní list*, 2. července 1934.

Z našich míst lázeňských a sídel letních. In *Našinec*, nedatováno.

IV. INTERNETOVÉ ZDROJE

1. A Harruckern és a Wenckheim család története röviden – Stručná historie rodiny Harruckern a Wenckheim
URL<http://www.wenckheim.hu/wenckheim_csalad.htm>.
2. BEZECNÝ, Zdeněk. *Pár slov o české šlechtě v éře První republiky.*
URL<<http://bezecny.blog.idnes.cz/c/119756/Par-slov-o-ceske-slechte-v-ere-Prvni-republiky.html>>.
3. Hotel Lázně Zlín – Kostelec
URL<http://www.hotel-kostelec.cz/hotelweb/laz_hist.php>.
4. Inštitút milosrdných sestier Svätého kríža
URL< <http://sestrysvkriza.sk>>
5. KAREL IV. *Vita Caroli* (Vlastní životopis). Přeložil K. Hrdina Předloha: vydání Jana Laichtera, edice Žeň z literatur, Praha, 1911.
URL<<http://texty.citanka.cz/karel4/vctoc.html> >.
6. Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského.
URL<<http://www.boromejky.cz>>.
7. Kongregace Milosrdných sester sv. Kříže
URL<<http://www.klaster-km.cz>>.
8. Lázně Luhačovice
URL<<http://www.lazneluhacovice.cz>>.
9. Lukov, brána Hostýnských hor
URL<<http://www.lukov.cz>>.
10. Moravské zemské muzeum - hrabě Antonín Bedřich Mitrovský

URL<http://www.mzm.cz/mzm/osobnosti/antonin_bedrich_mitrovsky.html>.

11. Národní muzeum – Společnost Národního muzea

URL<http://www.nm.cz/snm/download/SBS_Zpravodaj_2008.pdf>.

12. Seilern family

URL<<http://www.seilern.ch/individual.php?pid=I569&ged=seilern.ged>>.

13. WURZBACH, Constantin. *Biographisches Lexikon des Kaisertums Österreich Vierunddreißigster Teil Seild–Sina*. Vídeň, 1877.

URL<<http://www.literature.at/viewer.alo?objid=11782&viewmode=fullscreen&scale=3.33&rotate=&page=22.>>>.

14. WURZBACH, Constantin. *Biographisches Lexikon des Kaisertums Österreich Vierunddreißigster Teil Seild–Sina*. Vídeň, 1877.

URL<<http://www.literature.at/viewer.alo?objid=11782&viewmode=fullscreen&scale=3.33&rotate=&page=23.>>>.

SOUPIS PŘÍLOH A PŘÍLOHY

1. Rodokmen rodu Seilern – Aspang.
2. Rodinný erb hrabat Seilern – Aspangů. MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů (1562 – 1944), inv. č. 7, kart. 5, sbírka křestních, úmrtních a oddacích listů členů rodu.
3. František Josef hrabě Seilern – Aspang, 1883. MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů, inv.č. 10, kart. 7 - 9, sbírka rodinných fotografií.
4. Sarolta hraběnka Seilernová, rozená Wenckheimová. MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů, inv.č. 10, kart. 7 - 9, sbírka rodinných fotografií.
5. Sarolta Seilernová, 1885. MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů, inv.č. 10, kart. 7 – 9, sbírka rodinných fotografií.
6. Sarolta Seilernová, 1903. MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů, inv.č. 10, kart. 7 – 9, sbírka rodinných fotografií.
7. a 8. Sarolta Seilernová. MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů, inv.č. 10, kart. 7 - 9, sbírka rodinných fotografií.
9. Svatební fotografie novomanželů Therezie hraběnky Lažanské a Josefa hraběte Seilerna, 25. dubna 1912. MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů, inv.č. 10, kart. 7 - 9, sbírka rodinných fotografií.
10. Ilona hraběnka Seilernová. MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů, inv.č. 10, kart. 7 - 9, sbírka rodinných fotografií.
11. Josef, Ilona a František Seilernovi. MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů, inv.č. 10, kart. 7 - 9, sbírka rodinných fotografií.
12. Ilona a František Seilernovi. MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů, inv.č. 10, kart. 7 - 9, sbírka rodinných fotografií.
13. Sarolta (napravo) ve společnosti rodiny a přátel. MZA Brno, G151 Rodinný archiv lukovské větve Seilernů, inv.č. 10, kart. 7 - 9, sbírka rodinných fotografií.
14. Dobová fotografie zámku Lešná. SOkA Zlín, MNV Lukov, kart. 201, Matouš (osobní archiv), pohlednice a dobové fotografie.
15. Dobová pohlednice zámku Lešná (pohled od jezírka). SOkA Zlín, MNV Lukov, kart. 201, Matouš (osobní archiv), pohlednice a dobové fotografie.
16. a 17. Fotografie zámku Lešná, 2009.

18. a 19. Kostel ve Štípe. SOkA Zlín, MNV Lukov, kart. 201, Matouš (osobní archiv), pohlednice a dobové fotografie.
20. a 21. Škola ve Štípe. SOkA Zlín, MNV Lukov, kart. 201, Matouš (osobní archiv), pohlednice a dobové fotografie.
22. Kolonáda lázní Kostelec. SOkA Zlín, MNV Lukov, kart. 201, Matouš (osobní archiv), pohlednice a dobové fotografie.
23. Lázeňský dům. SOkA Zlín, MNV Lukov, kart. 201, Matouš (osobní archiv), pohlednice a dobové fotografie.
24. Lázeňské domy a kaplička. SOkA Zlín, MNV Lukov, kart. 201, Matouš (osobní archiv), pohlednice a dobové fotografie.
25. Starý kostel ve Štípe. SOkA Zlín, MNV Lukov, kart. 201, Matouš (osobní archiv), pohlednice a dobové fotografie.
26. Rodinná hrobka hrabat Seilern – Aspangů na hřbitově ve Štípe. SOkA Zlín, MNV Lukov, kart. 201, Matouš (osobní archiv), pohlednice a dobové fotografie.

ROD SEILERN – ASPANG

Jan Fridrich Seiler

(1645 – 1715)

Jan Fridrich Kichelier

(1676 – 1751)

- Adopce roku 1697 – baron ze Seilernu

Kristián August

(1717 – 1801)

1. m. Marie Karolina ze Solms-Sonnewalde
2. m. Marie Terezie z Mährenthalu

Josef Jan

bratři

(1752– 1838)

Karel August

(1756 – 1806)

- 1.m. hraběnka Kristina z Aueršperka   m. hraběnka Maxmiliána z Wurmbrandu
2.m. Marie Krescencie kněžna z Oettingen-Spilbergu

- obě manželství bezdětná, proto dědí bratr Karel August a jeho mladší syn Josef August

Josef August

otec a syn

(1793– 1861)

- dědic fideikomisu a lén po svém strýci

Josef Maria

(1823-1868)

m. Elisa hraběnka ze Stürgkhu

František Josef

(1859 – 1919)

1.m. Illona hraběnka Wenckheim

2.m. **Sarolta hraběnka Wenckheim**

Josef Seilern

(1883 – 1939)

sourozenci: **František Seilern** (1886 – 1930)

m. hraběnka Terezie Lažanská

František Josef

(1914 – 2004)

m. Aglaja Waldstejnová

- poslední majitel velkostatku Lukov

potomci

→ **Karel Maxmilián**

(1825 – 1905)

- dědic alody po Josefu Janovi
- **vzniká mladší větev rodu**

František Karel

(1852 – 1916)

- svobodný, nemá potomky,
proto dědí jeho synovec

JUDr. Ladislav Seilern

(1886 – 1976)

potomci

2. Rodinný erb hrabat Seilern - Aspangů

3. František Josef hrabě Seilern – Aspang, 1883.

Frantz J. Seilern

4. Sarolta hraběnka Seilernová, rozená Wenckheimová.

Sarolta Gräfin Seilern

5. Sarolta Seilernová, 1885.

6. Sarolta Seilernová, 1903.

7. a 8. Sarolta Seilernová.

9. Svatební fotografie novomanželů Therezie hraběnky Lažanské a Josefa hraběte Seilerna, 25. dubna 1912.

Therézii hraběnka Seilernové
Lažanské
Josef Seiler

10. Ilona hraběnka Seilernová.

Ilona Seilernová

11. Josef, Ilona a František Seilernovi.

12. Ilona a František Seilernovi.

13. Sarolta (napravo) ve společnosti rodiny a přátel.

14. Dobová fotografie zámku Lešná.

15. Dobová pohlednice zámku Lešná (pohled od jezírka).

16. a 17. Fotografie zámku Lešná 2009.

18. a 19. Kostel ve Štípě.

20. a 21. Škola ve Štípe.

22. Kolonáda lázní Kostelec.

23. Lázeňský dům.

24. Lázeňské domy a kaplička.

25. Starý kostel ve Štípe.

26. Rodinná hrobka hrabat Seilern – Aspangů na hřbitově ve Štípe.

AUTHOR'S SUMMARY

This diploma work is focused on charitable and cultural activities of the earl František Josef Seilern and his second wife Sarlota Seilern, who was born as the countess Wenckheim, in the years of 1883 – 1945. The above mentioned couple enhanced a humble manor, thanks to their activities, to a cultural, agricultural and social centre in the whole locality.

The main aim of this diploma work is to put forward a compendious and compact history of an aristocratic family and their manor, elicit the range in terms of development of the area and underline the cultural and charitable activities of this family in the region. This work also seeks to outline national, agricultural and political changes in history against a background of the particular manor.

The diploma work is divided into eight chapters. The first chapter tries the readers to become familiar with the history of the noble family of the earl František Josef Seilern – Aspanga, the family coming to the manor of Lukov and the younger branch of this family. There is also a mention about the family of the countess Sarolta, who was born as the lady Wenckheim, and the mutual relations of those two families.

The second chapter is focused on the history of the castle of Lukov and the chateau of Lešná, from the first references through the owner-changes and construction work to the mentions about the last owners of the properties.

The history of the manor of Lukov is individually analysed within the next chapter – particularly on the examples of Lukov and Štípa and the Seilern family influence on those two communities.

The fourth and the fifth chapter are addressed to charitable and cultural activities of the countess Sarolta Seilern and the earl František Josef Seilern. The foundation of the hospital, almshouse, orphanage, monastery and the school of Lukov is mentioned and the close partnership with the congregation of merciful sisters of St. Karel Boromejský. Also a patronage of the church and the hospital in Štípa is mentioned as well as a subvention of the local school and other organizations.

The other chapter is focused on the history of Lázně Kostelec. The spa was redeemed by Sarolta Seilern in 1913, the countess got the spa reconstructed and so she created another dominating feature because the spa soon became a popular place for the pastime, relaxation and social life.

The chapter before the last one summarizes the charity that was followed by the family of Seilerns whether there were sponsor tasks, alms, regular contributions or such other tasks.

Within the chapter the Seilerns are equated with the noble family of Belcredi to find out whether the charitable efforts of the above mentioned family of Seilerns were extraordinary, ordinary or even less than common in terms of the other aristocratic families.

The aim of the last chapter is focused on a dilemma of the agrarian reform and its impacts on the manor itself and all the charitable activities of the Seilerns. The first part of the chapter is a general survey related to the dilemmas of the agrarian reform and then there is the second part of the chapter that is closely focused on the problems of the above mentioned reform on the Seilerns' manor Lukov itself and also on the impacts on the charity work.

The purpose of this diploma work was to give a compendious and compact history of the noble family and their manor also to find out the rate of development in the monitored area and the influence on it in terms of the Seilerns' family and to stress the charitable and cultural activities of Seilerns' in the surrounding regions. The work should have also outlined the impacts of history on one particular manor. The main goal to fulfil was to focus on the sociable and cultural inducement of the noble couple which elevated one humble manor on a higher level concerning cultural, agricultural and sociable spheres.

The general contribution of this diploma work is the fact that this work gives the reader a comprehensive listing of the mentioned family and their manor of Lukov completely, not one particular place by another. There is also a roundup and development of all those charitable organizations which notably contributed on the character of the society and is also an example of agricultural and political history on one particular manor.